

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА

ОБЩИНА РОМАН

2021-2027 Г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩИНСКИ СЪВЕТ - РОМАН №.....

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Раздел I. Анализ на средата	6
1. Природо-географски фактори	6
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	6
1.2. Административно – териториална характеристика	6
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	8
1.4. Почви и полезни изкопаеми	9
1.5. Климат	10
1.6. Води и хидрографска мрежа	12
2. Социално-икономически фактори	13
2.1. Демографски и социални характеристики	13
2.2. Икономически показатели	14
3. Анализ по компоненти на околната среда	21
3.1. Атмосферен въздух	21
3.2. Води	23
3.3. Земи и почви	30
3.4. Зелена система и биоразнообразие	32
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда.....	45
4.1. Отпадъци	45
4.2. Шум	59
4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда	60
5. Управленски и финансови фактори	62
5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС	62
5.2. Сътрудничество с други институции и организации	64
5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС	65
5.4. Информиране на обществеността	67
Раздел II. SWOT АНАЛИЗ	68
Раздел III. Визия за околната среда на общината.....	70
Раздел IV. Цели на програмата за опазване на околната среда	70
1. Генерална стратегическа цел.....	70
2. Специфични цели	70
Раздел V. План за действие	72
Раздел VI. Организация за изпълнението на програмата	82
Раздел VII. Мониторинг и контрол	83
Раздел VIII. Нормативна и стратегическа рамка	84
Списък на таблиците, фигурите, схемите	89
Списък на често използваните съкращения	90

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 Г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) се разработва на основание чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Роман, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общината за ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси. Настоящата Програма е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на община Роман. При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на Общия устройствен план на община Роман и Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка. Едновременно се цели постигане на траен ефект за обществото, за да се елиминира вземането на евентуални „компромисни решения“ в условията на бюджетен дефицит в общината.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди“. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот, като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им. Невъзобновяемите ресурси следва да се използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху

използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да ѝ бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Основанието за правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда се съдържа в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), в който е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, включително в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси (чл.17).

Специалният Закон за опазване на околната среда вменява на кметовете на общини функцията на компетентен орган по опазване на околната среда (чл.10, ал.1, т.6). Като такива, на тях са възложени редица задължения за управление на компонентите и факторите на околната среда на територията на общината (чл.15, ал.1).

В тази връзка, ПООС на община Роман съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околна среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на Община Роман, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

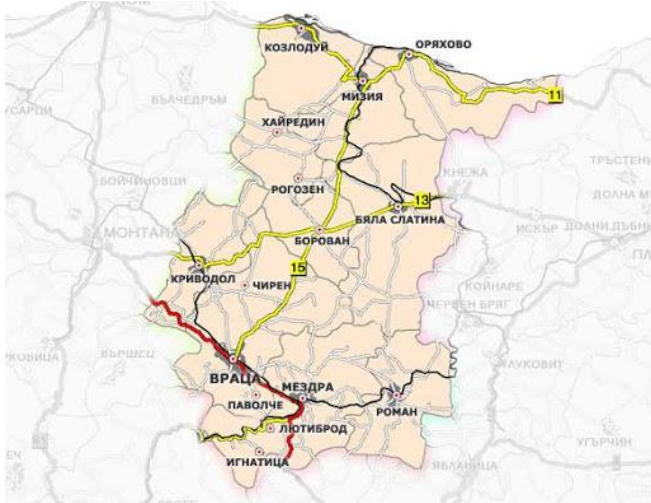
Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел предприемане на действия за отстраняването им.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

Фиг. 1: Карта на област Враца

Община Роман е разположена в Северозападна България и заема югоизточната част на област Враца и Северозападния район (СЗР). Територията на общината е 301,67 кв.км., което съставлява 8% от територията на област Враца /3602 кв.км./ и едва 1,58% от територията на Северозападен район (NUTS 2) /19047 кв.км./.

По площ, Роман заема 6-то място сред 10-те общините на областта.

Община Роман граничи с общините: Мездра на запад, Бяла Слатина на север, Червен бряг, Луковит и Ябланица на изток и Правец и Ботевград на юг.

Град Роман отстои на 42 км. източно от областния център - гр. Враца, на 29 км. източно от гр. Мездра и на 120 км. североизточно от гр. София по републиканската пътна мрежа. Градът е ж.п. гара на централната северна ж.п. линия София - Варна, която пресича територията на общината от запад (спирка Синьо бърдо) на изток (гара Кунино), по долината на река Искър. Градът е ж.п. гара на централната северна ж.п. линия София - Варна, която пресича територията на общината от запад (спирка Синьо бърдо) на изток (гара Кунино), по долината на река Искър.

1.2. Административно – териториална характеристика

Община Роман е създадена с Указ от 1.08.1934 г. като Романска централна община. Утвърдена с постановление №77 на МС от 5.12.1977 г. като център на селищна система. Административен център на общината е гр. Роман (обявен за град на 4.09.1974 г.). Административният център гр. Роман е разположен непосредствено до вливането на р. Малък Искър и р. Искър, на площ 15.871 км².

Съгласно настоящото административно-териториално деление на страната град Роман е общински център на едноименната община.

Общината включва 13 населени места - гр. Роман - административен център и селата: с. Долна Бешовица, с. Камено поле, с. Караш, с. Кунино, с. Курново, с. Марково равнище, с. Радовене, с. Синьо бърдо, с. Среден рът, с. Стояновци, с. Струпец и с. Хубавене. В административно отношение в общината са обособени 4 кметства и 7 кметски наместничества.

Средната гъстота на населените места е 4,3 н.м./100 км² при средна за страната – 4,78 н.м./100 км². Съществуват транспортни връзки с всички околни населени места.

Селата са отдалечени от административния център - град Роман както следва:

- с. Долна Бешовица – 7 км
- с. Камено поле – 15 км
- с. Караш – 7,5 км
- с. Кунино – 10 км
- с. Курново – 15,7 км
- с. Марково равнище – 30 км
- с. Радовене – 5 км

- с. Синьо бърдо – 17 км
- с. Средни рът – 14 км
- с. Стояновци – 7 км
- с. Струпец – 4,8 км
- с. Хубавене – 4,9 км

Фиг. 2: Карта на община Роман

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Роман включва следните категории: 1 много малък град – Роман (до 10 хил. жители); 6 малки села (от 250 до 1000 жители) и 6 много малки села (до 250 жители). Към 2019 г. селата Марково равнище, Среден рът и Караш са обезлюдяващи се и застрашени от изчезване.

Териториално населението е неравномерно разпределено, съсредоточено в централната част на общината – гр. Роман и съседните села. Най-големите села – Камено поле и Кунино са разположени в северната част на общината.

Всички населени места са с компактна структура, но развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени и културни дейности в гр. Роман. Всички селища разполагат със сравнително добре изградена инфраструктура по отношение на електрооснабдяване, водоснабдяване, съобщителни връзки и транспортен достъп.

Съгласно йерархичната система от градове-центрове на Националната концепция за пространствено развитие на България за периода 2013-2025 г., Роман е определен на 5-то ниво - много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответните общини.

1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси

Релефът на община Роман е разнообразен – равнинен, ниско планински и хълмист, като територията ѝ изцяло попада в пределите на Предбалканската област на Старопланинската сводово-верижна система. Обхваща най-източните части на Западния и най-западните части на Средния предбалкан. Надлъжно е прорязана от долината на р. Искър в средното ѝ течение, чиято долина в областта на района е 11 км, а напречно от долината на р. Малък Искър, с дължина в района – 17 км. Надморските височини варират от 140-150 м по долината на р. Искър, на север и изток се издигат до 300-400 м. (северно от с. Каменно поле), а на юг и запад до 500-600 м („Струпецка могила” – 583 м, „Скравенски връх” – 624 м и други). Съчетаването на предбалкански хълмове с речни долини придава специфичен облик на релефа на общината. Наблюдават се поредица от долини, прорязани от дерета, тесни ридове и била със стръмни склонове.

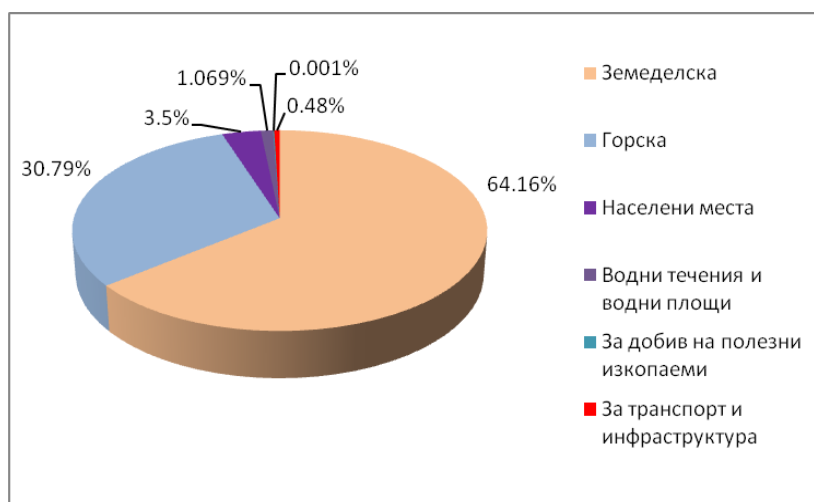
Таблица 1: Баланс на територията на община Роман (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
301673	193543	92892	10257	3226	302	1452

Източник: Национален статистически институт

Най-голям относителен дял в територията на община Роман заема земеделската земя – 193543 дка (64,16% при средни за страната 58%). На второ място са горските територии – 92892 дка (30,79% при средно за страната 35%). Населените места са 3,5% или 10257 дка. Водните площи заемат 1,069% от територията на общината, а площите за транспорт и инфраструктура 0,48%. Най-малък относителен дял имат териториите за добив на полезни изкопаеми – 302 дка или 0,001% от общата площ на общината.

Графика 1: Разпределение на площта на община Роман по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Районът на юг от река Искър и западно от десния ѝ приток река Малки Искър се заема от източните части на предбалканския рид Гола глава с максимална височина връх Могилата (654 m), разположен южно от с. Курново, на границата със Софийска област. Източно от река Малки Искър и южно от нейния десен приток Западна Батулска река се простират западните части на друг предбалкански рид Драгойца. Тук югоизточно от село Марково равнище, на границата със Софийска област се издига връх Балева могила (947 m) – най-високата точка на община Роман.

Северно от рида Гола глава се намират най-ниските, източни части на Мездренската хълмиста област, като тук надморската височина варира между 150 и 300 m. Районът заключен между река Искър на север и Западна Батулска река (десен приток на Малки Искър) на юг, в източната част на общината се заема от западните разклонения на Карлуковската хълмиста област с максимална височина от 535 m, разположена южно от село Стояновци, на границата с община Ябланица.

Териториите на север от долината на Искър се заемат от части от три физикогеографски обекта. Северозападно от общинския център град Роман се издигат крайните югоизточни разклонения на рида Веслец с връх Бачището (557 m), югозападно от село Долна Бешовица. Източно от него и северно от долината на Искър се простира забележителното със своите скални образувания Каменополско плато. Неговата максимална височина е 528 m, разположена северозападно от село Долна Бешовица. И накрая, най-северния ъгъл на общината се заема от най-южните части на рида Врачански Венец със своята максимална височина Орлов връх (506 m), разположен северозападно от село Камено поле.

На изток от село Кунино, в коритото на река Искър се намира най-ниската точка на общината – 129 m н.в.

Част от община Роман е разположена върху карстов терен, определящ наличието на множество пещери. В околностите на север от село Кунино се намират над 200 пещери, някои от които са дълбоки над 100 метра. По-известни са Гълаборника, Партизанската, Самуилица, Татаркинята, Пясъчница (намира се на около 1 км от с. Радовене) и др. В района на село Кунино се намира местността „Голям дол“, както и скалните образувания – Чуклите и Червеница (с площ 3 ха).

1.4. Почви и полезни изкопаеми

Разнообразните геоморфоложки, топографски и климатични условия обуславят многообразието на почвообразователните процеси и наличието на светлосиви и тъмносиви горски и алувиални почви. Широко разпространение на територията на община Роман имат интразоналните хумусно-карбонатни почви. По склоновете, до 500-600 m надморска височина се наблюдават кафявите горски почви.

По долината на р. Искър и притоците и ограничено развитие имат дълбоките, тежки алувиално-ливадни почви, разположени върху алувиални отложения. При наличието на високи подпочвени води, те създават благоприятни условия за развитието на ливадна растителност.

Повсеместно явление в района е плоскостната ерозия, която се проявява предимно върху поземлените (селскостопански) ресурси - дори при незначителни наклони, а по-ограничено засяга някои горски площи.

При използване на почвите за земеделие, горният слой бързо обеднява на азот, фосфор, калий и микроелементи, за внасянето на които под формата на торове са необходими значителни средства.

Общинското ръководство няма своя програма за опазването качеството на почвите. Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните сметища и локални замърсявания в общината. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

През последните години в района се налагат добри земеделски практики, както и спазване на технологичните изисквания при употреба на пестициди и торове и намаляване опожаряването на стърнищата след прибиране на селскостопанската продукция, което довежда до замърсяване на земите. На този етап в община Роман няма данни за замърсени почви.

Важен елемент свързан с почвите е ерозията. Почвената ерозия е световен проблем, който оказва негативно влияние върху селското стопанство. Развитието на биологичното земеделие и залесяването могат да подобрят значително състоянието на почвите.

Повсеместно явление в района е плоскостната ерозия, която се проявява предимно върху поземлените (селскостопански) ресурси.

Техногенно нарушени терени има около разработваните кариери. Основните източници на замърсяване на почвите са :

- газовете от изгаряне на въглища и дърва и течни горива, които попадат под формата на киселинни дъждове;
- локални ограничени замърсявания в обсега на съществуващото депо;
- от транспорта – замърсявания, свързани с дизеловите и бензинови двигатели;
- комунално-битова дейност – изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение замърсяват почвите и подпочвените води;
- изсичане на горите, водещо до изтощаване на почвите, ерозия и засоляване;
- производството на нитратна земеделска продукция.

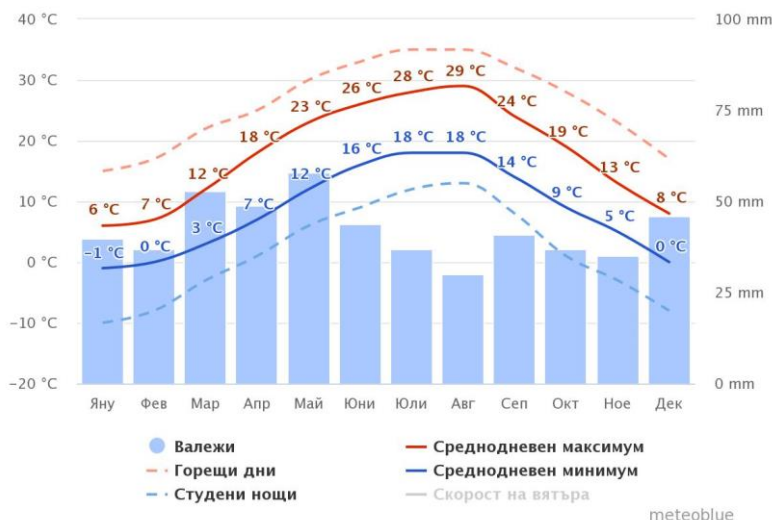
Предприемат се текущи мерки за рекултивация на нарушени терени в общината.

На територията на община Роман имат широко разпространение нерудните природни богатства – висококачествени и климатостойчиви скално-облицовъчни материали за каменни (тротоарни) плочи и блокове от два декоративни типа: сиви и бозави пясъчници. В района съществуват традиции за ръчен добив на такива материали от множество местни кариери (с обща площ 400 дка). По-голямата част от тях са изоставени по икономически причини, въпреки големите запаси в района на гр. Роман („Голия връх”), с. Синьо бърдо, с. Стояновци, с. Хубавене и други. Източно от с. Кунино има разработена кариера за трошен камък за настилки и за вародобив, които са в експлоатация.

1.5. Климат

Климатът в община Роман е умерено-континентален, повлиян от особеностите на релефа. Характеризира се със студена зима, горещо лято, прохладна пролет и есен.

Фиг. 3: Средни месечни температури и валежи в община Роман

Източник: www.meteoblue.com/bg

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец от годината за община Роман. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години.

Средномесечната януарска температура е – 1°C, средномесечната юлска температура е 22°C, а средногодишната амплитуда достига 22°C. Най-ниските температури до -10° се измерват през януари, а най-високите 30-35° през юли и август.

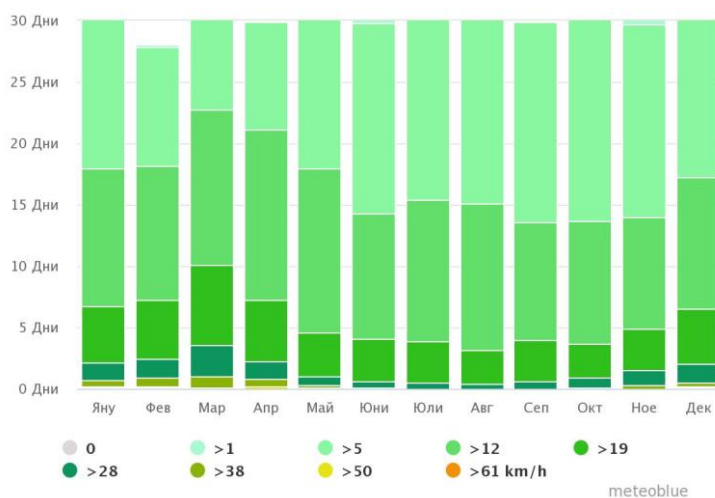

Районът се характеризира с променлива облачност от 3-4 дни (през месец май) до 8 дни (през месец януари) мрачни дни. През споменатите месеци средната влажност варира от 50% до 70-80%. Валежите са от дъжд и сняг, като годишната им сума е 655 мм с максимуми през месеците май и юни, а минимумите през януари и февруари.

Измерената минимална годишна валежна сума е 397 мм, а максималната – 1121 мм. Сезонното разпределение на валежите е неравномерно, като най-много са валежите през лятото (206.5 мм/годишно). Средният брой на дните без валежи е над 100, което в аграклиматично отношение отнася разглеждания район към слабозасушливите зони.

Във ветровития режим преобладават подчертано северозападните ветрове със скорост от 0.9 м/сек. до 1.8 м/сек., а в отделни кратки периоди достига 3.2 м/сек.

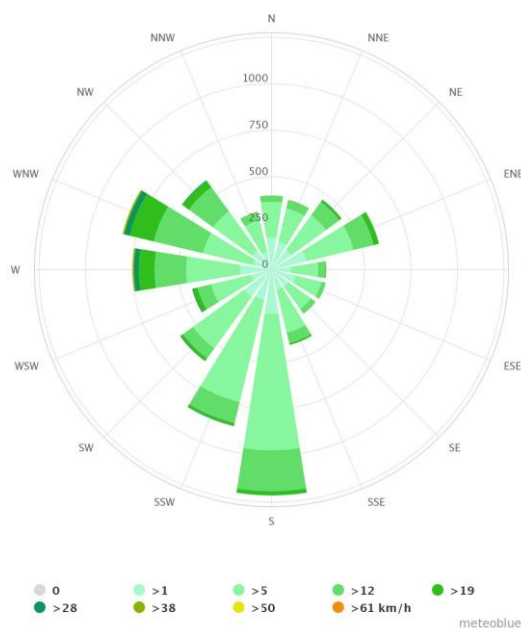
Фиг. 4: Средна скорост на вятъра в община Роман по месеци

Източник: www.meteoblue.com/bg

Диаграмата за Роман показва колко са очакваните дни в месеца, в които вятърът ще достигна определена скорост. Във ветровития режим преобладават подчертано северозападните ветрове със скорост от 0.9 м/сек. до 1.8 м/сек., а в отделни кратки периоди достига 3.2 м/сек.

Фиг. 5: Роза на ветровете на територията на община Роман

Източник: www.meteoblue.com/bg

Розата на вятъра показва колко дни в годината вятърът духа от определена посока.

Ветровата циркулация се определя от циклоналните и антициклоналните процеси и релефа. Основните характеристики на вятъра се дефинират от неговата посока и скорост. В района западните и северозападните ветрове са свързани обикновено с циклоналната дейност, а южните и югозападните – с антициклоналната.

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Предвижданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

1.6. Води и хидрографска мрежа

Главните водни артерии са реките Искър, Малък Искър и техните притоци: р. Бешовишка бара, р. Хърченска бара, р. Стояновска бара, р. Хубавенска бара и р. Курновска.

Основното водно тяло в община Роман е река Искър, която протича през нея от запад-югозапад на изток-североизток на протежение от около 25 km. Реката навлиза в общината западно от село Струпец, прави един голям завой и достига до град Роман, където в нея се влива отдясно най-големият ѝ приток – река Малки Искър. След това реката продължава в североизточна посока, преди село Кунино завива на изток и източно от селото напуска пределите на общината. В този участък в нея отляво се влива река Косматица, разделяща рида Веслец от Каменополското плато. За района, р. Искър е транзитна с ширина от 20 м. до 40-50 м. и преобладаващи дълбочини 0.60 – 0.80 м.

Река Малки Искър протича през община Роман с най-долното си течение от юг на север в дълбока проломна долина между ридовете Гола глава на запад и Драгойца на изток. В северната част на общината, през село Камено поле преминава горното течение на река Ръчене (ляв приток на Искър), долината на която е каньоновидна с множество ниши и пещери по нейните отвесни скални склонове.

Реките, събиращи водите си от високопланинските части, са предимно със снежно-дъждовно подхранване, характеризиращо се с ясно изразено пролетно-пълноводие през април, май и два минимума – зимен и летен.

Водите се използват за задоволяване на различни нужди – в бита, промишлеността и за напояване. В поречието им са изградени редица хидротехнически съоръжения. Със стопанско значение са изградените МВЕЦ „ИСКРА“ при гр. Роман и изгражданата в момента МВЕЦ „КУНИНО“ в района на с. Кунино на р. Искър. На р. Малък Искър – западно от село Хубавене е изградена помпена станция за промишлено водоснабдяване на „Метизи“ АД.

На територията на община Роман има изградени два микроязовира със стопанско значение – Стояновци и Курново. Микроязовир Стояновци се намира източно от гр. Роман и е въведен в експлоатация през 1959 г. Има земно насипен тип стена с височина 17 м., дължина 280 м. и завирен обем 190 000 куб.м. Микроязовир Курново е въведен в експлоатация през 1996 г. Има подобен тип земно насипна стена с височина 14 м., дължина 148 м. и общ обем 161 000 куб. м. Двата язовира са общинска собственост. Микроязовир – с. Стояновци е отдаден на концесия за риборазвъждане.

Подземните води са акумулирани главно в наносните речни тераси на реките Искър и Малък Искър и притоците им, намиращи се на малка дълбочина от 3-5 м, порови по тип, безнапорни по характер. Те образуват общ водоносен хоризонт, пряко свързан с водните строежи на реките. Има изградени няколко шахтови кладенци и дренажи в района на жп. гара Струпец, с. Кунино и с. Хубавене. Пукнатинно – карстовите до карстови подземни води в североизточната част на община Роман са чисти, но уязвими на повърхностни замърсявания и влияния.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението на община Роман (с около 10% за последните 5 години) или с 609 души през 2019 г. спрямо 2015 г. През 2019 г. в община Роман живеят 5324 души, 51% от които мъже и 49% жени. Градското население (на гр. Роман) е 47%, а в селата живеят 53% от жителите на общината.

Таблица 2: Население в община Роман 2015 – 2019 г.

	2015	2016	2017	2018	2019
Всичко	5933	5772	5606	5462	5324
Мъже	2998	2924	2841	2771	2691
Жени	2935	2848	2765	2691	2633
В градовете	2591	2570	2559	2534	2491
В селата	3342	3202	3047	2928	2833

Източник: Национален статистически институт

През 2019 г. под трудоспособна възраст е едва 15% от населението на община Роман. Възрастните над трудоспособна възраст са 1632 души или 31%. Около 54% е делът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 3: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.

	2017			2018			2019		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо	5606	2841	2765	5462	2771	2691	5324	2691	2633
Под трудоспособна¹	795	420	375	789	415	374	772	406	366
В трудоспособна²	3072	1735	1337	2988	1684	1304	2920	1647	1273
Над трудоспособна³	1739	686	1053	1685	672	1013	1632	638	994

Източник: Национален статистически институт

Населението на община Роман застарява. Към 2019 г. децата до 14 г. са 14% от жителите на общината, а възрастните над 65 годишна възраст – 27%.

Таблица 4: Население по възрастови групи в община Роман 2016-2019 г.

Години	Общо	Възраст 0-14 г.	Възраст 15-64 г.	Възраст 65+ г.
2016	5772	748	3473	1551
2017	5606	744	3338	1524
2018	5462	737	3252	1473
2019	5324	737	3148	1439

Източник: Национален статистически институт

По данни на ГД ГРАО (<http://www.grao.bg>) населението на община Роман по постоянен адрес намалява и към 31.12.2019 г. е 5771 души, което е с 3% по-малко спрямо 2017 г. Населението по настоящ адрес също намалява и към 2019 г. е 6048 души.

¹ Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

² В трудоспособна възраст - жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца.

³ Над трудоспособна възраст - тези граници са до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

Таблица 5: Население по постоянен и настоящ адрес в община Роман 2017-2019 г.

Населено място	Постоянен адрес			Настоящ адрес		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
гр. Роман	3243	3187	3147	2873	2837	2824
с. Долна Бешовица	186	181	174	273	257	237
с. Камено поле	613	611	604	722	700	688
с. Караш	23	22	22	91	81	73
с. Кунино	410	400	395	496	469	448
с. Курново	118	113	111	187	174	170
с. Марково равнище	5	4	2	5	4	2
с. Радовене	360	360	360	371	368	364
с. Синьо бърдо	353	348	350	438	422	447
с. Средни рът	3	5	4	15	14	14
с. Стояновци	111	105	104	146	127	123
с. Струпец	261	260	248	393	370	346
с. Хубавене	266	263	250	348	332	312
ОБЩО	5952	5859	5771	6358	6155	6048

Източник: Национална база данни „Население” - <http://www.grao.bg>

2.2. Икономически показатели

Икономиката на община Роман има аграрно-промишлен характер. Структуроопределящи отрасли са: селско стопанство; преработваща промишленост, търговия и услуги. Броят на предприятията в общината към 2018 г. е 132 и се запазва относително постоянен през последните години. Най-много фирми развиват дейност в сектора на търговията и услугите (38%), следват ги предприятията в селското стопанство (14%) и хотелиерство и ресторантьорство (12%).

През последните години се забелязва известен ръст в местното икономическо развитие. Инвестициите в ДМА за периода 2016-2018 г. са в размер на 244027 хил. лева и показват технологично обновяване и модернизация на икономическите субекти.

Таблица 6: Брой предприятия в община Роман по основни икономически дейности 2016-2018 г.

Номенклатура на икономическите дейности	2016	2017	2018
Общо	132	126	132
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	14	16	19
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	.. ⁴	..	..
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	14	9	10
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	3	3	4
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	.. ⁵	-	-
СТРОИТЕЛСТВО	5	4	..
ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	54	49	50

⁴ „..” – Конфиденциални данни

⁵ „-” – Липсва информация

ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	..	3	5
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	19	18	16
ДАЛЕКОСЪБЩЕНИЯ	..	..	..
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	..	..	..
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	4	5	5
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	3	6	6
ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-
ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	6	6	7
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	..	-	-
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	3	..	..

Източник: Национален статистически институт

Произведената продукция в нефинансовите предприятия през 2018 г. е 23369 хил. лева, приходите от дейността 52706 хил. лева, а нетните приходи от продажби – 38959 хил. лева. Реализираните печалби са в размер на 4460 хил. лева, а загубите – 2975 хил. лева. Към 2018 г. по официални статистически данни броят на заетите лица в общината е 592, а на наетите 483.

Таблица 7: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2016-2018 г.

Година	ДМА	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица
Х и л я д и л е в о в е								Б р о й	
2016	81114	20774	42925	29168	39784	3592	581	616	506
2017	80737	22103	43505	31615	40422	3288	405	626	522
2018	82176	23369	52706	38959	50968	4460	2975	592	483

Източник: Национален статистически институт

През 2018 г. предприятията с печалба са 67,4%, със загуба – 21,2%, а с нулев финансов резултат 11,4%. В община Роман преобладават микропредприятията с до 9 заети лица - 93% през 2018 г. По данни на НСИ за анализирания три години в общината няма преки чуждестранни инвестиции.

Таблица 8: Средна брутна годишна работна заплата 2016-2018 г.

Номенклатура на икономическите дейности	2016	2017	2018
Общо	7347	8022	9003
Обществен сектор	8496	9176	9962
Частен сектор	6520	7155	8263

Източник: Национален статистически институт

Средната брутна годишна работна заплата в община Роман за 2018 г. е 9003 лева, което е с около 22% повече спрямо 2016 г. Възнагражденията в общината остават значително по-ниски спрямо средната годишна работна заплата за страната за същия период – 13755 лева и спрямо

тази за област Враца – 12489 към 2018 г. По-високи възнаграждения получават работещите в общественения сектор – 9962 лева, за разлика от заетите в частния сектор – 8263 лева.

Промисленост

В община Роман се развива предимно „Преработваща промишленост“, като водещо значение за местната икономика имат предприятията в подотраслите: металообработване и хранително – вкусова промишленост: хлебопроизводство, сладкарство, месопреработка, млекопреработка и др.

По-големи предприятия на територията на общината са :

- „МЕТИЗИ“ АД - предприятие за производство на стоманени телове и въжета. Произвежда телове от ниско- и високовъглеродни стомани с различно предназначение; стоманени въжета с различни конструкции и предназначение - с органична или с метална сърцевина; сапани, оградни мрежи - черни и поцинковани; тъкани сита и ситови повърхности; гвоздеи с общо предназначение и гвоздеи за бетон; неизолирани алуминиеви и алуминиево - стоманени проводници.
- „СТАЛ – 20“ ЕООД - предприятие за производство на товарозахватни съоръжения. Сапаните се изработват ръчно (чрез заплитане на въжето) и се запресоват с алуминиеви втулки. Фирмата разполага с голяма материална база, собствен стенд за изпитание на продукцията и притежава сертификат за качество ISO 9001:2000;
- ЕТ "ХИМЕТ-99" - химически цех. Намира се на площадката на бившия химически цех към ТПК "Искър" и се занимава с дестилране на сярна киселина.
- „ВАРИЯ“ ООД - експлоатира водноелектрическа централа на р.Искър;
- ЕТ „Соня Георгиева – „Ники'93" - Търговска верига и складове на едро;
- „БИВАР“ АД – предприятие за производство на вар на територията на с. Кунино;
- „ВЕЦ ИНЖЕНЕРИНГ“ АД – извършва инженерингова дейност в областта на проектиране и изграждане на ВЕЦ и съоръжения;
- Цехове за производство на закуски и други хранително-вкусови производства.
- „УАИЪР ТРЕЙД „ЕООД - произвежда и предлага на пазара тел, изделия от тел и заварени мрежи.

Около 40% От действащите фирми работят в сферата на търговията и услугите. Това са предимно магазини и заведения. На територията на общината има изградени два склада за търговия на едро.

Селско стопанство

Селското стопанство е важен структуроопределящ отрасъл в икономиката на община Роман. Отрасловата му структура има растениевъдно-животновъден характер. Поземлените ресурси са основен фактор за развитието на земеделието на територията на общината.

Таблица 9: Баланс на площите в община Роман по видове територии и по предназначение

No	Вид на територия. по предназначение	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
1 .	За нуждите на селското стопанство	48137	192442.079	64.127
2 .	За нуждите на горското стопанство	8197	91391.319	30.454
3 .	Населени места	401	11042.431	3.680
4 .	Водни течения и водни площи	242	3397.939	1.132
5 .	Добив на полезни изкопаеми	17	330.061	0.110
6 .	За нуждите на транспорта	92	1490.703	0.497
	ВСИЧКО	57086	300094.532	100.000

Източник: Общинска служба по земеделие – Роман

Земеделските територии са с обща площ 193 543 дка и съставляват 64.16% от общата територия на общината. Най-много земеделски земи са разположени в землищата на селата

Камено поле, Кунино и Долна бешовица. Най-малко е земята в с. Марково равнище. Обработваемата земеделска земя е 171 987 дка (89% от земеделските земи).

По данни на Общинска служба по земеделие – гр. Роман към 2017 г. 55% от обработваемите земи в Община Роман са комасирани. Напоаяват се 1100 дка или 0,6 % от обработваемите площи на територията на общината.

По данни на Общинската служба по земеделие 64% от териториите в землищата на общината се използват предимно за нуждите на селското стопанство, 30% за нуждите на горското стопанство, 3% са населените места, а останалите територии се разпределят между водните площи, добива на полезни изкопаеми и транспортната инфраструктура.

Таблица 10: Баланс на териториите в община Роман по видове собственост

№	Вид собственост	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
1.	държавна частна	3530	54289.248	18.091
2.	частна	38502	135941.415	45.300
3.	на религиозни организации	25	282.947	0.094
4.	общинска частна	1435	30220.949	10.070
5.	смесена	243	13399.649	4.465
6.	на юридически лица	4685	20488.071	6.827
7.	стопанисван от общината	5559	29202.847	9.731
8.	държавна публична	271	6056.338	2.018
9.	общинска публична	2836	10213.068	3.403
	ВСИЧКО	57086	300094.532	100.000

Източник: Общинска служба по земеделие – Роман

Най-голям относителен дял в община Роман заемат териториите частна собственост – 45%, следвани от земите, държавна частна собственост – 18% и общинска частна собственост – 10%. Останалите територии се разпределят между публична държавна и общинска публична собственост, земи на юридически лица, религиозни организации, смесена собственост и стопанисвани от общината.

Земеделските земи, гори и неземеделски земи на територията на община Роман към 2019 г. възлизат на 300 094,532 декара, от които с начин на трайно ползване „нива” – 68 562 дка или 23%. Пасищата и мерите са 57 877 дка или 19%, ливадите – 26 625 дка (9%). С начин на трайно ползване овощна градина са 3773 дка, лозята са 3794 дка, а другите трайни насаждения – 727 дка. Зеленчуковите култури са 629 дка, а оранжерии само 1,471 дка.

Таблица 11: Брой земеделски производители в община Роман по населени места 2016-2018 г.

Населено място	2016	2017	2018
гр. Роман	43	44	32
с. Долна Бешовица	4	3	2
с. Камено поле	33	42	39
с. Кунино	10	8	9
с. Курново	1	2	1
с. Радовене	6	7	3
с. Синьо бърдо	9	11	12
с. Средни рът	-	-	2
с. Стояновци	4	4	4
с. Струпец	4	4	2
с. Хубавене	4	3	3
Общо	118	127	109

Източник: Областна дирекция „Земеделие” - Враца

Броят на земеделските производители в община Роман намалява през последните 3 години от 118 на 109. Най-много земеделски стопани към 2018 г. са регистрирани в с. Камено поле и гр. Роман.

Таблица 12: Основни видове отглеждани култури в община Роман 2016-2018 г. (дка)

Култура	2016	2017	2018
Обикн. (мека) пшеница	1576	1547	1553
Твърда пшеница	1	2	2
Ечемик	14	169	127
Овес	11	5	2
Царевица за зърно	1.8	522	7
Слънчоглед	12	172	56
Грах	41	-	1
Люцерна	58	64	106
Естествени ливади	1192	630	587
Картофи	-	22	1
Домати - полски	0.7	1	3
Краставици - полски	0.12	1	-
Праскови	0.01	-	15
Ябълки	0.01	0,16	-
Орехи	2	2	2
Лешници	0.15	0,15	0,3
Малини	0.7	11	12
Лозя - винени	21	21	21
Други	254	212	232
Други фуражни	45	0,17	7
Домати - оранжерийни	0.05	0,04	0,04

Източник: Областна дирекция „Земеделие” - Враца

Най-много земеделски площи в община Роман се засаждат с мека пшеница, ечемик, люцерна и слънчоглед. Незначителен е делът на зеленчуковите култури. От овощните видове най-разпространени са ябълки и праскови. Нарастват площите, засяти с малини и лешници.

Таблица 13: Основни видове отглеждани животни в община Роман 2016-2018 г. (брой)

Животни	2016	2017	2018
Овце	1607	1975	1833
Кози	895	1105	764
Коне	240	251	180
Пчелни семейства	1635	1828	1585
Говеда и биволи - общо*	1432	1653	1556
в т.ч. биволици	412	509	602
в т.ч. крави - млечни*	433	502	411
в т.ч. крави - месодайни*	78	231	156

Източник: Областна дирекция „Земеделие” - Враца

Броят на отглежданите животни в общината се запазва относително постоянен през последните години.

Горско стопанство

Горският фонд заема 31% от територията на община Роман. Държавният горски фонд се управлява от Държавно горско стопанство „Мездра“, в структурата на РДГ – Берковица. Основните приходи идват от продажбата на дървесина и от организирания ловен туризъм. За поддържането на екоравновесие и биоразнообразие ежегодно се извършват редица мероприятия, свързани със залесяване на горски територии и разселване на дивеч.

Таблица 14: Разпределение на общата горска площ в община Роман по видове собственост и по вид на горите 2018 г. (ха)

Вид гори	Държавен Горски фонд ха	Общинска гора ха	Частни физич. Лица ха	Частни юрид. Лица ха	ССФ ха	Общо ха
Иглолистни гори	305	-	196	1	163	665
Високостъблени гори	552	-	315	41	131	1039
Издънкови гори	2838	17	3339	87	1395	7676
Нискостъблени гори	1250	11	316	15	557	2149
ОБЩО	4945	28	4166	144	2246	11529

Източник: ДГС „Мездра“

Общата горска площ на територията на община Роман е 11 529 ха, от които 43% държавен горски фонд и 36% гори на частни физически лица. Общинските гори са едва 28 ха или 0,24%. Преобладават издънковите гори – 7676 ха или 67% и нискостъблени гори – 2149 ха (19%). Лесистостта на територията е 39,5%, което е над средната за страната.

Таблица 15: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на общината 2016-2018 г. (куб. м.)

Собственост	2016	2017	2018
ДФ	5233	5419	5988
Частни физически лица	15977	9793	10552
Частни юридически	367	392	582
общински	34	-	-
Общо:	21611	15604	17122

Източник: ДГС „Мездра“

Количеството на ползваната дървесина от горския фонд на Роман намалява през последните години от 21611 куб. м. през 2016 г. на 15604 куб. м. през 2017 г., а през 2018 г. се увеличава до 17122 куб. м. Общо за периода са добити 54337 куб. м. или по 18 112 куб. м. средно на година.

Осъществено е залесяване с тополя в държавни горски територии, както следва:

- 2016 г. – 12 дка;
- 2017 г. – 50 дка;
- 2018 г. – 20 дка.

На територията на общината има 2 дървообработващи и преработващи предприятия и 10 броя складове – площадки за продажба на дърва за огрев.

Горите са източник освен на дървесина и на много ценни ресурси - билки, горски плодове, гъби и др., които могат да бъдат използвани за организиране на дребни производства, осигуряващи заетост на ниско квалифицирани работници.

Туризъм

Община Роман разполага с потенциал за развитие на разнообразни форми на туризъм културно-исторически, поклоннически, екологичен, селски, рекреационен, спелео (пещерен), риболовен и др. Географското разположение и природно-климатичните ресурси благоприятстват развитието на рекреацията и туризма – както поради екологично чистата и живописна природа, така и поради наличието на значителни културно-исторически и природни забележителности с туристически потенциал.

В района на община Роман са запазени множество уникални археологически находки и значителен брой исторически паметници обявени за паметници на културата, сред които:

- „Романова крепост” – средновековна крепост, обявена за паметник на културата и антично средновековно селище с некропол в местност „Селището”;
- Антична крепост в землището на с. Синьо бърдо;
- Тракийско селище „Викус трулензиум” - обявено за паметник на културата в землището на с. Кунино;
- Праисторическо селище в пещерата „Превъртенка”; обявено за паметник на културата;
- Етнографска сбирка - музей показващ нравите, традициите и обичайте в романския край, обявено за паметник на културата в землището на с. Камено поле – праисторическо селище и средновековен некропол в местността;
- „Селището”, средновековна крепост в местност „Камарата”, обявена за паметник на културата;
- Средновековна крепост в местността „Калето”, обявена за паметник на културата;
- Средновековна църква „Пустата църква”, в землището на с. Камено поле;
- Средновековна църква и манастир ”Свети пророк Илия”, обявени за паметници на културата;
- Антична крепост в землището на с. Караш;
- Църква „Свети Николай”- паметник на културата, в с. Долна Бешовица;
- Манастир „Св. Архангел Михаил”, обявен за архитектурно-строителен и художествен паметник на културата.

По десния бряг на р. Искър, югоизточно от гр. Роман, в местността „Китката”, има лесопарк в непосредствена близост до „Романова крепост”, откъдето идва и името на града. В с. Струпец се намира „Струпешкия манастир“, а в с. Долна Бешовица се намира „Долнобешовишкия манастир”, разположен в полите на горския връх „Чичера”.

Към природните забележителности се отнасят следните скални образувания и пещери:

Гълъбарника, Самуилица I и Самуилица II – пещери в землището на с.Кунино;

Чуклите, Камарата и Каменния мост – забележителни скални образувания в землището на с. Камено поле, които могат да се отнесат към Мустерската и Мадленската култури.

Също така природата на с. Камено поле е богата от към своите 3500 вида билки и стотици кв.м. борови гори които създават добри предпоставки за развитие на селския еко туризъм и създаване на еко пътеки по поречието на р. Ръчене която по пътя си е образувала много проломи и живописни образувания.

Важен фактор за развитие на туризма е използването на уникалния лечебен климат на община Роман в ключов мотив за превръщането на Общината във водеща в национален и международен мащаб туристическа дестинация. Уникалният климат на района, произтичаща от съчетанието на неголяма надморска височина (164 м.) с мека зима и хладно лято и с доказано благоприятстващо въздействие за профилактика и лечението на широк кръг от болести на дихателната система. На тази основа през 1952г. в гр. Роман е създадена и успешно функционира Специализирана национална болница за лечение на белодробни болести. Атрактивен за пациентите и важен за лечебния процес е и огромния парк, в който е разположено лечебното заведение.

На територията на общината има регистрирани две туристически дружества: „Спортно – туристическото дружество Романова крепост” – гр.Роман, което има за цел организиране на различни форми на туристическа дейност и „Искърски оазис“.

Добра база има в Струпешкият манастир с 50 легла и красивата вила „Горска фея“ в околностите на Караш с 20 места.

Таблица 16: Развитие на туризма в община Роман 2014-2018 г.

Година	Брой места за настаняване ⁶	Брой легла	Легла-денонощия брой	Брой стан
2014	1	10	1530	5
2015	1	10	3340	5
2016	1	10	1530	5
2017	1	10	2140	5
2018	1	10	310	5

Източник: Национален статистически институт

От наблюдението на статистиката е обхванат само 1 туристически обекти на територията на община Роман с общ капацитет 5 стаи и 10 легла. Броят на пренощуващите лица в обекта значително намалява през последните години.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите чрез Националната система за наблюдение, контрол и информация. За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ. Екологичният статус на качеството на атмосферния въздух се определя въз основа на основните контролирани показатели, регламентирани в Закона за чистотата на атмосферния въздух.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Основните показатели, характеризиращи КАВ в приземния слой са: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух” е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените й съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен полиароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеродород.

⁶ **Обект на изследване** са всички категоризирани и функционирали през отчетния период места за настаняване с 10 и повече легла - хотели, къмпинги и други места за краткосрочно настаняване (туристически и вилни селища, хижи, частни квартири и апартаменти, почивни станции, ваканционни бунгала, къщи за гости и др. места за краткосрочно настаняване).

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух”.

Община Роман попада в район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) – Северен/Дунавски, съгласно Заповед №РД-969: 21.12.2013 г. на Министъра на околната среда и водите. На територията на общината няма разположени постоянни пунктове за наблюдение на качеството на атмосферния въздух (КАВ).

За община Роман пунктовете са подвижи, обслужвани от мобилната станция за контрол на качеството на атмосферния въздух. За периода 2015-2019 г. не са извършвани измервания на показателите, характеризиращи КАВ с Мобилна автоматична станция (МАС) към Изпълнителна агенция по околна среда – София (ИАОС).

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонові пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонові пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50 км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) Община Роман попада в „райони, в които нивата на замърсителите не превишават долните оценъчни прагове”.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха в общината.

Сред основните източници на замърсяване на въздуха е промишлеността. Предприятията в община Роман по данни на РИОСВ – гр. Враца не отделят големи количества вредни емисии като замърсители на атмосферния въздух.

Източник на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух на територията на община Роман е „Метизи” АД - производство на стоманени телове и въжета. Дружеството има издадено комплексно разрешително (КР) №78/2005 г., актуализирано с Решение №78-Н0-И0-А1:2011 г.

Във връзка с Условие №9 „Емисии в атмосферата” към издаденото КР, оператора извършва мониторинг – Собствени периодични измервания (СПИ) на 5 броя инсталации източници на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух. Измервания се извършват на 3 броя технологични инсталации – Линия за байцване на метали, Термоагрегат от процес на патентиране на метал и Процес поцинковане на метал и на 2 броя горивни инсталации на гориво природен газ – Парен котел ПКМ-4 с номинална мощност 4MW и Водогреен котел OWM-100 с номинална мощност 1,63 MW. Честотата на мониторинга, контролираните параметри, дебита на газовия поток, височината на изпускащите устройства, пречиствателните съоръжения и емисионните норми на контролираните вредни вещества са посочени в горното условие.

За извършените измервания на емисиите на вредни вещества изпускани в атмосферния въздух, Дружеството изготвя Доклади с резултатите от мониторинга в съответствие с изискванията на чл.39 от Наредба №6 за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници (обн. ДВ,

бр.31/1999 г., изм. и доп. бр. 61/2017 г.). До момента дружеството няма налагани и санкции за неспазване нормите за допустими емисии на вредни вещества изпускани в атмосферата. Същото не подлежи на изготвяне на Регистрационни карти с данни отнасящи се за горивните и технологични инсталации, източници на емисии на вредни вещества.

Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта в община Роман е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината.

Комунално-битовите дейности са едни от основните, замърсяващи въздуха в община Роман. Замърсяването е главно през отоплителния сезон и е причинено от използването на лошокачествени твърди и течни горива – мазут, нафта, въглища, брикети.

Съгласно утвърдения списък на районите за оценка и управление качеството на атмосферния въздух от МОСВ за община Роман не се изготвят индивидуални програми за намаляване нивата на замърсителите на атмосферния въздух.

ИЗВОДИ:

В община Роман не са констатирани превишения на нормите за КАВ, поради което не се предвиждат чести планови контролни измервания с мобилна станция. Общината се характеризира с добро качество на атмосферния въздух. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. В общината няма съществени промишлени източници на вредни емисии във въздуха.

Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите, свързани с използването на течни и твърди горива, които се характеризират с високо съдържание на сяра.

За намаляване на количеството енергия за отопление е необходимо да се стимулират технологии, намаляващи топлинните загуби, изпълнението на саниращи мероприятия - топлоизолации и подмяна на дограми с нисък коефициент на топлопроводимост и използването на алтернативни източници на енергия - напр. слънчева енергия, за което климатичните дадености в общината са изключително благоприятни.

3.2. Води

Оценката за състоянието на водните тела (повърхностни и подземни) е част от Плана за управление на речните басейни (ПУРБ) и се актуализира на всеки шест години. В ПУРБ 2016-2021 г. за Дунавски район е изготвена оценка за състоянието на повърхностните и подземни водни тела на база данните от мониторинга през периода 2010-2014 г. Допълнително Басейнова дирекция „Дунавски район” (БДДР) изготвя междинни оценки за състоянието на водните тела и ежегодни доклади за състоянието на водите, включващи анализ на резултатите от мониторинга през предходните години. Мониторингът бива контролен и оперативен.

Съгласно чл.169, ал. 2 от Закона за водите (в сила от 28.01.2000 г. с посл. изм. и доп. ДВ бр.44 от 13 май 2020 г.), мониторингът на водите и на зоните за защита на водите осигурява съгласуван и изчерпателен преглед на състоянието на водите във всеки район за басейново управление. Мониторингът се извършва по одобрени от Министъра на околната среда и водите програми, разработени от басейновите дирекции в съответствие със спецификата на водните тела и техните характеристики.

Мониторинговите пунктове се определят въз основа на оценка на риска, натоварването и агресивната дейност върху водните тела. Изборът на показатели за анализ е въз основа на вида и количеството натиск, изразяващ се в концентрацията на наблюдаваните замърсители. Оценката на химическото състояние на повърхностните водни тела, замърсяващите вещества се съпоставят с определени стойности на стандартите за качество, въведени с Директива 2008 /105/ на Европейския парламент и на Съвета от 18.12.2008 г. за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите изразена в Наредба за стандарти за качество на околната среда. Рамковата Директива за водите въвежда екологични норми за качество на водните ресурси. Съгласно нея екологичното състояние на водните екосистеми се определя като много добро, добро, лошо или много лошо. При извършването на оценката на риска водните тела се класифицират в следните категории:

- водни тела в риск – не е необходимо допълнително охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни;
- водни тела, които е възможно да са в риск, за които има вероятност да не постигнат екологичните цели, но са необходими допълнителни мониторингови данни;
- водни тела, които не са в риск – не е необходима допълнителна оценка и допълнителни мониторингови данни.

Водните ресурси на община Роман са от повърхностни и подземни води. Водните площи са около 2 800 дка, формирани главно от реките – 86.3% и язовирите – 9.68%. Останалите водни площи са незначителни и се формират от мочурища и блата.

3.2.1. Повърхностни води

По информация от Басейнова дирекция „Дунавски район” – гр. Плевен, Община Роман попада в териториалния обхват на следните повърхностни водни тела:

- Водно тяло с име „река Искър от вливане на р. Златна Панега при Червен бряг до вливане на р. Гостиля при Ставерци” с код BG11S135R1026.

През 2017-2018 година водното тяло не е планирано за наблюдение по физикохимични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества. Данните за пункта р.Искър при с. Староселци по биологични елементи за периода 2017 - 2018г. показват макрозообентос и фитобентос - умерено състояние, макрофити - лошо състояние. Като цяло може да се заключи, че тялото е в лошо състояние според биологичните елементи за качество.

- Водно тяло с име „река Искър от вливане на р. Малък Искър при гр. Роман до вливане на р. Златна Панега при Червен бряг” с код BG11S135R1126;

През 2017-2018 година водното тяло не е планирано за наблюдение по физикохимични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества. Данните от хидробиологичен мониторинг за тялото са от 2018 г. Според анализирания макрозообентос и фитобентос състоянието е умерено.

- Водно тяло с име „река Искър от вливане на р. Габровница при Елисейна до вливане на р. Малък Искър при гр. Роман” с код BG11S135R1226;

През анализирания период 2017-2018 година данните от анализа на физикохимичните елементи за качество е видно, че по показатели: азотни съединения, фосфорни съединения и БПК₅ отговарят на изискванията за умерено състояние спрямо Наредба Н-4. От анализа на специфичните замърсители превишения на СГС над СКОС за добро състояние показва показателя алуминий. Анализ на приоритетни вещества не отчитат концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние. Химичното състояние на тялото на реката е добро.

- Водно тяло с име „река Малък Искър при гр. Роман ” с код BG11S200R1023;

През 2017-2018 година водното тяло не е планирано за наблюдение по физикохимични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества.

Състоянието на водните екосистеми в р. Малък Искър като цяло е добро, а в р. Искър задоволително.

Таблица 17: Междинна екологична и химична оценка на повърхностните водни тела в община Роман за периода 2016-2018 г.

Код на повърхностното водно тяло	Географско описание на повърхностното водно тяло	Оценка по отделни биологични елементи за качество (БЕК)			Оценка по биологичните елементи за качество	Оценка по отделни физико-химични показатели										Обща оценка по физико-химични показатели и специфични замърсители	Обща Екологична оценка
		МЗБ	МФ	Ф Б		Кислороден режим	Биогенни замърсители										
		МЗБ	МФ	Ф Б	1-5,U	Р Н	Електроп	Съд.на О,mg/l	БПК	NH 4	NO 2	NO 3	N-tota l	P-PO 4	P-total	1-3,U	1-5, U
BG1IS135R1026	р. Искър от вливане на р. Златна Панега при Червен бряг до вливане на р. Гостиля при Ставерци	Умерено	Лошо	Добро	3	Отлично	Отлично	Отлично	Умерено	Добро	Добро	Умерено	Умерено	Умерено	Умерено	3	3
BG1IS135R1126	р. Искър от вливане на р. Малък Искър при Роман до вливане на р. Златна Панега при Червен бряг	Умерено	Лошо	Умерено	3	Отлично	Отлично	Отлично	Умерено	Добро	Добро	Умерено	Умерено	Умерено	Умерено	3	3
BG1IS135R1226	р. Искър от вливане на р. Габровница при Елисейна до вливане на р. Малък Искър при Роман	Добро		Умерено	3	Отлично	Отлично	Отлично	Умерено	Умерено	Умерено	Умерено	Умерено	Умерено	Умерено	3	3

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“ – гр. Плевен

Основни източници на замърсяване на повърхностните водни тела са попивните ями, и прекомерното наторяване на селскостопанските площи. Проблем за община Роман е и липсата на ПСОВ. Основни замърсители на повърхностните води в района на общината са нерегламентирани сметища и градската канализация на гр. Роман, заустваща отпадни води в р. Малък Искър и битова и промишлена канализация на фирма "Метизи" АД, заустваща третиращи в локални пречиствателни съоръжения отпадни води в р. Искър.

Източници на емисии, заустващи в повърхностни водни течения в община Роман:

- Пункт за управление на животински отпадъци в гр. Роман с водоприемник р. Малък Искър. Титуляр – Община Роман.
- Инсталация за производство на стоманени телове, стоманени въжета, арматурни снопове, пирони и сита. Титуляр – "Метизи" АД – гр. Роман. Водоприемник – р. Искър.
- Канализационна система на гр. Роман - заустване в р. Малък Искър. Титуляр – Община Роман.

- Предприятие за преработка на вторична пластмаса от опаковки и други изделия. Титуляр “ Пи Ес Контракт” ЕООД – гр. София. Водоприемник – р. Искър.

Дейността по провеждане на мониторинга на отпадъчните води на регионално ниво се осъществява от РИОСВ – Враца, съгласно чл. 151, ал. 4 от Закона за водите.

Санитарно-охранителни зони около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване на територията на община Роман.

На територията на община Роман няма определени санитарно-охранителни зони в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди (ДВ, бр. 88 от 27 октомври 2000 г.).

Таблица 18: Зони за защита на водите, уязвими и чувствителни зони на територията на община Роман

Зони за защита на водите	Вид на зоната	В община Роман попада (код) / не попада в зона за защита
чл.119а, ал.1, т.1 от ЗВ	Зона за защита на питейните води от повърхностни водни тела	Не попада
	Зона за защита на питейните води от подземни водни тела	Попада: Всички подземни водни тела са опр. като зони за защита на питейните води.
чл.119а, ал.1, т.2 от ЗВ	Зона за отдых и водни спортове	Не попада
чл.119а, ал.1, т.3 от ЗВ	Чувствителна зона	Попада
	Нитратно уязвима зона	Не попада
чл.119а, ал.1, т.4 от ЗВ	Зона за стопански ценни видове риби	Не попада
чл.119а, ал.1, т.5 от ЗВ	Защитени територии	Попада: скално образувание чуклите; пещери Самуилица едно и две; пещера Гълъбарника; скално образувание червеница.
	Зона за местообитания	Попада: Карлуково - BG0001014; Бебреш - BG0000374.
	Зона за птици	Попада: Карлуковски карст - BG0000332.

Източник: Общ устройствен план на община Роман

Наличие на уязвими зони

Територията на община Роман не попада в уязвима зона, съгласно Заповед №РД 146/26.02.2015г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

Чувствителна зона

Територията на община Роман попада в чувствителна зона, съгласно Заповед №РД 970/28.07.2003 г. на Министъра на ОСВ. Чувствителните зони в повърхностните водни обекти в териториалния обхват на БДДР: с начало „р. Дунав, от границата при с.Ново село“ и край „р. Дунав, до границата при гр.Силистра“, както и „Всички водни обекти във водосбора на р. Дунав на територията на Р България“.

3.2.2. Подземни води

По информация от Басейнова дирекция „Дунавски район” – гр. Плевен, Община Роман попада в териториалния обхват на следните повърхностни водни тела:

- ПВТ с име „Карстови води в Предбалкана” и код BG1G0000K2S037;
- ПВТ с име „Карстови води в Централния Балкан” и код BG1G0000TJK045.

Таблица 19: Състояние на подземните водни тела в община Роман

Код	Име	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
BG1G0000QAL017	Порови води в Кватерна - р. Искър	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000K2S037	Карстови води в Предбалкана	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000TJK044	Карстови води в Западния Балкан	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000TJK045	Карстови води в Централния Балкан	лошо	добро	1. Запазване на добро количествено състояние; 2. Предотвратяване на влошаването на химичното състояние по показатели NO ₃ и NH ₄ ; 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели.

Източник: Общ устройствен план на община Роман

На територията на община Роман няма пункт за мониторинг на качеството на подземните води. Химичното състояние на тялото „Карстови води в Предбалкана“ се наблюдава с три пункта за мониторинг / МР 203, МР 205, МР 409 /, два от които са в съседни на Роман общини – Луковит и Мездра. Резултатите от мониторинга при тези пунктове за 2018 г. показва:

- МР 205 при с.Дерманци КИ "Батово езеро", община Луковит, област Ловеч – през 2018 г. е констатирано еднократно превишение на СК за амониеви йони, но СКС на концентрацията за показателя е в норма. Анализът на резултатите показва, че водата в пункта е в добро химично състояние.

- МР 457 с.Цаконица, КИ “Крушата”, община Мездра, област Враца – доброто химично състояние на водата в пункта констатирано в предходните години се потвърждава и от резултатите получени от проведените през 2018 г. изпитвания. Отчетено е еднократно превишение на нормата на показател ортофосфати, но СГС на концентрацията за показателя не превишава СК.

Химичното състояние на тялото „Карстови води в Централния Балкан“ се наблюдава с три мониторингови пункта / МР 265, МР 323, МР 324 /. Най-близо до община Роман е пункт МР 265 при гр.Тетевен ТК Л-35, община Тетевен, област Ловеч. Резултатите от мониторинга проведен през 2018 г. потвърждават доброто химично състояние на водата в пункта оценено и в предходните години.

Основни замърсители за пукнатинните карстови води в района са изоставени животновъдни ферми и стопански дворове, интензивни наторявания, образуването на нерегламентирани сметища и други.

3.2.3. Състояние на питейните и отпадъчни води

Водоснабдяването и канализацията в община Роман е услуга, която се извършва от „ВиК“ ООД – град Враца. По данни на дружеството общината е добре водоснабдена с достатъчно количество и добро качество на водата за питейно-битово водоснабдяване, която отговаря на всички позакатели и няма отклонения. Състоянието на водоснабдителната система е задоволително. Водопроводната мрежа е остаряла и амортизирана. Съоръженията / предимно помпените станции / са изградени преди повече от 40 години. Водопроводната мрежа в населените места, предимно е изградена от етернитови тръби. Няма изградени пречиствателни станции за питейни води.

Загубите по водопроводната мрежа са вследствие на лошото техническо състояние на водопроводните мрежи, обуславящи големи течове и аварии, както и кражбите на вода от потребителите на оператора на ВиК мрежата. Прекъсвания във водоподаването се получават при липса на ел.енергия или вследствие на аварии.

Питейното водоснабдяване се осъществява от следните помпени станции /ПС/:

- За гр.Роман от ПС 1 и 2 намиращи се в землището на с. Хубавене и с. Старо село.
- За с.Хубавене и с.Караш от ПС 1 и 2 на с.Хубавене.
- За с.Каменно поле от ПС на с.Каменно поле.
- За с.Кунино, с.Радовене и с.Стояновци от ПС на с.Кунино.
- За с.Долна бешовица от ПС на с.Долна Бешовица
- За с.Струпец и гара Струпец от ПС с.Струпец и Пс с.Старо село.
- За с.Синьо бърдо и с.Курново от ПС с.Синьо бърдо. Не е изградена водопроводна мрежа в селата Средни рът и Марково равнище.

На територията на община Роман има 12 водоизточника, в т.ч. 10 каптажа и 2 шахтови кладенеца. Каптирани водоизточници се използват за питейно битово водоснабдяване на селата на община Роман и гр.Роман с дебит от 12 л/сек до 60 л/сек.

По отношение на начина на добиване, над 90% от количеството вода е помпажна и 10% гравитачна.

Водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване „Дяволска воденица» - с. Кунино; „Бурово езеро“, „Лаула“, „Калугер“ и „Нов каптаж“ – с. Синьо бърдо; „Помпена станция“ №2 – с. Хубавене; „Драгиево езеро“ – с. Камено поле и „Мъньовец“ – с. Радовене има издадени разрешителни, но няма учредени санитарно-охранителни зони. За селата Кунино, Радовене и Стояновци, „ВиК“ ООД – Враца експлоатира шахтов кладенец, който е собственост на завод „Метизи“ АД, но би трябвало да бъде придобит от Община Роман.

„ВиК“ ООД – Враца експлоатира 5 км. Канализационна мрежа в гр. Роман и има издадено разрешително №13140133/30.07.2009 г. за заустване на отпадъчните води в река Малък Искър.

Степента на изграденост на канализационната система в община Роман е едва 25%, няма изградени междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения.

В общината има частично изградена канализационната мрежа в гр. Роман с отделни клонове. Около 400 м. канална мрежа отводнява южната част на града, застроена с многоетажните жилищни блокове, като след септичната яма, последният участък зауства в р. Малък Искър. Използваем е и канала, който е построен за административната сграда и бл. 6 в центъра на града. Отвеждането на отпадъчните води в останалите части става чрез попивни ями. За предпазване от скатни повърхностни води в южната част на града има изграден охранителен канал с дължина от 450 м. От този канал, повърхностните води се отвеждат в река Малък Искър. Изграждането на канализационна мрежа се явява едно от най-необходимите и сигурни мероприятия за подобряване на екологичното състояние.

Останалите селища в община Роман нямат изградени канализационни мрежи. Няма действаща пречиствателна станция за отпадъчни води от градската канализационна мрежа. В общината има изградена една пречиствателна станция с биостъпало за промишлените отпадни води в завод „Метизи“ АД. Към пречиствателната станция има изградени изсушителни полета, които позволяват целесъобразно третиране на утайките и използването им след това за наторяване. Пречиствателната станция има достатъчен капацитет за пречистване и на градските отпадни води.

Контролът върху качеството на питейните води се осъществява ежегодно от РЗИ - Враца. Справка за периода 2015-2019 г. показва, че са взети общо 251 проби от 23 пункта на територията на община Роман и при нито една от тях не са установени отклонения от нормите на показателите за качество на питейната вода.

От обектите, включени в Националната контролно-информационна система за състоянието на отпадъчните води и по график за контрол на РИОСВ-Враца, 4 броя се намират в община Роман. В изпълнение на своите компетенции РИОСВ – Враца извършва ежегоден контрол на всички ПСОВ и градските канализационни системи с честота два пъти годишно. Установени са отклонения от индивидуалните емисионни ограничения (ИЕО), поставени в

разрешителното за заустване, поради факта, че в община Роман няма изградена пречиствателна станция за отпадъчните води от градската канализация.

Заустването на отпадъчни води може да се осъществи по един от следните начини:

1. За обекти, формиращи битово-фекални отпадъчни води в границите на населените места и селищните образувания без изградена канализационна система, се прилагат разпоредбите на ЗУТ. Съгласно чл.87, ал.1 от ЗУТ, отпадъчните води се заустват във водоуплътни изгребни ями, които отговарят на техническите и санитарно-хигиенните изисквания. За отпадъчните води от ямата следва да се осигури периодично изтегляне и отвеждане за пречистване в градска пречиствателна станция за отпадъчни води
2. Заустване на пречистени отпадъчни води в повърхностен воден обект, съгласно чл. 46, ал.1, т.3 от Закона за водите, става единствено след издаване на Разрешително за ползване на повърхностен воден обект за заустване на отпадъчни води, по реда на Глава четвърта от Закона за водите, което се издава от директора на БДДР – Плевен.

На територията на община Роман има действащи два производствени обекта, притежаващи Комплексно разрешително, издадено по реда на Глава седма от ЗООС и Разрешително за ползване на повърхностен воден обект за заустване на отпадъчни води, издадено по реда на Глава четвърта от ЗВ – „Метизи“ АД и „Пи Ес Контракт“ ЕООД. При извършените контролни проверки на двете предприятия от РИОСВ – Враца, не са констатирани превишения на ИЕО, оставени в разрешителните.

В териториалните граници на община Роман са извършвани контролни проверки на следните обекти:

- Специализирана болница за продължително лечение на белодробни болести („СБПЛББ“ ЕООД) – гр. Роман – от дейността на болничното заведение се формират битово-фекални отпадъчни води, които чрез съществуваща канализационна система се отвеждат за пречистване в четирикамерно локално пречиствателно съоръжение. След осигуряване на първично пречистване на отпадъчните води същите се заустват в р. Искър.

- „Химет 2000“ ЕООД – дестилация на сярна киселина и дистрибуция и търговия с химични вещества. При извършваните проверки през годините е констатирано, че производствените отпадъчни води се формират след измиване на дестилаторите. Същите се заустват в шахта, в която се извършва неутрализация.

- „Домент Сент Жорж“ ООД – винарна в с. Долна Бешовица и отглеждане на лозови масиви. От дейността на обекта не се формират производствени отпадъчни води. Битово-фекалните отпадъчни води се отвеждат в безотточна изгребна яма.

Не са констатирани нарушения и отклонения по спазване на екологичното законодателство по отношение на компонент „води“.

На територията на община Роман няма предприятия, използващи радиоактивни вещества, отстоянието до „АЕЦ Козлодуй“ ЕАД е значително и не се извършва радиационен мониторинг на водите.

ИЗВОДИ:

Повърхностните и подземни води на територията на община Роман като цяло са с добро качество. Проблемите са свързани главно с количеството и пречистването на питейните води, липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции за отпадни води в повечето населени места на общината. Водопреносната мрежа също е остаряла, амортизирана и загубите на вода са значителни. Необходимо е да се предвидят мерки за подобряване на цялостната инфраструктура в Общината, с акцент върху подобряване на ВиК инфраструктура

Незадоволителното състояние и нарушаване на речните легла от хидроморфологични изменения пораждаат необходимост от корекция на реките и деретата за превенция от природни бедствия и ограничаване вредното въздействие на водите.

Съществуват много нерешени проблеми при управлението и опазването на водите, свързани с остаряла и амортизирана техника и съоръжения, ограничени финансови възможности, заустване на непречистени отпадъчни води във водоприемниците и др.

3.3. Земи и почви

Почвата е един от най-важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните екосистеми тя изпълнява определени функции: осигурява среда за развитие на растенията и реализиране на тяхната биопродуктивност, поддържа генетичните ресурси и обитанието на многобройни живи организми. Тя регулира и разпределя водния отток, съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции. Почвата е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството. Като компонент на околната среда тя е подложена на вредни въздействия и затова опазването и е от особено значение.

Почвите в община Роман са разнообразни - светлосиви и тъмносиви горски и интразоналните хумусно-карбонатни почви. По долините на реките са разпространени алувиално-ливадни почви.

Сивите горски почви са разпространени в Предбалкана. Развити са върху хълмист и нископланински релеф, дълбоко разчленен и изграден от кредни и терциерни седименти - мергели, варовити пясъчници, мергелни варовици. Формирани са при по-влажен умереноконтинентален климат и широколистна растителност. Отличават се с глинесто съдържание във вертикалния почвен профил, по-високо хумусно съдържание и по-малка дебелина на хумусния хоризонт. Сивите горски почви се поделят на сиви обикновени, тъмни и светли.

Тъмносивите горски почви са се образували върху карбонатни почвообразуващи материали, под влияние на разреждана широколистна горска растителност с участието на ливадно-степна растителност или в резултат от реградацията на сиви горски почви. Профилът им се характеризира с три добре оформени генетични хоризонти. Те са с най-мошен хумусен хоризонт (до 45 см) и мощен алувиален хоризонт (до 110 см). Характеризират се с тежък механичен състав.

Светлосивите горски почви са най-бедните от типовете сиви горски почви. Отличават се с по-ниско съдържание на органично вещество, слаба водопропускливост и повърхностно преувлажнение. Съдържанието на хумус в А - хоризонт е средно 2.85%. Съдържанието на общ азот в А - хоризонт е в границите от 0.058% до 0.180%. Запасеността с фосфорни окиси, също е слаба, които дори понякога липсват или се фиксират само следи от тях. Механичният състав на почвите е леко и средно пясъчливо-глинест.

Основните източници на замърсяване на почвите в община Роман са тяхното периодично изгаряне, промишлените отпадъци и земеделската дейност на населението.

Хумусно-карбонатните почви, както показва и името им се характеризират с високо съдържание на хумус и се развиват изключително върху карбонатни скали. Разположени са върху варовици, които създават условия за карбонизиране на почвите. Имат пълен почвен профил - ABC, но преходният хоризонт (B) е с различна мощност и на места хумусният хоризонт (A) лежи върху варовит рохляк, което обуславя профили от типа - АВ-С. Наличието на голямо количество калциев карбонат при образуването на тези почви води до слабо алкална реакция на почвения разтвор, при което разлагането на органичните вещества силно се забавя. Тези почви са предимно плитки и в по-малка част среднодълбоки. Механичният им състав е предимно леко пясъчливо-глинест. Реакцията на почвата е слабо алкална до алкална, като рН варира от 6.9 до 7.7 (средно 7.2). Хумусно-акумулативният хоризонт е средно мощен и добре запасен с хумус - от 5.14% до 6.90%. Азотното съдържание е също високо - за А-хоризонт се движи от 0.266 до 0.546 %, а на фосфорните окиси – средно 12.46 мг в 100 грама почва.

Алувиално-ливадните почви са млади и непрекъснато подмладяващи се образувания, лишени от много признаци, характерни за пълен профилните почви. Развити са предимно върху заливните тераси на реките Искър, Малък Искър и техните притоци. Почвата е средно дълбока и дълбока, по-рядко много дълбока и свежа. Бедна до средно богата на хумус, слабо до среднозапасена с азот и средно богата до богата на фосфорни окиси. Поради благоприятния

воден режим, почвата е много плодородна. Върху нея е формирано крайречно дренирано тополово месторастение С2 (8).

Няма данни за замърсявания на почвите в община Роман или наличие на значителни проблеми, които да застрашават тяхното състояние.

Контрола за ограничаване на емисионното замърсяване на въздуха, водите и управлението на отпадъците допринася за намаляване на замърсяванията на почвите в района. Пунктовете за пробонабиране на почвите се определят от ИАОС гр. София.

От извършвания през последните пет години (2015-2019 г.) анализ на почвите в пункта от Националната система за почвен мониторинг, разположен в с. Кунино не са установени замърсявания на почвите с тежки метали и органични замърсители на ПДК. На територията на общината няма разположени складове, в които да се съхраняват негодни пестициди. Няма данни и за киселени почви.

Годишна програма за мониторинг на почви на територията на община е извършено пробонабиране и изпитване от 1 пункта за почвен мониторинг: – пункт No 112 с. Кунино, община Роман. Всяка проба се взема в две дълбочини: 0-20 см и 20-40 см за обработваеми земи. Следят се следните показатели: активна реакция на почвата (рН), биогенни елементи - общ азот по Келдал, общ фосфор, органично вещество –общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност и 9 броя тежки метали и металоиди –мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен и живак.

От протоколите от изпитване на РИОСВ - Враца е видно, че съдържанието на тежки метали и металоиди в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба №3 от 1 август за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата. Поради намаляващия брой на промишлените предприятия в областта не са налице значими източници причинители на такъв тип замърсяване.

На територията на община Роман няма разположени складове, в които да се съхраняват негодни пестициди и площадки с „Б-Б“ кубове. Няма и данни за киселени почви в границите на общината.

Няма данни за изследвания за замърсяване на почвите в района на общината над допустимата концентрация. Липсва информация за замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди, пестицити, устойчиви органични замърсители (вкл. нефтопродукти), засоляване или киселяване. По тази причина не съществуват механизми за мониторинг състоянието на почвите, не се извършва периодичен контрол, а изследвания се правят само при необходимост.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични сиви горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на община Роман.

Основен източник на почвено замърсяване и разрушаване е нерегламентираното изхвърляне на различни отпадъци – битови, селскостопански, строителни. На територията на общината при възникване на локални замърсявания със сезонни отпадъци от домакинствата и строителни отпадъци, се констатира своевременно и компетентните органи предприемат незабавни мерки за отстраняването им. Приоритетно са почиствени всички нерегламентирани сметища, които са потенциална опасност за хората и околната среда. Поетапно се почистват и всички по-малки локални сметища, като се следи стриктно да не се допуска образуването на нови.

През 2019 г. Община Роман е кандидатствала за финансиране по ОП „Околна среда“ 2014-2020 г. с проектно предложение „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на територията на община Роман“. Чрез рекултивацията на закритите депа за битови отпадъци, терените стават земеделски земи (пасище, мера) и се приобщават към околния ландшафт.

ИЗВОДИ:

Почвите са ограничен и практически невъзстановим природен ресурс и е необходимо опазването им да е приоритет на всеки. Само с общи усилия и действия на всички компетентни органи ще се постигнат положителни резултати относно трайното намаляване и/или предотвратяване на дейностите и процесите, водещи до вредни изменения на почвата.

Територията на община Роман се характеризира с почвена пъстрота - сиви горски, хумусно-карбонатни и алувиално-ливадни почви, които създават добра основа за успешно развитие на земеделието. От извършвания мониторинг от РИОСВ – Враца е видно, че почвите в община Роман са в добро екологично състояние.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

3.4. Зелена система и биоразнообразие

3.4.1. Защитени зони и биоразнообразие

Мрежата „Натура 2000” е най-амбициозната инициатива, която някога е предприемана за опазване на богатото природно наследство на Европа. Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година”. Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000” е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000” не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от селския пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Принципът за управление на екомрежата е, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. Този принцип има много предимства както за опазване на природата, така и за хората, които живеят и работят в селски райони. „Натура 2000” на практика е техен съюзник, способстващ за запазване на икономическата жизнеспособност и социалната структура на много от селските райони. Тя предоставя нови възможности за икономическа диверсификация и вътрешни инвестиции.

На територията на община Роман няма природни паркове и природни резервати с национално значение, но има природни забележителности като вековни дървета, пещери, скални образувания и др. Общата площ на обектите от Националната екологична мрежа (НЕМ) заемат 31,07% от общата площ на община Роман.

Със Закона за защитените територии (ЗЗТ, обн. ДВ, бр. 133/1998 год.) се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Целта на закона е опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достойние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото.

На територията на община Роман попадат следните четири **защитени територии** по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ):

- Природна забележителност „Чуклите“ – в землището на с. Камено поле, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1427/13.05.1974 г. на МГОПС (ДВ бр.44/1974 г.). Представлява скални образувания в живописна каньоновидна долина на р. Ръчене. Районът около природната забележителност обхваща няколко групи от скални чулки на надморска височина около 300 м.

- Природна забележителност „Червеница“ – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 3039/03.10.1974 г. на МГОПС (ДВ бр.88/1974 г.). Представлява монолитен скален блок, разположен в скалния масив, над самото село, на площ от 3 ха. Тя се намира на входа на Карлуковския пролом, един от най-красивите карстови райони в България, символично отбелязвайки неговото начало.

- Природна забележителност „Гълъбарника“ – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1799/30.06.1972 г. на МГОПС (ДВ бр.59/1972 г.). Представлява пропадна пещера с красиви цветни каменни образувания. Началото на пропадта е неправилен, кръгъл отвор, от който се вижда дъното на пещерата. Образувана е по серия успоредни пукнатини, които водата е разширила.

- Природна забележителност „Самуилица I и II“ – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1799/30.06.1972 г. на МГОПС (ДВ бр.59/1972 г.). Съседни пещери с добре запазени бели, красиви образувания, като на пода има синтрови езера и панички. Двете пещери са обявени със Заповед №1799 от 30.06.1972 г. на МГОПС, на площ от 3,5 ха.

За четирите защитени територии, попадащи в границите на община Роман към 2019 г. по информация от РИОСВ – Враца, няма приети Планове за управление.

От защитените зони, съгласно Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) /зони по Натура 2000/ по Директивите за природните местообитания и за дивите птици, на територията на общината попадат:

- **BG0000332 „Карлуковски карст“** – защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД – 788/29.10.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (обн. ДВ, бр. 105/2008 г.) – землище на с. Кунино, с. Камено поле и с. Долна Бешовица, общ. Роман, на площ 49764,718 дка. Предмет на опазване в зоната са следните видове птици: Малък корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*), Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Гривеста чапла (*Ardeola ralloides*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Червен ангъч (*Tadorna ferruginea*), Осояд (*Pernis apivorus*), Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Малък орел (*Hieraaetus pennatus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Планински кеклик (*Alectoris graeca*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Турилик (*Burhinus oedipnemus*), Бухал (*Bubo bubo*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синя- вица (*Coracias garrulus*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бърбрия (*Anthus campestris*), Черве- ногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*); Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа ветрушка (Керкенец) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Голям горски водобегач (*Tringa ochropus*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

- **BG0001014 „Карлуково“** – защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.). На територията на общината попада в землищата на с. Кунино, с. Камено поле, с. Долна Бешовица, с. Радовене и с. Стояновци. Предмет на опазване в зоната са следните растителни видове: сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), космат дъб (*Quercus pubescens*), келяв габър (*Carpinus*

betulus), цер (*Quercus cerris*), благун (*Quercus fraineto*), бяла върба (*Salix alba*), червен (*Crataegus monogyna*) и черен и глог (*Crataegus pentagyna*), обикновен люляк (*Syringa vulgaris*) златиста папрат (*Ceterach officinarum*), жълт равнец (*Achillea clypeolata*) и др. От животинските видове предмет на опазване в защитената зона са: Алпийска розалия (*R. alpina*), Бисерна мида (*U. crassus*), Бръмбар рогач (*L. cervus*) Буков сечко (*M. funereus*), Ивичест теодоксус (*T. transversalis*), Лицена (*L. dispar*), Обикновен сечко (*C. cerdo*), Ручеен рак (*A. torrentium*), Балкански щипок (*S. aurata*), Горчивка (*Rh. sericeus*), Распер (*A. aspius*), Черна мряна (*B. meridionalis*), Голям гребенест тритон (*T. karelinii*), Жълтокоремна бумка (*B. variegata*), Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*), Червенкоремна бумка (*B. bombina*), Шипобедрена костенурка (*T. graeca*), Видра (*L. lutra*), Вълк (*C. lupus*), Лалугер (*S. citellus*), Пъстър пор (*V. peregrina*), Степен пор (*M. eversmanni*), Голям нощник (*M. myotis*), Дългокрил прилеп (*M. schreibersii*), Дългопръст нощник (*M. capaccinii*), Широкоух прилеп (*B. barbastellus*) и др.

- **BG0000374 „Бобреш“** – защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.). Зоната попада в землищата на с. Караш и с. Средни рът. Предмет на опазване в зоната са природните местообитания са алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*, полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*), низинни сенокосни ливади, хазмофитна растителност по варовикови скални склонове, термофилни букови гори (*Cephalantho-Fagion*), дъбово-габърски гори от типа *Galio-Carpinetum*, смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове, панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*, панонски гори с *Quercus pubescens*, балкано-панонски церово-горунови гори. От животинския свят обект на опазване са: Безгръбначни – Обикновен сечко, бръмбар рогач, буков сечко, алпийска розалия и ивичест теодоксус; Риби – Черна (балканска) мряна, обикновен щипок, балканска кротушка, европейска горчивка, балкански щипок, ручеен рак и бисерна мида; Земноводни и влечуги – жълтокоремна бумка, обикновена блатна костенурка, шипобедрена костенурка, шипоопашата костенурка и голям гребенест тритон; Бозайници – видра, широкоух прилеп, вълк, дългокрил прилеп, дългоух нощник, остроух нощник, дългопръст нощник, трицветен нощник, голям нощник, средиземноморски подковонос, южен подковонос, голям подковонос, малък подковонос, подковонос на Мехели и пъстър пор.

Биологичното разнообразие по своята същност представлява многообразието от всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Макар и сравнително малка по площ, България е страна с богато биологично разнообразие, представено от ценни растителни и животински съобщества, и съдържа примери за почти всички основни типове местообитания и биотопи, известни в Европа.

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата. Биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за защита на биологичното разнообразие, съгласно който биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет за държавните, общинските органи и гражданите. В тази връзка опазването на биологичното разнообразие в община Роман е един от приоритетите на Общината.

Община Роман се намира в Мизийска-горско растителна област към Предпланинската област на Старопланинската сводово-верижна система. В географско отношение района обхваща най-източните части на Западния и най-западните части на Средния Предбалкан. Попада в два климатични района на Умерено континентална климатична подобласт на Европейско-континенталната област и нископланински район на Севернобългарската подобласт.

Дървестната и храстовата растителност е представена от съобщества на сухоустойчиви видове: различни видове дъб /летен дъб, благун, горун и др./, мизийски бук, цер и габър, клен липа, бяла акация трепетлика, череша и др. От иглолистната растителност преобладава бял бор.

Във влажните места покрай реките се срещат влаголюбиви видове - тополя, бряст, леска, люляк, шипка, обикновен глог и др.

В горския фонд преобладават нискостеблените гори. Горският фонд включва и редица непродуктивни площи, като долини, скали, сипеи и др. Районът е богат на различни дървесни, храстовидни и лечебни диворастващи растения. Отделни видове са поставени под специален режим по опазване и ползване

Фауната в община Роман е разнообразна. Района се характеризира с голямо биоразнообразие. В реките се срещат скобар, бяла и черна мряна, клен и др. видове риби. Богата е и пещерната фауна. Като характерни и типични за района могат да бъдат посочени следните видове бозайници - сърна, дива свиня, таралеж, заек, полска мишка и др.

От крилатите пернати - бял щъркел, обикновен мишелов, керкенец, малък сокол, обикновена гургулица, 1 обикновена кукумявка, лястовица, синигер, полско врабче и други.

От семейството на влечугите най-характерни са: зелен гущер, ливаден гущер, водна змия, смок мишкар и др.

В района се срещат и някои защитени животински видове - малък креслив орел, сокол скитник, черен кълвач, ястреб и др.

На територията на община Роман няма природни паркове и природни резервати с национално значение, но има природни забележителности като вековни дървета, пещери, скални образувания и др. Заstraшените от изчезване и защитени животни, включени в Червената книга на Република България са изброени в защитените зони на територията на общината, включени в НЕМ Натура 2000 за опазване на техните местообитания и на дивата флора и фауна. Сред защитените животински видове са: среден пъстър кълвач, бял щъркел, пъстър пор, шипоопашата костенурка, жълтокоремна бумка и др.

Вековните дървета в община Роман са 15 броя на средна възраст от 150 - 500 г.

Според Горскостопанския план на ТП ДГС Мездра от 2017 г., в района са установени 10 растителни вида под заплаха, включени в Червената книга на Република България. От тях 1 е с категория критично заstraшен, 5 са с категория заstraшен и 4 - с категория уязвим. В това число 3 от видовете са български ендемити, а 1 е балкански ендемит.

Блестящ напръстник - *Digitalis laevigata* Waldst. & Kit.

Сем. Scrophulariaceae - Живеничеви

Заstraшен вид. Балкански ендемит.

Многогодишно тревисто растение.

Расте по тревисти и каменисти места, из храсталаци и разредени гори от келяв габър, обикновена леска, обикновен бук и др. Популациите са малочислени, поради специфичния характер на местообитанията, разпространението на вида е фрагментарно.

Разпространение в България: Дунавска равнина, Предбалкан, Стара планина (Зап.), Знеполски район, Беласица, Пирин; от 200 до 1500 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Промяна на местообитанията под влияние на човешката дейност - паша, пожари, горска сеч и туризъм.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Част от находищата му попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Изследване на числеността и площта на популациите, проучване на биологията и екологията на вида и на възможност за култивиране. Включване на някои находища в защитени територии и събиране на семена за Националната семенна генбанка в гр. Садово.

Велчево плюскавиче - *Silene velcevii* Jordanov & Panov

Сем. Caryophyllaceae - Карамфилови

Критично застрашен вид. Български ендемит.

Туфесто многогодишно тревисто растение до полухраст.

Обитава пукнатини на отвесни варовити скали. Популациите са малочислени и с висока степен на фрагментация.

Разпространение в България: Предбалкан (Зап. - селата Кунино, Карлуково), Стара планина (Зап.); до около 900 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Ограниченото разпространение, специфичната екология и биология, унищожаването и замърсяването на местообитанията в резултат на развитието на туризма и разработването на кариери в района на известните находища.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Едно от находищата се намира на територията на природен парк „Врачански Балкан“ и в защитена зона от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Поддържане и опазване на местообитанията и находищата на вида; осъществяване на мониторинг на състоянието на популациите; изготвяне и прилагане на План за действие за опазване на вида и обявяване на нови защитени територии.

Дегенов скален копър - *Seseli degenii* Urum.

Сем. Аріасеае - Сенникоцветни

Уязвим вид. Български ендемит.

Многогодишно тревисто растение с вретеновидно коренище.

Расте по сухи скалисти места на варовита почва в ксеротермния дъбов до буковия пояс. Популациите са с добра численост. Участва в състава на хазмофитна растителност заедно с *Campanula sibirica*, *Achillea clypeolata*, *Acinos suaveolens*, *Asperula purpurea*, *Melica ciliata*, *Allium flavum*, *Dianthus petraeus*, *Silene flavescent* и др.

Разпространение в България: Дунавска равнина, Предбалкан (Зап.-гара Кунино и др.), Стара планина (Ср.); между 150-650 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Кариерите за варовик в находищата на вида или в близост до тях, туризмът.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Включен в 1997 IUCN Red List of Threatened Plants с категория „рядък“. Част от находищата попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Обявяване на защитени местности в някои от останалите незащитени местообитания на вида.

Елвезиево кокиче - *Galanthus elwesii* Hook., *Galanthus nivalis* auct. bulg.1

Сем. Amaryllidaceae - Кокичеви

Застрашен вид.

Многогодишно тревисто луковично растение с 2 приосновни листа.

Расте из храсталаци, гори, скални поляни по варовити почви, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху богати наносни почви.

Разпространение в България: Среща се нарядко в цяла България с изключение на Черноморското крайбрежие, Беласица и Странджа; до около 2000 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Активно събиране на вида като декоративно и лечебно растение, туризъм, строежи, утъпкване, земеделие, залесяване, природни бедствия (пожари), ограничено разпространение, малка численост, проблеми, касаещи репродуктивната сфера.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Голяма част от находищата се намират в защитени територии (в т.ч. природен парк „Врачански Балкан“) и попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Проучване на състоянието на находищата, на биологията на размножаване и на факторите, повлияващи площта и числеността на популациите с цел оптимизиране на режима на охрана. Съхраняване на семена в семенна банка и култивиране на вида *ex-situ* условия.

Казашка хвойна - *Juniperus sabina* L.

Сем. Cupressaceae - Кипарисови

Застрашен вид.

Храст с червеникаво-сива кора, полегнали клони и остра специфична миризма.

Обитава голи отвесни или с голям наклон варовити, по-рядко силикатни, скали, скални издатини и сипеи. Популациите са мозаечни, силно ограничени по площ (3-40 m²) и численост от няколко до 30 индивида.

Разпространение в България: Предбалкан (Зап.), Стара планина (Ср.), Рила, Родопи (Изт.); при 550-1300 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Ограничено и фрагментарно разпространение, малка численост и площ на популациите, слабо и бавно възобновяване. Изкореняване от човека с цел озеленяване, укрепване на терени, изграждане на алпинеуми.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Повечето находища са в защитени територии (в т.ч. природен парк „Врачански Балкан“). Находищата попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Строго спазване на изискванията на Закона за биологичното разнообразие и на Плановите за управление на съответните защитени територии. Мониторинг на състоянието на популациите и местообитанията.

Лаврово бясно дърво - *Daphne laureola* L.

Сем. Thymelaeaceae - Тимелееви

Застрашен вид.

Вечнозелени храсти, младите клонки зеленикави, голи.

Среща се като единични индивиди до мозаични субпопулации в сенчести букови и елови гори върху кафяви горски почви на варовик и върху хумусно-карбонатни почви.

Разпространение в България: Предбалкан (Зап. - Врачански Балкан, района на Чипровци), Родопи (Ср.).

Отрицателно действащи фактори: Дърводобив (изсичане на букови и иглолистни гори) и потенциално развитие на туризма (строителство на туристически съоръжения).

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Субпопулациите попадат в обхвата на различни защитени територии и в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Необходимо е разработване на План за действие за вида, както и детайлно проучване на хорологията на вида, на числеността и площта на неговите популации, на биологията и екологията на вида. Провеждане на дългосрочен мониторинг за разкриване на тенденциите при този вид. Събиране на семенен материал за Националната семенна генбанка в гр. Садово, при необходимост - обявяване на защитена територия за опазването на вида.

Пчелоносно бръмбарче - *Ophrys apifera* L.

Сем. Orchidaceae – Салепови. Застрашен вид.

Многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки.

Среща се по слабо използвани пасища, ливади и сред храсталаци, предимно на варовити почви. След като повече от 100 години видът не е намиран в България, след 1997 г. е установен в над 15 находища в различни райони. Популациите са с неголяма площ (до 0,2 ha) и численост до 25 индивида, най-голямата съобщавана численост е 46 индивида.

Разпространение в България: Локални находища по Черноморско крайбрежие, Североизточна България, Предбалкан (Зап.), Стара планина (Зап., Изт.), Знеполски район, Софийски район, Родопи (Изт.), Тракийска низина, Странджа; до 1100 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Локалното разпространение и ниската численост на популациите. Предполагаеми негативни фактори са залесяването с иглолистни култури и нерегулираната паша в сезона на цъфтеж и плодоносене.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Част от находищата са в защитени територии и в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Продължаване на проучванията върху разпространението и числеността на популациите. Мониторинг на състоянието на някои популации и проучване на отрицателно действащите фактори в отделните находища.

Пърчовка - *Himantoglossum caprinum* (M. Bieb.) Spreng., *Himantoglossum hircinum*

Сем. Orchidaceae - Салепови

Уязвим вид.

Многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки.

Среща се по открити, слънчеви места, по-често на варовити каменисти почви, по слабо използвани пасища, сред храсталаци и на горски поляни в светли широколистни гори. Популациите обикновено заемат неголеми площи (до 0.01-1 ha) и са с неголяма численост (до 50-100 растения). Рядко са наблюдавани находища с по-големи площи (до 5 ha), но с ниска плътност на популациите.

Разпространение в България: Среща се ограничено в цялата страна, до 1100 m н. в. Сравнително по-често в карстовите райони на Предбалкана, Стара планина, Знеполски район, Родопи (Изт.).

Отрицателно действащи фактори: Ограниченото разпространение. Негативни фактори са залесяването с иглолистни култури; нерегулираната паша в сезона на цъфтеж и плодоносене и изоставянето на териториите (в последните десетилетия). През 70-те и 80-те години на миналия век превръщането на т. нар. пустеещи места във вилни зони е причина за унищожаване на много популации.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Има находища в защитени територии, както и в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходимы мерки за защита: Опазване на местообитанията и устойчивото им стопанисване, популяризация сред населението.

Румелийско подрумиче - *Anthemis rumelica* (Velen.) Stoj. & Acht., *Anthemis tenuiloba* (DC.) R. Fern. subsp. *tenuiloba* var. *rumelica* (Velen.) Stoj. & Acht.

Сем. Asteraceae - Сложноцветни

Уязвим вид. Български ендемит.

Многогодишно тревисто растение с вертикално, разклонено коренище.

Расте по скалисти, песъчливи и тревисти места в зоната на смесените дъбови гори и в букови гори. Популациите са пространствено изолирани, разкъсани, образувани от единични растения или не много на брой групи от по няколко индивида.

Разпространение в България: Черноморско крайбрежие, Североизточна България, Предбалкан, Стара планина (Изт.), Струмска долина, Славянка, Родопи (Изт.), Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина, Странджа; от морското равнище до около 1000 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Местообитанията са свързани с ерозираны терени, силна урбанизация, пътно строителство. Ограниченото разпространение и малката численост застрашават вида с унищожаване.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Регистриран в списъка на застрашените растения на IUCN с категория „рядък“. Повечето находища попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България, а малка част от популациите са в защитени територии.

Необходими мерки за защита: Проучване на биологията на размножаване и факторите, повлияващи площта и числеността на популациите с цел оптимизиране режима на охрана. Съхраняване на семена в Националната семенна банка.

Червено усойниче - *Echium russicum* J.F. Gmel.

Сем. Boraginaceae - Грапаволистни

Уязвим вид.

Двугодишно тревисто растение.

Обитава сухи тревисти места в низините и предпланините, по слабо използвани пасища, често сред храсталаци. Популациите са локални, често от отделни разпръснати растения, понякога до 100-250 индивида.

Разпространение в България: Ограничено в повечето флористични райони на страната; до 1200 m н. в. Не се среща в Рила, Пирин, Славянка, Беласица, Родопи (Иzt.).

Отрицателно действащи фактори: Залесяването с иглолистни култури на местообитанията на вида, изграждането на вилни зони, свръхексплоатация на пасищата. В последно време на места заплаха е изоставянето на пасищата и силното им обрастване с храсти и дървета.

Предприети мерки за защита: Отделни находища са в защитени територии. Част от находищата попадат и в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Проучване на разпространението на вида, на състоянието на популациите му, на биологията и екологията. Защита на част от находищата му, включване на значимите находища във Важни места за растенията. Запазване на семена в Националната семенна генбанка в гр. Садово.

Растения под режим на опазване и регулирано ползване посочени в Приложение №4 от Закона за биологичното разнообразие, които се срещат на територията на ТП ДГС Мездра.

Бодлив залист (Миши трън, Миши чемшир, Самодивски чемшир) - *Ruscus aculeatus* L. (Сем. Лилиеви - Liliaceae)

Описано е в списъка на лечебните растения.

Видът не е защитен от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), но поради ограничените му запаси с ежегодни заповеди на министъра на околната среда и водите се забранява събирането на растението от естествените находища, освен за лични нужди.

Козя върба - *Salix caprea*
(Сем. Върбови - Salicaceae)

Salix caprea

Двудомно, листопадно дърво или храст, високо до 10 м. Расте на влажни места в широколистните и иглолистните гори, край реките и планинските потоци, от морското равнище до 2500 м надм.в.

Лечебна иглика - *Primula veris* L
(Сем. Игликови - Primulaceae)

Описано е в списъка на лечебните растения.

Община Роман, съвместно с ТП ДГС Мездра, РИОСВ гр.Враца и други обществени организации трябва да организира охраната на застрашените и защитените растения на територията си.

Забранява се:

- брането, събирането, отрязването, изкореняването или друг начин на унищожаване на екземпляри в техните естествени области на разпространение.
- притежаването, пренасянето, превозването, изнасяне зад граница, търговията и предлагането за продажба или размяна на взети от природата екземпляри.

Забраните са валидни за всички жизнени стадии от развитието на растенията.

3.4.2. Лечебни растения

Важна част от биоразнообразието са лечебните растения. В последните години значително нарастна интереса към тях. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др. Съгласно разпоредбите на Закона за лечебните растения „билки за лични нужди“ са количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден. За корени и коренища, каквито се събират от залиста, разрешеното количество за лични нужди е до 1 кг.

Община Роман, съвместно с ТП ДГС Мездра, РИОСВ гр. Враца и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения.

Лечебните растения в естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност.

Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

На територията на община Роман към 2019 г. има регистриран само 1 /един/ билкозаготвителен пункт за ползване на билки под специален режим. Община Роман през 2019 г. е издала 4 броя разрешителни за бране на билки на физически лица, съответно за 300 кг. Бръшлян и 350 кг липа.

В общината се срещат предимно следни лечебни растения:

1. Бял равнец - *Achillea millefolium* L. - среща се върху скални, каменисти, песъчливи места в посока на ксерофитните дъбови гори;
2. Бъзак (тревист бъз) - *Sambucus ebulus* L. - среща се навсякъде по богати и влажни месторастения;
3. Ветрогон - *Eryngium campestre* L. - среща се върху сухи и умерени влажни пасища, студоустойчив ксерофит;
4. Горски слез - *Malva sylvestris* L. - расте из тревисти, буренливи места, крайпътни насипи, край огради, термофилен вид;
5. Див джоджен (водна мента) - *Mentha aquatica* L. - среща се по влажни места, край реки, канали и др.;
6. Див пелин - *Artemisia absinthium* L. - среща се навсякъде;
7. Девисил - *Heracleum sibiricum* L. - среща се по влажни и сенчести места;
8. Еньовче - *Galium verum* L. - среща се по умерено сухи до влажни поляни, ливади, пасища, в равнинно предпланински пояс;
9. Жълт кантарион - *Hypericum perforatum* L. - среща се по сухи тревисти и каменисти обитания в зоната на дъба и бука;
10. Змийско мляко - *Chaledonium majus* L. - среща се по каменисти сенчести, влажни места, на алувиални почви, сенколюбив;
11. Камшик - *Agrimonia eupatoria* L. - среща се без ограничения;
12. Копитник - *Asarum europaeum* L. - среща се на свежи и богати месторастения в буковия пояс;
13. Кукуряк - *Helleborus odoratus* W. - расте из храсталаци, поляни и разсветлени гори в габърво-горуновия и буков пояс;
14. Маточина - *Melissa officinalis* L. - среща се без ограничения върху свежи и богати месторастения;
15. Мъжка папрат - *Dryopteris filix mas* L. - среща се по влажни сенчести, богати месторастения в буковите и дъбови гори;
16. Пача трева - *Polygonum aviculare* L. - среща се навсякъде върху сухи месторастения;
17. Планинска чубрица - *Saturea montana* L. - расте върху сухи ерозирани храсталачни и каменисти места, на хумусно-карбонатни почви;
18. Синя жлъчка (цикория) - *Cichorium intybus* L. - среща се навсякъде по ливади, поляни, край ж.п. линии, пътища;
13. Смордлика - *Cotinus coggygria* Scop. - расте по сухи и каменисти почви, предимно върху варовици в зоната на дъба, в дъбовите гори с ниска пълнота конкурира подраства;
20. Синя тинтява - *Gentiana cruciata* L. - расте по каменисти тревисти и храсталачни места в предпланинските и планините, светлолюбив и студоустойчив вид.

Интерес за населението и обект на събиране за лична употреба представляват следните

билки: риган, мащерка, жълт кантарион, иглика, малина, капина, боровинка, глог и шипка.

Община Роман има потенциал да развие предприятия за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби.

Забележка: *Подробна информация за лечебните растения на територията на общината, дейностите и мерките за опазване на ресурсите и разнообразието им се съдържа в Приложение - 1 Раздел „Лечебни растения“ към настоящата Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.*

3.4.3. Зелена система

Най-важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението на община Роман има зелената система.

Зелената система включва следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
- Специализирани паркове и градини;
- Санитарно-защитни озеленяване;
- Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване;

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отдих; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от крайградските зони, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, поглъщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда.

Местата за отдих и зелена система включват градинки и паркове в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение.

Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване.

Деретата и овразите на територията на община Роман в голямата си част са обраснали с естествена местна влаголюбива растителност. Санитарно-защитни пояси има на определени места в общината, покрай по главните пътища. Транспортното озеленяване включва зеленината и уличните дървета по протежението на главните и второстепенни улици. Нормативно озеленяването на урбанизираните територии се определя в Закона за устройство на територията, Закона за опазване на околната среда, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност на бившето Министерство на териториалното развитие и строителството. На местно ниво има действаща Наредба № 16 за изграждане и опазване на зелената система на територията на Община Роман (актуализирана с Решение №556, Протокол №52/28.02.2019 г.) и Наредба №22 за реда за управление на горските територии – собственост на община Роман от 2014 г.

Основа на зелената система са озеленените площи, предназначени за широко обществено ползване – паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и лесопаркове, представляващи публична собственост. Допълващи зелената система са озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение – гробищни паркове и защитни насаждения. Системата на зелените площи в населеното място представлява взаимно съгласувано разполагане на различните видове зелени и

свободни площи с цел да се осигурят най-благоприятни хигиенни условия, декоративни ефекти и създаване на условия за отдиш на населението.

Зелената система включва следните структурни елементи: тревни площи, декоративна растителност, алеи, площадки и архитектурни декоративни елементи и съоръжения.

Озеленяването влияе на температурата, относителната влажност, скоростта на движение на въздуха; върху подобряване на химичния състав на въздуха, намаляване на праха в него, както и на намаляването на шума в градската среда.

Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение са публична собственост на държавата и общините.

Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата.

Зелените площи на територията на общината се почистват и поддържат от звено „Чистота” към Общинска администрация Роман.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

4.1.1. Генерирани битови отпадъци

Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Битови отпадъци

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Роман, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В системата е обхванато 100% от населението - гр. Роман и селата: Долна Бешовица, Камено поле, Караш, Кунино, Курново, Марково равнище, Радовене, Синьо бърдо, Среден рът, Стояновци, Струпец и Хубавене..

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Роман е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците - регион Луковит. В сдружението участват още общините: Луковит, Тетевен, Червен бряг и Ябланица.

По проект „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Луковит“, реализиран по Оперативна програма „Околна среда“ 2007-2013 г. е изграден Регионален център за управление на отпадъците /РЦУО/ - гр. Луковит, въведен в експлоатация с Разрешение за ползване № СТ-05-2243 от 04.12.2015 г. Центърът включва първа клетка на депото за неопасни отпадъци с общ обем 305 000 куб. м, стопански двор, вътрешна и

съпътстваща инфраструктура, електронна везна, административна сграда, КПП и технически сгради, охранителни канавки, пречиствателна станция за инфилтрат, пречиствателни съоръжения за битови и отпадъчни води, резервоари за техническа вода, мониторингови кладенци, площадка за компостиране на „зелени“ отпадъци с площ 6 200 кв. м, общински център за рециклиране, Претоварна станция-гр. Тетевен, навес за верижни машини и оборудване за РЦУО.

Генерираните отпадъци на територията на община Роман се събират и извозват от звено „Чистота“ към Общинска администрация Роман и се предават в регионалния център за третиране при РДНО „Луковит“, където се сепарират механично, а остатъците се депонират на регионалното депо.

Експлоатацията на старото общинско депо за ТБО, което се намира в местността „Вълчов дол“ на около 3 км от гр. Роман е прекратена и предстои неговата техническа и биологична рекултивация. Кметът на община Роман организира и контролира спазването на забраната за изхвърляне на битови отпадъци на старото депо. Същото е в експлоатация от 1981 година. То представлява няколко неуплътнени и непокрити фронта отпадъци на площ от 5420 кв.м., но вследствие на разрастване е заело и части от съседни имоти. Капацитетът му е напълно изчерпан. Не се изпълняват дейности по третиране на отпадъците, като компостиране или сортиране. След откриването на РДНО „Луковит“ през 2016 г., отпадъците се депонират на регионалното депо. Запръстване на старото изцяло липсва или е много рядко. Няма инсталации или мерки за осигуряване защита на околната среда. Няма мерки за ограничаване на достъпа на животни и хора до площадката. В непосредствена близост до депото се съхраняват и строителните отпадъци.

През 2019 г. Община Роман кандидатства с проектно предложение: „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на територията на Община Роман“ по процедура: „Рекултивация на депа за закриване предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14“.

Таблица 20: Количества депонирани смесени битови отпадъци от община Роман 2017-2019 г. в тона

2017	2018	2019
1100,900	1431,300	1413,860

Източник: Община Роман

Налага се извода, че въпреки, че населението на общината е намаляло с 5% през 2019 г. спрямо 2017 г., количеството генерирани смесени битови отпадъци се е увеличило с около 30% за същия период. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятия и други генератори.

Важен показател за управление на отпадъците е нормата на натрупване на отпадъците, представена като количеството на образувани битови отпадъци за година на човек от населението. Образувани битови отпадъци на човек от населението в България за 2017 г. е 435 кг/жител/година, за област Враца 289 кг/жител на година, за община Роман – 196 кг/жител/година, по-ниско от средната норма за област Враца и за страната. 7

Нормата на натрупване на отпадъците в община Роман за 2019 г. е 269 кг./ж/г., което е със 73 кг/човек/на година повече спрямо 2017 г. Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Роман е по-ниска от допустимите стойности. Това означава, че Общинската администрация се справя добре с процесите на управление на отпадъците, но трябва да предприеме съответните

⁷ При изготвяне на настоящата програма НСИ не е публикувал официални данни за битовите отпадъци и нормата на натрупване за 2018 г. и 2019 г.

мерки за ограничаване на образуването им и да намали регистрирания ръст през последните години.

В Доклада от извършения морфологичен анализ на образуваните смесени битови отпадъци в община Роман за периода февруари-септември 2019 г., на база данните на НСИ за населението на общината (към 31.12.2017 г.) – 5606 жители е определена норма на натрупване на отпадъците – 203 кг./ж./г. Определената с Доклада за морфологичен анализ норма на натрупване е по-ниска от тази за календарната 2019 г. (269 кг./ж./г), тъй като обхваща различен период на изчисления, който не съвпада с пълна календарна година и за база е използвано населението на общината през 2017 г. Въпреки това тенденцията е към нарастване на нормата на натрупване на отпадъци на човек от населението през 2019 спрямо 2017 г.

Общината разполага със собствени автомобили за събиране и транспортиране на битовите отпадъци. Автомобилите са 2 броя „Мерцедес“, 1 брой камион ДАФ-ФА и 1 брой автомобил „Газ“ 53.

Съдовете за твърди битови отпадъци, които по настоящем са разположени във всички населени места са собственост на Община Роман. Сметосъбирането и сметоизвозването се осъществява със съдове тип „Бобър“ – 1,1 м3 и съдове тип „Мева“ - 110 л. През 2019 г. общината разполага с 402 броя контейнери с обем - 1,1 м3 тип „Бобър и 125 броя кофи Мева“.

Таблица 21: Брой и разпределение на съдове за отпадъци в община Роман по населени места към 01.01.2020 г.

№ по ред	Населено място	Контейнери 1,1 м3 – „Бобър“ - железни	Кофи тип „Мева“ – железни – 110 л.	Контейнери - пластмасови	Кофи - пластмасови
1.	гр. Роман	5	-	5	5
2.	с. Кунино	4	2	4	4
3.	с. Синьо бърдо	8	-	8	8
4.	с. Хубавене	20	-	20	20
5.	с. Курново	12	-	12	12
6.	с. Долна Бешовица	22	3	22	22
7.	с. Камено поле	-	-	-	-
8.	с. Радовене	15	-	15	15
9.	с. Струпец	13	1	13	13
10.	с. Стояновци	19	-	19	19
11.	с. Караш	7	3	7	7
ОБЩО		402	125	7	5

Източник: Община Роман

На територията на община Роман към 01.01.2020 г. са разположени следните съдове за сметосъбиране: 402 бр. Контейнери тип „Бобър“, 125 бр. кофи тип „Мева“, 7 бр. Пластмасови контейнери и 5 броя пластмасови кофи.

На основание Заповед 1740 / 30.10.2019 г. на Кмета на община Роман са определени районите за събиране и транспортиране на отпадъците както и честотата на сметоизвозване на битовите отпадъци на територията на общината, което е пет пъти месечно за гр. Роман и два пъти месечно за населените места на общината. Битовите отпадъци от Община Роман се депонират на Регионално депо Луковит.

Община Роман не разполага със съдове за фамилно компостиране на градински отпадъци и специализирани съдове за отпадъци от сгурия и пепел. В община Роман има определен терен за временно съхранение на биоразградими отпадъци, определен със Заповед №1176 /26.09.2017 г. на Кмета на Община Роман в имот №100004 в местността „Алиева лъка“. Контейнери и транспортни средства за събиране на зелени биоотпадъци в община Роман няма. Предстои закупуване на същите, но зависи от финансовите възможности на общинския бюджет. Изградена е система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, което се извършва от „Екопак България“ АД.

4.1.2. Строителни отпадъци

Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г., определя някои допълнителни изисквания за управлението на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали в строителството. Съгласно сроковете, определени в ЗУО в тази наредба се регламентират конкретни цели за оползотворяване на определени видове строителни отпадъци и етапите за тяхното изпълнение.

С наредбата се регламентират:

1. създаването на система за управление и контрол на дейностите по събиране, транспортиране и третиране на строителните отпадъци (СО);
2. изискванията за влагане на рециклирани строителни материали в строителството;
3. изискванията за управление на СО в процеса на строителство и премахване на строежи.

Целта на наредбата е:

1. да се предотврати и ограничи замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и да се ограничи рискът за човешкото здраве и околната среда в резултат на събирането, третирането и транспортирането на СО;

2. да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО за постигане на целите по чл. 32 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

Строителните отпадъци са получени вследствие на строително-монтажни работи и премахване, включващи минерални отпадъци, пластмаси, метал, хартия, изолационни материали, дърво, азбест и други опасни отпадъци, и др. съответстващи на кодовете на отпадъци от група 17 на Приложение 1 от Наредба № 3 за класификация на отпадъците.

Минералните отпадъци се образуват в резултат на строителство или събаряне на сгради и съоръжения, които основно се състоят от минерални материали като тухли, бетон, строителни разтвори, естествен камък, пясък, керамични строителни материали, бетонови блокчета и/или газобетонови блокчета и др.

„Строително-монтажни” са работите, чрез които строежите се изграждат, ремонтират, реконструират, преустройват, поддържат или възстановяват, а „Премахване” е дейността по отстраняване на строежите чрез селективно отделяне на оползотворимите отпадъци в процеса на премахването.

Дейностите по събиране, транспортиране, подготовка преди оползотворяване и/или обезвреждане, материално оползотворяване, както и по обезвреждане на СО се извършват от лица, притежаващи документ по чл.35 от Закона за управление на отпадъците.

Община Роман, както и другите общини в страната имат следните отговорности, произтичащи от ЗУО и Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали:

- Организиране на събирането, включително разделното, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата;
- Когато общината е възложител на строителни дейности или на дейности по разрушаване на сгради, включително принудително премахване на строежи е длъжна:
 - Да разработи План за управление на строителните отпадъци, като задължителна част от строителната документация за издаване на разрешение за строеж;
 - Да изпълни реално Плана за управление на строителните отпадъци;
 - Да влага в строежите определен процент материали от рециклирани строителни отпадъци или материално оползотворяване в обратни насипи;
 - Да осигури селективното разделяне и материално оползотворяване на определени видове отпадъци в минимални количества.

Кметът на общината отговаря за предаването на отделените строителни отпадъци по време на принудителното премахване на строежи, за оползотворяване на материалите и за влагане на рециклирани строителни материали, включително за покриването на разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране. Разходите за извършване на

дейностите по транспортиране и третиране на строителни отпадъци, получени в резултат на принудително премахване на строеж, са за сметка на извършителя на незаконния строеж или на собственика на сградата или съоръжението. Въз основа на влязла в сила заповед за премахване на строежа и протокол за извършените разходи за дейностите по транспортиране и оползотворяване на отпадъците кметът на общината подава заявление за издаване на заповед за незабавно изпълнение на събиране на вземането от задължените лица по реда на чл.417, т.2 от Гражданския процесуален кодекс.

В случаите, когато кмета на общината е възложител на строителни и монтажни работи, с изключение на текущи ремонти, и възложител на премахване на строежи, следва да изготви план за управление на строителните отпадъци. Съдържанието и изискванията към плана се определят в Наредбата за управление на строителните отпадъци.

Отпадъците от строителна и строително-ремонтна дейност се отделят регулярно. Прилага се процедура, при която строителните фирми да се обръщат към община за посочване на място и условия за депонирането на строителните отпадъци.

Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното изхвърляне на строителни отпадъци от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища. Често населението неконтролирано изхвърля строителни отпадъци на незаконни сметища главно на входовете и изходите на населените места, както и замърсява зелените площи в самите населени места. За строителните отпадъци, от обичайните ремонти на жилищата, няма форма, по която да бъдат контролирани.

Друг проблем е изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за твърди битови отпадъци, което води до тяхното повреждане, а от тежината им се повреждат и повдигащите механизми на сметосъбиращите специализирани автомобили.

Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците на мястото на образуване и изграждането и функционирането на надеждна система и съоръжения за депониране и рециклиране на строителни отпадъци в община Роман.

На територията на общината няма изградено депо или площадка за депониране на строителни отпадъци и не съществува система за организирано събиране и последваща повторна употреба на този вид отпадък. По тази причина липсват и точни данни за вида и количеството на образуваните строителни отпадъци през последните години.

Малките количества строителни отпадъци, генерирани от ремонти на частни жилища и офиси в община Роман се събират и извозват на депо за временно съхранение на строителни отпадъци, с местонахождение - местност: „Сухо поле“.

В Наредба №18 за управление на отпадъците на територията на Община Роман (приета с Решение № 624, Протокол №60/30.08.2019 г., публикувана на 02.09.2019 г.) и Наредба №24 за принудителното изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях от община Роман – 30.06.2015 г., подробно са описани дейностите по управление на строителните отпадъци в общината.

Съгласно нормативните разпоредби едрогабаритните отпадъци се събират в съдове тип „Вана“ и се транспортират до регионално депо. Ниската тенденция в прираста на населението в община Роман не стимулира дейности в областта на жилищното строителство. Строителни отпадъци се образуват най-вече от малки обекти с локално значение, от реконструкции и ремонти на стопански и жилищни сгради. Отпадъците се извозват от собствениците им, без да се води отчетност. Този отпадък понастоящем е основна съставка на нерегламентирани сметища или попада в съдове за битови отпадъци. Част от генерираните СО попадат в общия поток със смесените битови отпадъци, които се извозват до рег. депо за битови отпадъци.

За експлоатацията на регионалните депа са издадени съответните комплексни разрешителни (КР), по реда на Глава седма, раздел II от Закона за опазване на околната среда.

В издадените КР на Регионалните депа за отпадъци в страната е разрешено приемането за депониране на битови, производствени и строителни отпадъци. Допълнително в КР е разрешено на операторите на депата да приемат следните отпадъци (основно строителни)

за извършване на дейности по тяхното оползотворяване: 27 - 17 01 01 Бетон; - 17 01 02 Тухли; - 17 01 03 Керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия; - 17 01 07 Смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06; - 17 05 04 Почва и камъни, различни от упоменатите в 17 05 03; - 17 05 06 Изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05; - 20 02 02 Почва и камъни.

Оползотворяването на подходящи фракции от посочените отпадъците включват основно дейности, свързани с подравняване и запръстяване на отделните пластове натрупани отпадъци (дневните работни участъци) в клетките за неопасни отпадъци при експлоатацията на съответното регионално депо. В повечето случаи, при постъпване на ОСР на депата, същите се използват за уплътняване и запръстяване на отпадъчното тяло, формирано от битовите отпадъци. Част от ОСР, постъпващи от строителни фирми и инвеститори могат да се използват от операторите като материали за укрепване на вътрешните обслужващи пътища на територията на депата. С използването на инертни ОСР като бетон, тухли, керемиди, плочки, керамични изделия, почва и камъни за запръстяване на натрупаните в депото битови отпадъци се допринася за ограничаване на: - емисиите от миризми и прах от депото; - разнасяните от вятъра отпадъци; - запалванията на отпадъците в депото.

Правилното регулиране на дейностите, свързани със строителните отпадъци и контрола върху тях са регламентирани със Закона за управление на отпадъците, Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влягане на рециклирани строителни материали, съответно с общинска наредба за управление на отпадъците. В бъдеще общината ще може да получава надеждни данни в случаите, когато извършва процедурите за одобрение на планове за управление на строителните отпадъци и инвестиционните проекти, както и при проверката на документите с които възложителите на строителството доказват изпълнението на целите за рециклиране на строителни отпадъци.

4.1.3. Производствени и Опасни отпадъци

Опасни отпадъци са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредбата, приета с ПМС №53/1999 г. /ДВ, бр. 29 от 1999 г. и в наредбите за масово разпространените отпадъци.

Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба № 2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците, се водят на отчет в РИОСВ - Враца.

Лицата, чиято дейност е свързана с образуване, събиране, транспортиране, съхраняване (оползотворяване с код R13 по смисъла на приложение №2 към §1, т.13 от допълнителните разпоредби (ДР) на ЗУО и/или обезвреждане с код D15 по смисъла на приложение №1 към §1, т.11 от ДР на ЗУО), оползотворяване, в т.ч. рециклиране и/или обезвреждане, включително подготовка преди оползотворяване или обезвреждане на опасни отпадъци, водят отчетни книги и представят годишни отчети. Опасните отпадъци от фирмите се събират и съхраняват отделно в закрити складове и се предават за третиране на физически или юридически лица притежаващи съответното разрешение по ЗУО или Комплексно разрешително, въз основа на писмен договор.

Потокът опасни отпадъци се контролира от действащата нормативна уредба. С цел проследяване на превозите на опасните отпадъци товародателите са длъжни да изготвят идентификационен документ, който се попълва за всеки отпадък последователно от товародателя, превозвача и товарополучателя.

Лицата, чиято дейност е свързана с образуване, събиране, транспортиране, съхраняване (оползотворяване с код R13 по смисъла на приложение № 2 към §1, т. 13 от допълнителните

разпоредби (ДР) на ЗУО и/или обезвреждане с код D15 по смисъла на приложение № 1 към § 1, т. 11 от ДР на ЗУО), оползотворяване, в т.ч. рециклиране и/или обезвреждане, включително подготовка преди оползотворяване или обезвреждане на опасни отпадъци, водят отчетни книги и представят годишни отчети. Опасните отпадъци от фирмите се събират и съхраняват отделно в закрити складове и се предават за третиране на физически или юридически лица притежаващи съответното разрешение по ЗУО или Комплексно разрешително, въз основа на писмен договор.

Потоците опасни отпадъци се контролират от действащата нормативна уредба. С цел проследяване на превозите на опасните отпадъци товародателите са длъжни да изготвят идентификационен документ, който се попълва за всеки отпадък последователно от товародателя, превозвача и товарополучателя.

Необходими са мерки за информиране на населението за опасностите за околната среда и повишаване на обществената заинтересованост за по широко участие в организираните мероприятия за предаване на опасни отпадъци от домакинствата. Разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е системно, а кампанийно. Поради това голяма част от тях все още се изхвърлят в контейнерите съвместно с неопасните битови и се извозват с тях за последващо третиране.

Основните генератори на производствен отпадък в община Роман са действащите промишлени предприятия, сред които няма такива с висок рисков потенциал на образувания отпадък. На територията на общината няма изградена инфраструктура за отделно събиране и третиране на опасни отпадъци. При констатиране такива се използват услугите на лицензирана фирма.

Един от потенциалните източници за локални почвени замърсявания са складовете за съхранение на негодни и залежали пестициди. На територията на община Роман е имало 4 склада за пестициди, намиращи се в селата Камено поле, Кунино, Радовене и Синьо бърдо. През 2001 г. отпадъците са събрани, натоварени, извозени и предадени в склад на „Агроекохим“ АД Враца – общо 20145 кг негодни, залежали и забранени фитофармацевтични препарати (хербазин, агрифлан, зелон, нитратни и др.). По този начин е ликвидирано наличието на опасни отпадъци на територията на община Роман.

Необходими са мерки за информиране на населението за опасностите за околната среда и повишаване на обществената заинтересованост за по широко участие в организираните мероприятия за предаване на опасни отпадъци от домакинствата. Разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е системно, а кампанийно. Поради това голяма част от тях все още се изхвърлят в контейнерите съвместно с неопасните битови и се извозват с тях за последващо третиране.

4.1.4. Специфични потоци отпадъци

Отпадъци от опаковки

С разделното събиране на отпадъци и с цел рециклиране, и други форми на оползотворяване може да се постигне значително намаляване на количеството на депонираните отпадъци, което ще доведе до удължаване на полезния живот на регионалното депо за отпадъци и до съкращаване на разходите за събиране и обезвреждане на отпадъците. Освен това през последните години с приемането на европейското законодателство все повече се засилват законодателния и обществения натиск за въвеждане на системи за отделно събиране с нормативно регламентирани количества отпадъци, които трябва да бъдат рециклирани и оползотворени.

За част от тези отпадъци националното законодателство изисква прилагането на принципът „замърсителят плаща“, при който разходите се поемат от производителите на продукта, от който се образуват отпадъците, но за останалата част липсват нормативно установени механизми на финансиране. За редица отпадъци съществуват забрани за депониране, което налага тяхното отделяне от общия отпадъчен поток и намиране на алтернатива за оползотворяването или обезвреждането им.

През 2010 г. е въведена за първи път система за разделно събиране на отпадъците в община Роман, която функционира до 2014 г. Поради изтичане на лиценза на обслужващото дружество, дейностите по разделно събиране на отпадъци се прекратяват до лятото на 2017 г. Тогава Община Роман сключва договор с „Екопак България“ АД. Поставени са контейнери на организацията за оползотворяване на отпадъци от опаковки в гр. Роман. Обособени са 9 точки с по три контейнера за разделно събиране – жълт контейнер – за пластмаса и метал; син контейнер – за хартия и картон и зелен контейнер – за стъкло. Контейнерите се обслужват по график.

Таблица 22: Събрани и сепарирани отпадъци от опаковки от системата за разделно събиране на „Екопак България“ АД в община Роман за периода 2017 г. – 2019 г. (кг)

Година	Цвят контейнер	Придобит отпадък бруто (кг.)	Количество отсортиран отпадък (кг.)
2017 г.	Жълт	1270	558
	Син	1230	641
	Зелен	-	-
ОБЩО		2500	1099
2018 г.	Жълт	1160	475
	Син	1340	697
	Зелен	1200	1200
ОБЩО		3700	2372
2019 г.	Жълт	820	235
	Син	910	510
	Зелен	675	675
ОБЩО		2405	1420
ВСИЧКО		8605	4891

Източник: „Екопак България“ АД

Общо събрани отпадъци от опаковки за периода 2017 – 2019 г. е 8605 кг, от които са отсортирани 4891 кг отпадъци.

По данни на „Екопак България“ АД за периода са отсортирани следните количества отпадъци от опаковки по видове в тона:

стъкло – 1,88 тона
хартия и картон – 1,85 тона
пластмаса и метал – 1,27 тона

Общо разделно събрани и отсортирани отпадъци от опаковки – 5 тона

Разделно събраните отпадъци от опаковки се транспортират до площадка за сортиране. Събраните отпадъци се сортират на отпадъци от опаковки и отпадъци, които не са опаковки. Следва сортиране на годни и негодни за рециклиране, като годните за рециклиране отпадъци от опаковки се сортират по вид и материал.

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми

Управлението на отпадъците от батерии и акумулатори има две главни цели:

- Екологична – защита на въздуха, водата, почвата и здравето на хората чрез предотвратяване на изхвърлянето на вредни и опасни вещества в околната среда;
- Икономическа – оползотворяване материалите, заложиени в конструкцията на отпадъците от батерии и акумулатори.

„Негодна за употреба батерия или акумулатор“ е батерия или акумулатор, която не може да бъде използвана повторно и е предназначена за преработване или обезвреждане.

За ефективно функциониране на системата за събиране на отпадъците от негодни батерии и акумулатори е необходимо предприемане на следните действия:

- редовно информиране на обществеността за рисковете, свързани с тяхното неконтролирано обезвреждане. Необходимо е хората да бъдат запознати със значението на символите, използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране.
- прилагането на задължително обратно приемане в местата за продажба.
- осигуряване и поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори, като се спазва нормативните изисквания.
- предаване на отпадъците от батерии и акумулатори на фирма, притежаваща разрешително, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците.

Община Роман има сключени договори за разделно събиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване, излезли от употреба батерии и акумулатори и излезли от употреба МПС с фирма „Макметал холдинг“ гр. София, кв. Кремиковци.

Отработени масла

Задълженията на общината в това отношение се определят от „Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти“, приета с ПМС №352/27.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г.

Съгласно чл.39 ал.1 от Наредбата, кметът на общината съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване и обезвреждане, като определя местата за смяна на отработени моторни масла на територията на общината и информира обществеността за местоположението и условията за приемане на отработените масла.

Възможно в рамките на периода на прилагане на настоящата програма, организацията по оползотворяване да не прояви интерес тъй като количеството масла за чието оползотворяване е отговорна нараства незначително и е твърде вероятно целите заложи в *Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти* да бъдат постигнати чрез събиране на отработени масла от източници различни от бита или общини с по-голяма гъстота на населението.

Независимо дали ще се сключи договор с организация по оползотворяване, следва да бъдат предприети следните мерки за осигуряване прилагането на законодателството за управление на отработени масла:

- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла;
- определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води и в канализационните системи;

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

Задълженията на Общината се определят от „Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване“, приета с ПМС №355/28.12.2012 г. с последни изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.

Съгласно чл.27, ал.1 от Наредбата, Кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и предаване на ИУЕЕО.

Изпълнение на задълженията за участие в системите за разделно събиране се осъществява, като се сключат договори с организации по оползотворяване на ИУЕЕО, лица, които изпълняват задълженията си индивидуално или други лица, притежаващи документи по чл.35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране или оползотворяване на отпадъци на територията на общината.

За разделно събиране на ИУЕЕО, Община Роман ползва услугите за оползотворяване на „МАКМЕТАЛ” АД, гр. София.

В община Роман няма регистрирани площадки за дейности с отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти и излезли от употреба гуми.

Информацията за управлението на отпадъците от излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), отработени масла, негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) и излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) се набира чрез допълнителни годишни отчети, регламентирани в съответните наредби за управление на специфичните отпадъчни потоци. На етапа на изготвяне на настоящата общинска Програма за управление на отпадъците няма данни за количествата на разделно събирани други масово разпространени отпадъци - отработени моторни масла, както и за излезли от употреба автомобилни гуми.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци за се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др.

Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват. Към момента не функционира система за получаване на данни за точното количество образувани болнични отпадъци в общината.

Болничните отпадъци на територията на общината се генерират основно от Специализирана болница за продължително лечение на белодробни болести ЕООД гр. Роман. Опасните болнични отпадъци се изгарят в инсинератор в гр. София.

Биоразградими отпадъци

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от „органични” или естествени материали. Тези материали след време се разграждат („биоразградими”) по естествен път. Биоразградимите отпадъци се генерират при селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин. Често срещани практики в общината е третирането на биоразградимите отпадъци да се осъществява по следните начини:

- използване на кухненски и градински остатъци за храна на животни ;
- закопаване на хранителни и растителни отпадъци в почвата (задния двор или градината без последващо използване);
- Натрупване на смесени купчини с оборска тор, растителни и хранителни отпадъци в полето (купчините не се обръщат, но след около три години са годни (вече компостирани) за използване като подобрител на почвата);
- Натрупване на смесени купчини с оборска тор (купчините не се обръщат след това, но след това компостираната оборска тор се използва като подобрител на почвата).;
- изгаряне на градински отпадъци и листа.

В Националната стратегия за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци са заложили конкретни мерки, които трябва да се предприемат по отношение на този вид отпадък.

В съответствие с Националния стратегически план община Роман следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци, с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено

от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.

В община Роман няма изградена система за разделно събиране и транспортиране на биоразградими и биоотпадъци и не е въведена система за фамилно компостиране на градински отпадъци. Със Заповед №1176 /26.09.2017 г. на Кмета на Община Роман е определен терен за временно съхранение на биоразградими отпадъци в имот №100004 в местността „Алиева лъка“. Все още не са въведени контейнери за разделно събиране на зелените биоотпадъци и това води до значителния им дял в смесения битов отпадък. Предстои закупуване на същите, но зависи от финансовите възможности на общината. Предстои да бъде изградена регионална инсталация за компостиране на биоразградими и биоотпадъци предстои на територията на РСУО - регион Луковит. Инсталацията е проектирана и се очаква да бъде финансирана по ОПОС, а прогнозният ѝ капацитет е до 6 000 т. годишно.

Често срещани практики в общината е третирането на биоразградимите отпадъци да се осъществява по следните начини:

- използване на кухненски и градински остатъци за храна на животни ;
- закопаване на хранителни и растителни отпадъци в почвата (задния двор или градината без последващо използване);
- натрупване на смесени купчини с оборска тор, растителни и хранителни отпадъци в полето (купчините не се обръщат, но след около три години са годни (вече компостирани) за използване като подобрител на почвата);
- натрупване на смесени купчини с оборска тор (купчините не се обръщат след това, но след това компостираната оборска тор се използва като подобрител на почвата).;
- изгаряне на градински отпадъци и листа.

В Националната стратегия за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци са заложили конкретни мерки, които трябва да се предприемат по отношение на този вид отпадък.

Предвид специфичния характер на отпадъците, образувани на територията на община Роман и значителното участие на зелените, градински и селскостопански отпадъци, образувани от домакинствата в определени периоди е необходимо да се предприемат действия в две посоки:

- за въвеждане на фамилно компостиране с последващо използване на компоста в личните стопанства;
- за въвеждане на система за разделно събиране и извозване на биоразградимите отпадъци от общината, след изграждане на регионална инсталация за компостиране/анаеробно разграждане от РСУО - Луковит.

Компостирането на растителните отпадъци в мястото на образуването им е в синхрон с приетите принципи за управление на отпадъците. В този случай растителните остатъци не са отпадък, а изходна суровина за получаване на компост –средство за подобряване качеството и плодородието на почвата. При реализацията на целите ще се кандидатства за финансово подпомагане от страна на ПУДООС и ОПОС.

Обхващането на все по-голям брой семейства в системи за домашно компостиране е възможно чрез постоянно информиране на населението за възможностите за оползотворяване на биоразградимите отпадъци и предоставяне на контейнери за компостиране на семействата, които желаят да компостират биоразградимите си отпадъци. За отчитане на ефекта от тази мярка е необходимо предоставянето на компостери на отделните домакинства да бъде обвързано с изискване за своевременно представяне на информация от общините за постигнатите нива на намаление на биоразградимите отпадъци, постъпващи за депониране.

Един от подходящите методи на биологично третиране, подходящи за условията на общината е анаеробното разграждане, при което се отделя биогаз за производство на енергия и

компостирането (домашно и/или полево), при което произведения компост има възможност да се използва за рекултивация на нарушени терени, в земеделието, при озеленителни и възстановителни дейности при строителни проекти и др.

В съответствие с Националния стратегически план общината следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията към съоръженията и инсталациите за биологично третиране на биоразградимите отпадъци са регламентирани в Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

Изискванията към площадките, на които могат да се разполагат съоръжения за биологично третиране на биоразградими отпадъци са посочени в Наредба 7 от 24 август 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци.

Източници на растителни отпадъци са имотите със земеделско ползване извън регулация и дворните пространства на жилищните имоти. Задължение на всеки производител на земеделска продукция е да организира оползотворяването на растителните отпадъци. До настоящия момент не са изградени съоръжения и инсталации за биологично третиране на растителните отпадъци на територията на общината. Съществува практика за биоразграждане на място в почвата, където попадат растителните отпадъци вследствие на обработка на земеделската земя. Често се прилага и изгаряне на изсъхнали растителни отпадъци от земеделието, срещу което се води борба - дейността противоречи на добрите земеделски практики, при които се използват различни методи за оползотворяване на органичните отпадъци.

В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поетапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

Целесъобразно е за периода обхванат от настоящата програма да се планира на територията на общината да бъде изградена и една площадка за открито компостиране чрез разстилане на биоразградимите отпадъци на редове (по метода windrow). Това ще позволи да се предотврати депонирането на значителни количества биоразградими отпадъци при сравнително малки инвестиционни и експлоатационни разходи. Предлагаият метод на третиране на биоразградимите отпадъци използва се основава процеса био-деградация, който в естествени условия протича бавно, на повърхността на земята, при температурата на околната среда и предимно анаеробно. Естественото разлагане на органиката се ускорява като преработваният субстрат се събира на редове (т.нар. windrow), което позволява да се съхрани част от топлината отделяна от дейността на микроорганизмите, при което температурата нараства. Този ускорен процес именно е компостирането. Компостиране се разделя на 4 стадия: 1) мезофилен; 2) термофилен; 3) изстиване; 4) съзряване. В процеса на био-деградацията органичният субстрат претърпява физично и химично превръщане с образуването на стабилен хумифициран краен продукт. Този продукт е ценен за селското стопанство като органичен тор и като средство за подобряване структурата на почвата. Важни параметри на процеса са отношението C/N и мултидисперсността на субстрата, необходима за нормалната аерация.

За изграждане на съоръжението за компостиране се предвижда да се отдели необработваема земя общинска собственост. Разположението на площадката трябва да е избрано така, че да е лесно достъпно за всички населени места в общината и да отговаря на Наредба №7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на

съоръжения за третиране на отпадъци, както и на изискванията за отстояние от жилищните сгради.

При ефективно извършване на процеса на обръщане активната фаза може да приключи до 1 месец след което са необходими още около два месеца за изстиване и съзряване. Оборската тор и някои растителни отпадъци имат ниско съотношение C/N, висока влажност и лошо се подават на аерация. Те трябва да се смесват с твърд материал (пълнител) сорбиращ влагата, който обезпечава допълнителен въглерод и нужната за аерирането структура на сместа. Най-добрият пълнител се явява сламата, но може да се добавят листа, стърготини, трески, хартиени изрезки и др. В случай, че проекта се развива успешно ще се обсъдят и ползите от закупуване на оборудване за предварително раздробяване и пресяване на биоразградимите отпадъци.

Поради големия дял на биоразградимите отпадъци, подходящи за компостиране от общото количество на битовите отпадъци прилагането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и обезвреждането на смесените битови отпадъци на регионалното депо. За събирането на отпадъците от малките населени места на общината не се предвижда въвеждането на система за събиране и извозване до съоръжението за компостиране. Биоразградимите отпадъци ще бъдат доставяни от домакинствата, срещу което ще получават готов компост. Очаква се, че безплатното предоставяне на компост е достатъчен стимул за населението от селата за да отделят биоразградимите отпадъци от общия отпадъчен поток и по такъв начин да допринесат за намаляване на разходите за извозването на битовите отпадъци до регионалното депо.

Освен за безвъзмездно ползване от жителите, които доставят биоразградими отпадъци за компостиране, за готовия компост ще се търси пазарна реализация в селското и горското стопанство и озеленяването или ще се ползва за наторяване и подобряване на почвата в общински паркове и градини, спортни площадки, нарушени терени и др.

Съгласно Националната програма за прилагане на Директива 99/31/ЕС:

- 100% биоразградими са хранителните, хартиените, картонените, дървесните и градинските отпадъци;
- 20% от текстилните отпадъци;
- 25% от отпадъците от кожи

В съответствие със Закона за управление на отпадъците чл.31 ал.1 т.2 – целта е най-късно до 31 декември 2020 г. ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото количество на същите отпадъци, образувани в Република България през 1995 г.

Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците изисква да се осигури съвместното постигане на следните регионални цели за разделното събиране и оползотворяване на битовите биоотпадъци:

- до 31 декември 2016 г. - не по-малко от 25 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г.
- до 31 декември 2020 г. - не по-малко от 50 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г.
- до 31 декември 2025 г. - не по-малко от 70 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г.

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“⁸ за община Роман е значителен – 47,93%, в това число - хранителни – 9,83%, градински – 20,01%, дървесни отпадъци – 4,22%, хартия – 6,86% и картон – 7,01%. От всички генерирани биоотпадъци според извършения морфологичен анализ през 2019 г. в община Роман разделно са събрани 166,23 тона или 26,57% от биоотпадъците. По този показател общината е далече от целевата стойност от 50 на сто за 2020 г.

⁸ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2019 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Роман са депонирани 117,5 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са близки до допустимите минимални стандарти.

При изчислението са спазени указанията за норма на образувани отпадъци съгласно Инструкциите за прилагане на нормативните изисквания, свързани с управлението на биоотпадъците, одобрени с Заповед № РД-687/05.09.2014 г. на Министъра на околната среда и водите. Приетата норма е 2 кг./м²/ година окосена трева, листа, клони от резитба на дървета и храсти и др. Информацията може да послужи при планиране на количествата биоотпадъци, които Община Роман може да осигури при изграждане на бъдеща инсталация за компостиране в Регион Луковит.

Анализите показва, че в община Роман има добри предпоставки за въвеждане на разделно събиране на отпадъци с биологичен произход и съответното им оползотворяване, напр. чрез компостиране. Поради големия дял на биоразградимите отпадъци, подходящи за компостиране от общото количество на битовите отпадъци прилагането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и обезвреждането на смесените битови отпадъци на Регионалното депо. Предвижда се и въвеждане на система за домашно компостиране.

Утайки от ПСОВ

На територията на община Роман към 2020 г. няма действаща ГПСОВ. В общината има изградена пречиствателна станция с биостъпало за промишлени отпадни води в завод „Метизи” АД. Към пречиствателната станция има изградени изсушителни полета, които позволяват целесъобразно третиране на утайките и използването им след това за наторяване. Пречиствателната станция има достатъчен капацитет за пречистване и на градските отпадни води. Очакваното количество утайки крие риск за околната среда и за здравето на хората, в случай че не бъдат намерени и приложени съответните решения за тяхното стабилизиране, съхранение и/или оползотворяване. Законът за водите предвижда в канализационните мрежи и пречиствателните станции за отпадъчни води в населените места да бъдат включвани отпадъчни води съобразено с технологията за третиране на утайките предвид по-нататъшното им оползотворяване или крайно обезвреждане. По отношение на съществуващата йерархия на възможностите, когато става въпрос за устойчиво развитие в дългосрочен план, рециклирането и материалното оползотворяване на отпадъците са за предпочитане пред изгарянето или обезвреждането им чрез депониране. В случая с утайките от отпадъчни води вариантите следва да се разглеждат, в зависимост от различните нива на замърсителите, патогенните организми и въздействието им върху хората и околната среда.

Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води могат да бъдат обобщени по следния начин: материално оползотворяване върху земеделска земя; рециклиран на фосфора; енергийно оползотворяване в термични процеси; обезвреждане/наземно депониране.

При директното оползотворяване на утайки в земеделието е възможно възникването на някои неудобства (емисии на миризми, възможни рискове за околната среда или нещо друго). От друга страна не бива да се забравя, че тази употреба зависи от земеделските стопани, които не са длъжни да приемат утайки, а и техните изисквания към качеството се променят според сезона. Очаква се нарастващите нужди от съвременно третиране на утайките, което да гарантира премахването на патогенните организми и контрола върху замърсителите, да доведат до използването на утайките върху земеделска земя само след тяхното предварително третиране, например компостиране и производство на висококачествен компост. Всички основни методи за третиране трябва да бъдат подробно разгледани по отношение на това дали са подходящи за предоставянето на устойчиво решение за управлението на утайките.

Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

На територията на община Роман всички нерегламентирани селски сметища са закрити. Преустановена е експлоатацията на Общинското депо за ТБО в местността „Вълчов дол“ на около 3 км от гр. Роман, тъй като не отговаря на нормативните изисквания, но следва да се търсят средства за финансиране на инвестиционен проект за закриването му.

През 2019 г. Община Роман кандидатства с проектно предложение: „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на територията на Община Роман“ по процедура: „Рекултивация на депа за закриване предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело C-145/14“.

При установяване на локални нерегламентирани замърсявания се предприемат незабавни мерки по отстраняването им. Добре организираната система за сметосъбиране и сметоизвозване и ефективния контрол от страна на общинската администрация водят до значително намаляване на броя на инцидентните локални замърсявания с отпадъци на територията на община Роман.

В част от случаите се наблюдават повторно замърсяване на терените с локализирано нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, но същите се почистват отново.

4.2. Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и поражащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на денонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението. (посл. изм. и доп.).

РИОСВ – Враца организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение №4 към чл.117, ал.1 от Закона за опазване на околната среда.

Съгласно нормативната уредба за шума контролната функция на общинската администрация е върху шума от битови и занаятчийски дейности. Производствения шум и шума от транспортния трафик се контролира от регионалните органи на МОСВ, МЗ и МВР.

Шумовото натоварване както в гр. Роман, така и в останалите населени места в общината е не по-маловажен проблем от останалите фактори на околната среда.

Контролните и собствени измервания се извършват от Акредитирани лаборатории, като се спазват изискванията на „Методика за определяне на обща звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне нивото на шум в мястото на въздействие“, утвърдена със Заповед № РД-613/ 08.08.2012 г. на Министъра на околната среда и водите. Операторите с издадени Комплексни разрешителни, попадащи в обхвата на Приложение № 4 към чл.117 от Закона за опазване на околната среда, са задължени да провеждат собствен мониторинг, веднъж на две последователни календарни години и да докладват резултатите от проведените измервания, съгласно поставените им условия.

Основната цел на мониторинга на шума от промишлени източници е да предоставя информация за състоянието на акустичната среда на населените места, вследствие дейността на промишлените предприятия - източници на шумово излъчване.

На територията на община Роман мониторинг на нивата на промишлен шум извършва „Метизи“ АД. При извършените до момента собствени периодични измервания (СПИ) на нивата на промишлен шум, излъчван в околната среда от дейността на дружеството не са установени нарушения на граничните стойности на еквивалентното ниво на шум по границите на производствената площадка и в мястото на въздействие. Честотата на мониторинга е веднъж на две години. При последния извършен мониторинг от оператора през 2018 г., нивото на обща звукова мощност по измерителния контур: $L_p=103.8 \text{ dB(A)}$, а нивото на шума в мястото на въздействие: $29,8 \text{ dB(A)}$ (ИТ №21).

Наднормено излъчване на шум

През 2019 г. в РИОСВ – Враца няма данни за наднормено излъчване на шум на територията на община Роман. При жалби на граждани за производствен шум, администрацията сезира компетентните органи; за шум при битови дейности - издава предписания за спазване на нормативно установените изисквания.

Източници на шум

В град Роман, както и в селата с интензивен трафик, основен източник на шум са транспортните средства. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също излъчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

За високите стойности на шумовите нива допринасят характерните особености на териториално – устройствените планове на града и другите населени места:

- Липсата на околоръстни пътища, поради което целият транзитен моторен поток минава през населеното място;
- Липсата на защитни „зелени екрани“;
- Лошокачествена настилка;
- Двустранно плътно застрояване по главните улици;
- Големи наклони на някои улици;
- Остарелият автомобилен парк.

Население подложено на въздействие

На негативното влияние на шума са подложени в най-голяма степен живеещите на главните улици на града, както и жиневеещите в близост до основните пътни артерии на общината.

Предприети мерки

За намаляване на шума в градската среда, Общинска администрация следва да предприеме действия по регулиране на движението чрез план за организация на движението в град Роман.

4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от измененията настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници
- Замърсяването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници.
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчени.

Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:

- Преминаване на производственият сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух.

- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и хаотичното усвояване на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статут са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ГПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервизи, автогари, гари и летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегне и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественят радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло. Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област, регион.

Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

Наблюденията на радиационните параметри на основните компоненти на околната среда на територията на РИОСВ- Враца се извършват от „Лаборатория за радиационни измервания“ към Регионална лаборатория- Враца.

През 2019 г. продължава да се следи състоянието на радиационния гама-фон в постоянните пунктове за пробовземане на територията на област Враца. Направените измервания показват, че мощността на еквивалентната доза е в границите на характерните естествени стойности за съответните пунктове и конкретните метеорологични условия- от 0,11 $\mu\text{Sv/h}$ до 0,20 $\mu\text{Sv/h}$. Вzeti са 59 броя почвени проби и 12 броя седименти от пунктовете на НСМОС в 3-100 км зона на АЕЦ "Козлодуй". Гама- спектрометричният анализ на пробите показва, че няма съществени отклонения в измерената специфична активност на радионуклидите спрямо характерните за региона.

С цел следене наличието на радионуклиди в атмосферния въздух през годината са набрани 26 броя аерозолни филтъра от стационарната станция в гр. Враца. Не са констатирани надфонове превишения на обемната специфична активност на изследваните радионуклиди.

През 2019г. по показател обща алфа и обща бета активност са анализирани 104 броя водни проби по НСМОС от територията на РЛ- Враца в 3-100км зона на АЕЦ "Козлодуй". Не са констатирани отклонения от обичайните стойности за обща алфа и обща бета активност за пунктовете.

Резултатите от радиологичния мониторинг на околната среда през 2019 г. показват, че радиационният гама фон в област Враца е в границите на характерните за страната фоновы стойности. Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на изследваните естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух, водите и почвите в пунктовете за наблюдение в обхвата на РИОСВ- Враца. Стойностите не се различават от измерените през предходните години.

За територията на община Роман няма данни за извършван мониторинг и контрол на радиационната обстановка. Няма данни и за йонизиращи лъчения и негативни влияния върху здравето на хората и околната среда.

ИЗВОДИ :

- Акустичната обстановка във всички селища на община Роман е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателя им.
- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределнодопустимите норми.

Радиационният гама фон в областта, в частност и в община Роман е в границите на характерните за страната фоновы стойности.

- Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

5. Управленски и финансови фактори

5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства. Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове, в съответствие с одобрената структура на общинската администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на дейността му. Кметът на общината определя със заповед заместник - кмет, който да изпълнява функциите му при негово отсъствие от общината.

Към функциите на кметовете и кметските наместници в селата спадат: упражняване на контрол за законосъобразното използване и отговаряне за поддържането, охраната и опазването на общинската собственост на територията на населеното място; подпомагат воденето на регистъра на населението и регистрите по гражданското състояние и предоставят свързаните с тях административни услуги на населението в населеното място, изпращат актуална информация на държавните и общински органи и др.

Общинската администрация подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършва дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- да информира населението за състоянието на околната среда;
- да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- да организира управлението на отпадъци на територията на общината;

- да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
- да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
- да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
- да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци” и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;

- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасянето на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината. Ежегодно в срок до 31 март, Кметът представя в Областна администрация – Враца и РИОСВ – Враца отчет за изпълнение на двете програми.

Защитата от шума в околната среда е уредена, чрез Закона за защита от шума, според който Кметът на общината е длъжен:

- да упражнява контрол по спазване на Закона;
- да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;
- при необходимост от извършване на иземвания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, Кметът на общината е длъжен:

- да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения Кмета на общината:

- организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- издава разрешителни за бране на билки от земи общинска собственост.

В Общинска администрация – Роман няма специализирано звено, което да работи в сферата на екологията. В Общината тези дейности се извършват от Кмет - ресорен Заместник кмет – Кметове на населени места и служители в отдел „Териториално, селищно устройство и екология“. На щат е назначен един Главен експерт „Опазване на околната среда“.

Към Общински съвет Роман функционира постоянна комисия по устройство на територията, опазване на околната среда и инфраструктурата, състояща се от 4 общински съветници.

Контролните функции по дейностите за опазване на околната среда и управление на отпадъците в рамките на общината имат кмета на общината, специалистите от общинската администрация, а конкретно по населени места кметове на населените места.

Съгласно приетата с решение на Общински съвет Роман структура на общинската администрация, отговорното звено за дейностите по опазване на околната среда и в частност по управление на отпадъците е Отдел „Териториално, селищно устройство и екология“. В отдела има назначени отговорни служители, които освен дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоизвозването, състоянието на депата, поддържането на зелените площи, изпълнение на предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други, активно участва в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансирани от различни източници.

При осъществяване на дейностите, свързани с опазване на околната среда Общинска администрация Роман работи съвместно с РИОСВ – Враца, Басейнова дирекция – гр. Плевен и РЗИ – гр. Враца. Извършват се периодични иземвания и мониторинг на замърсяванията на компонентите на околната среда на територията на общината.

5.2. Сътрудничество с други институции и организации

Община Роман следва да си сътрудничи по проблемите на опазване на околната среда със съседните общини: Мездра, Бяла Слатина, Червен бряг, Луковит, Ябланица, Правец и Ботевград.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Роман работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на РСУО - Луковит, а именно: Луковит, Червен бряг, Ябланица и Тетевен.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С фирма „ВиК - Враца“ ООД в за получаване на:
 - разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа;
 - разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води;
- По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Роман поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:
 - РИОСВ – Враца;
 - ИАОС и Регионална лаборатория/РЛ/ - Враца към ИАОС;
 - РЗИ – Враца към МЗ;
 - „Басейнова дирекция” - „Дунавски район“ - Плевен;
 - Областна администрация – Враца;
 - „Областна дирекция земеделие и гори” – Враца, към МЗГ;
 - Отдел „Статистически изследвания - Враца“ към НСИ;
 - Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” – Враца;
 - ТП ДГС „Мездра“;
 - Областна дирекция по безопасност на храните – Враца и др.

5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС

Дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците се организират и осъществяват от звено „Чистота“ към Общинска администрация Роман. Издръжката на звеното коства на общинския бюджет за 2019 г. 149496 лева. За зимно поддържане и снегочистване е получен трансфер от Републиканския бюджет 103900 лева. За издръжка на други дейности по опазване на околната среда през 2019 г. са разходвани 8000 лева от Общинския бюджет.

Основна част от дейностите по опазване на околната среда е управлението на отпадъците, за които през последните години са генерирани следните приходи и разходи:

ПРИХОДИ ЗА 2018 г., генерирани от дейности свързани с отпадъците:

- **Приходи от такса битови отпадъци – 168369,83 лв.**
- Възстановени отчисления по чл. 60 от ЗУО от РИОСВ – Враца – **0,00 лв.**
- Приходи от разрешения за депониране на строителни отпадъци и земни маси – **1020,00 лв.**

ОБЩО ПРИХОДИ ЗА 2018 Г. – 169389,83лв.

ПРИХОДИ ЗА 2019 г., генерирани от дейности свързани с отпадъците:

- **Приходи от такса битови отпадъци – 129942,69 лв.**
- Приходи от разрешения за депониране на строителни отпадъци и земни маси – **1673,80 лв.**

ОБЩО ПРИХОДИ ЗА 2019 Г. – 131616,49 лв.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА РАЗХОДИТЕ ПО ПЛАН-СМЕТКА ЗА 2018 Г. Е КАКТО СЛЕДВА:

1. По чл.66, ал.1, т. 1 от ЗМДТ за осигуряване на съдове за съхранение на битови отпадъци – **Общо разходи: 0.00 лв.;**
2. По чл.66, ал.1, т. 2 от ЗМДТ за сметосъбиране и сметоизвозване - **Общо разходи: 85284,00 лв.**
3. По чл.66, ал.1, т.3 от ЗМДТ за проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на

битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 71а и 71е от Закона за управление на отпадъците:

Общо разходи: 97635,00 лв., които включват:

- Поддръжка и експлоатация на общинско депо – **0,00 лв.**;
- Отчисленията по чл. 60 от Закона за управление на отпадъците – **7935,00 лв.**
- Отчисленията по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците – **62100,00 лв.**
- Такса депониране на битови отпадъци на регионално депо в гр. Луковит – **27600,00 лв.**

4. По чл.66, ал.1, т.4 от ЗМДТ за почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;

Общо разходи: 27112,00 лв., които включват:

- За почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии, предназначени за обществено ползване – **20898,00 лв.**;
- За зимно поддържане и снегочистване на уличната мрежа на територията община Роман – **3843,00 лв.**
- За закриване на нерегламентираните сметища – **1680,00 лв.**;
- За административни разходи за начисляване на Такса битови отпадъци – **691,00 лв.**

ОБЩО РАЗХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ 2018 г. – 210031,00 лв.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА РАЗХОДИТЕ ПО ПЛАН-СМЕТКА ЗА ТБО ЗА 2019 Г. Е КАКТО СЛЕДВА:

1. По чл.66, ал.1, т.1 от ЗМДТ за осигуряване на съдове за съхранение на битови отпадъци – Общо разходи: 0,00 лв.;

2. По чл.66, ал.1, т.2 от ЗМДТ за сметосъбиране и сметоизвозване - Общо разходи: 93436,00 лв.

3. По чл.66, ал.1, т.3 от ЗМДТ за проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците:

Общо разходи: 114048,00 лв., които включват:

- Поддръжка и експлоатация на общинско депо – **0,00 лв.**;
- Отчисленията по чл. 60 от Закона за управление на отпадъците – **7648,00 лв.**
- Отчисленията по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците – **75810,00 лв.**
- Такса депониране на битови отпадъци на Рег. депо в гр. Луковит – **30890,00 лв.**

4. По чл.66, ал.1, т.4 от ЗМДТ за почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;

Общо разходи: 25470,00 лв., които включват:

- За почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии, предназначени за обществено ползване – **17834,00 лв.**;
- За зимно поддържане и снегочистване на уличната мрежа на територията община Роман – **5500,00 лв.**
- За закриване на нерегламентираните сметища – **1446,00 лв.**;
- За административни разходи за начисляване на Такса битови отпадъци – **690,00 лв.**

ОБЩО РАЗХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ 2019 г. – 232954,00 лева

Таксата за битови отпадъци се определя като промил върху данъчната оценка на недвижимите имоти на физическите лица и промил върху по-високата стойност между данъчната оценка и отчетната стойност на недвижимите имоти на юридическите лица по смисъла на чл.21 от ЗМДТ.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда”, ПУДООС, ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по-голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фондове, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет, концесии и др.

5.4. Информирание на обществеността

Съгласно чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Община Роман има добре функционираща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информиране обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Информирането на населението на община Роман за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на общината. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на ПУП.

Информацията се предоставя чрез публикуване в регионални и местни медии и на електронната страница на Община Роман, провеждат се информационни кампании за опазване на околната среда. Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в Общината се обявяват публично с обява в областен ежедневник, поставя се обява на таблото в сградата на Общината, изпращат се писма до всички НПО-та в града, които предварително чрез анкетно проучване са заявили, че желаят да бъдат информирани.

Много ефективни форми за изграждане на екологична култура и гражданска позиция в населението са редица проекти, свързани с опазване и възстановяване на околната среда, които община Роман разработва и/или участва под някаква форма. Стремешът е да бъдат обхванати и ангажирани всички възрастови групи, като особено внимание се обръща на младите хора. Една от задачите за изпълнението на тази цел е добрата информираност на гражданите относно състоянието на околната среда и дейностите, които се извършват от Общинската администрация за нейното подобряване. Предоставяйки на гражданите възможността да се информират за състоянието на околната среда, те могат активно да участват в екологичната работа на администрацията и въз основа на информацията, която получават да изразява своето мнение и предложения.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT АНАЛИЗ.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуационни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ от средата, в която той функционира.

Силни страни. Силните страни са ресурси или други предимства, които притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на околната среда.

Анализът на силните страни на Община Роман, възможностите да се възползваме от тях, вътрешните слаби страни на Общината и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности /перспективи/ за Общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието и представляват риск за реализацията на програмата. Вследствие на този етап се предлага типа стратегия, която е подходяща да реализира Общината в бъдеще.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в региона на Община Роман са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва Община Роман през следващите години.

За целите на анализа е използвана цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда.

СИЛНИ СТРАНИ (STRENGTHS)	СЛАБИ СТРАНИ (WEAKNESSES)
➤ Богати природни ресурси съчетание на Предбалканската област на западна Стара планина и долината на р. Искър. ➤ Наличие на защитени територии и зони от национално и международно значение, включени в НАТУРА 2000. ➤ Красива и чиста природа с богато биологично разнообразие. ➤ Благоприятни условия за производство на екологично чисти продукти. ➤ Наличие на чист атмосферен въздух, липса на сериозни източници на замърсяване на околната среда, на наднормен шум и йонизиращи лъчения.	➤ Лошо състояние на част от елементите на техническата инфраструктура. ➤ Частично изградена канализация. ➤ Заустяване на отпадните води в реките. ➤ Основен източник на енергия в общината са твърдите горива. ➤ Високо ниво на депониране на различни видове отпадъци, включително биоразградими. ➤ Липса на система за организирано събиране и оползотворяване на строителните отпадъци. ➤ Неосъществена рекултивация на затвореното общинско депо за ТБО. ➤ Периодично възникване на

➤ Изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места в общината и частично въведено разделно събиране на отпадъци. ➤ Наличие на нормативна база и стратегически документи на местно ниво за разрешаване на проблемите по опазване на околната среда.	нерегламентирани замърсявания в общината. ➤ Липса на собствени финансови средства за съфинансиране на големи екологични проекти. ➤ Ниска екологична култура на населението. ➤ Слабо развито био земеделие.
ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)	ЗАПЛАХИ (THREATS)
➤ Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство с висока добавена стойност. ➤ Усвояване на горските ресурси и развитие на предприятия за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби. ➤ Изграждане на канализация и ПСОВ във всички населени места на общината. ➤ Използване на нови технологии за възстановяването на екологичното равновесие и за третирането и оползотворяването на отпадъците. ➤ Съхранение на зелените системи и залесителни мероприятия. ➤ Намаляване използването на конвенционални източници на енергия, включително твърди горива, чрез замяната им с възобновяеми такива. ➤ Въвеждане на нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение. ➤ Повишаване на екологичната култура на населението за опазване на околната среда. ➤ Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на екологични проекти. ➤ Използване на финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда.	➤ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори. ➤ Нарастването на енергийните нужди може да доведе до неекологосъобразни решения и увеличаване използването на твърди горива. ➤ Незаконна сеч и браконьерство в горите. ➤ Риск от горски пожари и природни бедствия. ➤ Нарастващи разходи за управление и депониране на отпадъците. ➤ Социална чувствителност към повишаване на такса „Битови отпадъци”. ➤ Недостатъчна държавна подкрепа към местната власт за изпълнение на законовите задължения в сферата на опазването на околната среда. ➤ Глобално изменение на климата, водещо до изместване на климатичните зони и поражение на ресурсни проблеми.

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията описва крайното желано състояние на околната среда на община Роман според представите на населението и на общинското ръководство.

ОБЩИНА РОМАН - СЪХРАНЕНА ПРИРОДА, ЧИСТА ОКОЛНА СРЕДА, ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА И РАЦИОНАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВЕН ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в близките 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

„Устойчиво управление на околната среда в община Роман за осигуряване на добри условия за живот и работа, чрез обновяване на инфраструктурата, благоустрояване на населените места и запазване на природните ресурси“.

2. Специфични цели

Стратегическата цел на Община Роман в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, за намаляване на риска за здравето на населението.

За постигането на генералната стратегическа цел на Общинската програма за опазване на околната среда са формулирани следните специфични стратегически цели, оценени по приоритетност:

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината.

Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода в община Роман.

Доизграждане на канализационната мрежа и осигуряване на необходимата инфраструктура за пречистване и отвеждане на отпадъчните води от населените места.

Подобряване на мониторинга и контрола върху състоянието и качеството на повърхностните и подземни води.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия

Корекция на речни корита, прочистване и укрепване на канали, дерета и др.

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване, намаляване или ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и

Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на общината за управление на отпадъците

Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие

Опазване и възстановяване на природните екосистеми, генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност, съгласно българското и международно екологично законодателство. Подобряване на контрола върху възможните негативни влияния върху биологичното разнообразие и обезпечаване постигането на устойчиво използване на биологичните ресурси в община Роман.

Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000

Включване на териториите с природозащитна стойност в цялостната схема за устройство на територията на община Роман. Устройване и социализиране на защитените зони по Натура 2000 като част от рекреационния потенциал на общината.

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места в община Роман

Мярка 4.1: Развитие и оптимизиране на системите за мониторинг и подобряване качеството на атмосферния въздух

Поддържане на нивата на замърсителите на въздуха в населените места до нормативно определените нива в страната.

Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване

Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа.

Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места.

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Роман

Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда

Създаване на работещ механизъм за обмен на информация сред заинтересованите институции и организации работещи в сферата на околната среда. Осигуряване на публичен достъп до информация относно състоянието на околната среда и общинските дейности по управлението ѝ чрез интернет платформа.

Формулираните по-горе цели на Общинската програма за опазване на околната среда на Община Роман представят не само посоката на развитие на политиката на общината в тази област през следващите няколко години, но са и базиращи за бъдещата стратегия за устойчиво развитие на общината. Постигането на целите заложили в настоящата програма само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Роман.

РАЗДЕЛ V: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА РОМАН 2021 Г. – 2027 Г.

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината	1.1.1. „Интегриран инвестиционен проект за доизграждане, реконструкция и ремонт на външна и вътрешна водопроводна мрежа на гр. Роман и населените места в общината”.	2000	Община, „В и К” ООД – Враца, ВиК асоциация	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.2. Изграждане на ПСПВ в населените места	800	Община ВиК асоциация	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.1.3. Доизграждане, реконструкция и ремонт на канализационната мрежа за дъждовни, битови и промишлени отпадни води на гр. Роман и изграждане на канализационна мрежа в останалите населени места в общината.	12000	Община ВиК асоциация	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, ФЛАГ и др.
	1.1.4. Изграждане на ПСОВ в гр. Роман.	5000	Община ВиК асоциация	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, ФЛАГ и др.

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

	1.1.5. Въвеждане на алтернативни технологии за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места.	100	Община	2021 – 2027	МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.1.6. Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Роман.	-	„В и К” ООД – Враца РЗИ - Враца	2021 – 2027	„В и К” ООД – Враца РЗИ - Враца
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.1.		19900			
Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия	1.2.1. Почистване на наносни отложения от речните легла с намалена проводимост на територията на община Роман.	100	Община	2021 – 2027	ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.2. Превенция и управление на риска от наводнения и засушаване в общината (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура)	200	Община	2021 – 2027	ОПОС, ДБ, Общински бюджет
	1.2.3. Картиране на уязвимите от наводнения зони в общината.	10	Община	2021 – 2027	ДБ, Общински бюджет
	1.2.4. Почистване, укрепване и защита от разливи на речни корита на реките на територията на общината	500	Община	2021 – 2027	ОПОС, МОСВ, ДБ, Общински бюджет
	1.2.5. Укрепване на свлачища на територията на общината	1000	Община	2021 – 2027	ОПОС, МОСВ, ДБ, Общински бюджет
	1.2.6. Превенция и управление на риска от горски пожари	400	Община	2021 – 2027	ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
	1.2.7. Изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения	200	Община	2021 – 2027	ОПОС, МОСВ, ДБ, Общински бюджет

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

	1.2.8. Залесяване/създаване на нови горски насаждения за ограничаване на ерозията	50	Община, ДГС, частни собственици на гори	2021 – 2027	СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Частни инвестиции
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.2.		2460			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1:		22360			

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управлението на отпадъците

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци	2.1.1. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	10	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.2. Разяснителна кампания сред населението, живеещо в селата за ползите от фамилното компостиране	10	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.3. Съставяне на регистър на всички производствени фирми на територията на общината и създаване на база данни за отделяните производствени отпадъци от тях	2	Община и предприятия	постоянен до 2027 г.	Общински, бюджет и др. източници
	2.1.4. Пилотно въвеждане на намален размер на такса „Битови отпадъци” за домакинствата, които прилагат домашно компостиране	-	Община Общински съвет	2021-2027	-
	2.1.5. Извършване на актуален Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	10	Община	2024	Общински бюджет, ДБ и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.1.		32			

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.	2.2.1. Разширяване и оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	100	Община, „Екопак България” АД	2021-2027	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки, Общински бюджет и др.
	2.2.2. Закупуване на контейнери за разделно събиране на растителни и биоотпадъци	20	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО или ОПОС
	2.2.3. Закупуване на компостери за домашно компостиране и реализиране на пилотни проекти по населени места с увеличаване броя на обхванатите домакинства	100	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО или ОПОС, ПУДООС и др.
	2.2.4. Отреждане и предоставяне на временни площадки в населените места на общината, на които гражданите да могат да оставят разделно събрани строителни отпадъци от малки ремонтни дейности.	20	Общинска администрация и Държавни администрации	2021-2027	Общински бюджет, ПУДООС, и други
	2.2.5. Развитие на системата за събиране на масово разпространени опасни отпадъци от домакинствата /луминисцентни лампи, батерии, акумулатори и отработени масла електрически и електронни уреди и др./	10	Община	2021-2027	Общински бюджет и други

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

	2.2.6. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	2	Община	2021-2027	Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		252			
Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	2.3.1. Участие в регионалната система за управление на отпадъците - регион Луковит	-	РСУО	2021-2027	РСУО „Луковит“, МОСВ
	2.3.2. Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на територията на Община Роман	659	Община	2021-2024	ОПОС, Общински бюджет
	2.3.3. Поставяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образуване на нерегламентирани сметища	30	Община	2021-2023	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ
	2.3.4. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/	150	Община	2021-2027	Общински бюджет
	2.3.5. Изграждане на система за управление на животински отпадъци	2	Община	2021-2027	Общински бюджет, МОСВ
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.3.		182			
Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общината за управление на отпадъците	2.4.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци	-	-	2021-2027	-
	2.4.2. Обучения на служители в ОА и други общински звена по теми за управление на отпадъците	2	Община, МОСВ, НСОРБ	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет и др. източници

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

	2.4.3. Изграждане на единна информационна система за управление на отпадъците, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните	10	Община	2021-2027	Общински бюджет и др. източници
	2.4.4. Изготвяне и публикуване на годишен отчет по изпълнение на дейностите заложи в Програмата за управление на отпадъците	-	Община	Постоянен веднъж годишно до 31 март	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.4.		12			
Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците	2.5.1. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на отпадъците	-	Община	2021-2027	-
	2.5.2. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на управлението на битовите отпадъци като ресурси в съответствие с мерките, предвидени в общинската програма за управление на отпадъците за различни възрастови и социални групи	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.3. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площи и др.	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.4. Организиране на конкурси на екологична тематика за деца и ученици	3	Община, училища и детски градини	2021-2027	Общински бюджет и др.

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

	2.5.5. Участие в национални кампании на ПУДООС	50	Община, кметства, училища и детски градини	2021-2027	ПУДООС
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.5.		59			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2:		537			

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка.3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие в община Роман	3.1.1. Проучване на потребностите, разработка и реализация на проекти, насочени към запазване и подобряване на биологичното разнообразие в общината	100	Община РИОСВ, ДГС	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други
	3.1.2. Изграждане на нови и поддържане на съществуващи екопътеки в общината	50	Община, ДГС,	2021 – 2027	СПРЗСР, Общинския бюджет и други
	3.1.3. Подобряване икономическата стойност на горите, увеличаване на зелените системи и залесителни мероприятия	300	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	3.1.4. Картиране на биологичното разнообразие на територията на общината	50	Община	2021 – 2027	МОСВ
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.1.		500			

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000 в община Роман	3.2.1. Изпълнение на мерки и дейности за управление на защитени зони на територията на община Роман	200	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.2. Подпомагане изпълнението на мерки по опазване и възстановяване на редки и застрашени растителни и животински видове, както и на ценни природни територии в общината	100	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.3. Изпълнение на предвидените лесоустройствени мероприятия по горскостопанските планове за горските територии	50	Община , ДГС	2021 – 2027	ДБ, Общинския бюджет и други финансиращи програми
	3.2.4. Развитие на предприятия за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби.	100	Частен сектор	2021 – 2027	СПРЗСР и частни инвестиции
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.2.		450			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3:		950			

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употреба на твърди горива и внедряване на падащи околната среда производства	4.1.1. Проектиране и изграждане на газо-разпределителна мрежа в гр. Роман	4000	Община	2021 – 2027	Частни инвестиции

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

	4.1.2. Реализиране на проекти за енергийна ефективност в общински сгради	2000	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.3. Провеждане на ежегодни информационни кампании за ползите от въвеждането на енергоспестяващи мерки и за вредното въздействие на изгарянето на твърди горива	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.1.		6005			
Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване	4.2.1. Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места – дървесна и храстова растителност, цветни алеи и др.	120	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ПУДООС и други
	4.2.2. Проектиране и изграждане на паркови зони и на вертикална планировка в междублоковите пространства в гр. Роман.	1000	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	4.2.3. Организиране на ежегодни кампании за почистване на обществени зелени площи във всички населени на общината	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
	4.2.4. Контрол за спазване на нормативните изисквания в областта на опазване на околната среда, включително изсичане на дървета и изгаряне на битови отпадъци	-	Община	2021 – 2027	-
	4.2.5. Намаляване на емисиите на прах от общински улици и пътища, чрез редовно почистване и поддържане	70	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.2.		1195			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 4:		7200			

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2		3	4	5
Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Роман	5.1.1. Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	10	Община	2021 – 2027 г.	НСОРБ, ДБ, Общински бюджет
	5.1.2. Създаване на общинска информационна система за мониторинг и управление на околната среда и регистър на зелени площи	20	Община	2021 – 2027 г.	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.1.		30			
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.1. Консултации и обществени обсъждания в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на опазването на околната среда	-	Община	2021 – 2027 г.	-
	5.2.2. Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда	5	Община, РИОСВ, НПО Училища	2021 – 2027 г.	ПУДООС, Общински бюджет
	5.2.3. Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазването на околната среда	-	Община	2021 - 2027 г.	-
	5.2.4. Организиране на конкурси на екологична тематика и „зелени“ училища за деца и ученици от общината	-	Община, Училища, Детски градини	2021 - 2027 г.	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.2.		5			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 5:		35			
ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА РОМАН 2021-2027		31082			

РАЗДЕЛ VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Организацията за изпълнението на общинската Програма за опазване на околната среда на община Роман може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна организация за изпълнението на програмата, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности.

За установяване на степента на изпълнение на целите на Общинската програма за опазване на околната среда се предвижда система за наблюдение и оценка, която ще работи при условията на:

- Използване на показатели за наблюдение и оценка
- Съответствие с принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ОПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

За наблюдение и оценка на изпълнението на ОПООС, координиращ орган е РИОСВ.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда;
- Националният доверителен екофонд;
- Публична инвестиционната програма на МС;
- Кохезионен фонд;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2021-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;
- Механизъм „съвместно изпълнени“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

РАЗДЕЛ VII. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на политиката за опазване на околната среда, в частност на настоящата Програма за опазване на околната среда, която дефинира тази политика за периода 2021-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице, най-често еколога на общината. Орган за контрол по изпълнение на Програмата е Общинският съвет.

Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта се изготвя Отчет за изпълнение на Програмата за предходната година, който се представя **в срок до 31 март** и се публикува на Интернет страницата на общината. Копие от отчета се изпраща на РИОСВ – Враца /ИАОС/.

Препоръчва се Годишният доклад да съдържа информация за: Същността на общинската политика за опазване на околната среда; Напредъка по изпълнението на целите, приоритетите и мерките; Възникналите проблеми и предприетите мерки за тяхното решаване; Осъществяваните мероприятия за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на политиката.

За осъществяване на мониторинга се използват следните документи: Въпросници; Протокол за предаване на въпросниците; Протокол за приемане на попълнените въпросници; Анкетни карти; Протоколи от провеждане на публични мероприятия; Матрични карти за оценка на индикаторите; Мониторингови доклади.

Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнение на тази политика.

Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика.

Същностната характеристика дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания по отношение осигуряване на законосъобразност в публични институции и органи на местната власт.

Община Роман има разработена и функционираща вътрешна система за финансово управление и контрол, която на практика покрива изискванията за контрол върху законосъобразността на прилаганите инструменти при изпълнение на общински политики.

В този смисъл съществуващите субекти на контрол, вътрешни за общината и техните правомощия се уреждат от действащата вътрешна система за финансово управление и контрол. Формите и методите на работа за тях се предопределят от нормативните изисквания с вътрешен и външен характер.

Реализирането на Програмата за опазване на околната среда на община Роман е непрекъснат процес на изпълнение на дейностите, наблюдение, контрол и актуализация. Отчита се натрупания опит, трудностите и неуспехите, извършват се корекции на съществуващите вече насоки за развитие в посока към адаптиране на новите обстоятелства и промени във вътрешната и външна среда.

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в бъдещето. Това означава, че реализацията на програмата трябва да бъде непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи за адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и пазарни условия. Основните компоненти на Програмата за опазване на околната среда (визия, цели, приоритети и мерките в плана), имат за

цел да дадат преди всичко перспективи и насоки за развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани и други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени.

РАЗДЕЛ VIII. НОРМАТИВНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.
- Национален план за управление на отпадъците в Република България 2021–2028 г.
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021–2027 г.
- Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
- Национална програма за развитие: България 2030
- Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
- Национална програма за приоритетно изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
- Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци
- Стратегия на ЕО относно бъдещото управление на битовите отпадъци
- Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа
- Зелена книга за Европейска стратегия за пластмасовите отпадъци в околната среда
- Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 г. с посл. изм. (Директива (ЕС) 2018/851) относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и Регламент (ЕО) № 1013/2006 за трансграничен превоз на отпадъци.
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.
- Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО;
- Директива 2012/19/ЕС относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
- Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки;
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда;
- Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 г. относно излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Директива 75/439/ЕИО относно отработени масла;
- Директива 2020/362/ЕС на Комисията от 17 декември 2019 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства;
- Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 г. за обезвреждането на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили;
- Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 г. за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието;
- Директива 78/176/ЕИО на Съвета от 20 февруари 1978 г. относно отпадъците от производство на титанов диоксид;

- Директива за индустриални емисии 2010/75/ЕС /относно изгаряне на отпадъци и изисквания за комплексни разрешителни за определени инсталации за третиране на отпадъци/;
- Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води;
- Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци;
- Директива 2004/35/ЕО от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети.
- Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда 31985L0337 31997L0011 32003L0035.
- Директива 90/313/ЕЕС относно достъпа до информация за състоянието на околната среда, отменена с Директива 2003/4/ЕС относно достъпа на обществеността до информация 31990L0313 32003L0004.
- Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда 32001L0042.
- Директива 2008/50/ЕО от 21 май 2008 г. относно качеството на атмосферния въздух и за почист въздух за Европа
- Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклически ароматни въглеводороди в атмосферния въздух.
- Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации.
- Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции 31994L0063.
- Директиви 98/70/ЕС , изменена и допълнена с Директива 2003/17/ЕС относно нормите за съдържание на вредни вещества в бензините, газъла за промишлени и комунални цели и дизеловото гориво 31998L007032003L0017.
- Директиви 99/32/ЕС относно намаляване съдържанието на сяра в определени течни горива 31999L0032.
- Директива 2005/33/ЕС, изменяща Директива 99/32/ЕС.
- Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности 31999L0013.
- Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за преобоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО.
- Директива 97/68/ЕС относно мерките за ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух с газо- и прахообразни замърсители от двигатели, инсталирани в извънпътни машини.
- Рамкова Директива 2000/60/ЕС за водите 32000L0060.
- Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане, отменяща Директива 76/160/ЕЕС 32006L0007.
- Директива 76/160/ЕЕС относно качеството на водите за къпане:31976L0160.
- Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека 31998L0083.
- Директива 75/440/ЕЕС относно изискванията за качеството на повърхностните води, предназначени за питейно битови водоснабдяване, изменена от Директиви 79/869/ЕЕС и 91/692/ЕЕС:31975L0440 31979L0869 31991L0692.
- Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места, изменена с Директива 98/15/ЕЕС:31991L0271 31998L0015.

- Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници 31991L0676.
- Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества, изменена от Директива 91/692/ЕЕС:31980L0068 и 31991L0692 и Директива 2006/118/ЕО за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им
- Директива 2006/11/ЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви, отменяща Директива 76/464/ЕЕС 32006L0011.
- Директива 76/464/ЕЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни към нея, всички изменени от Директива 91/692/ЕЕС 31976L0464 31991L0692.
- Директива 92/43/ЕЕС относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна 31992L0043.
- Директива 79/409 за съхранението на дивите птици 31979L0409
- Директива 1999/22/ЕС относно отглеждането на диви животни в зоологическите градини.
- Директива 96/82/ЕЕС относно контрола на големите аварии с опасни химикали 31996L0082.
- Директива 2003/105/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2003 изменяща Директива на Съвета 96/82/ЕС за контрол на големите аварии с опасни вещества 32003L0105.
- Рамкова Директива 2000/14/ЕС относно шумовите емисии на съоръжения, предназначени за употреба извън сградите 32000L0014.
- Директива 2002/49/ЕС за оценка и управление на шума в околната среда 32002L0049.
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска), ратифицирана на 25.01.1991 г., в сила за Р България от 01.05. 1991 г., обн. ДВ, бр. 23/1995 г.
- Конвенция за биологичното разнообразие е ратифицирана на 29.02.1996 г., в сила за РБългария от 16.07.1996, обн. ДВ, бр.19/1999 г.
- Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици (Рамсарска), ратифицирана, в сила за РБългария от 24.01.1976 г., обн. ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.
- Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (Вашингтонска, CITES), ратифицирана през 1990 г., в сила за Р България от 16.04.1991 г., обн. ДВ, бр. 6/1992 г.
- Конвенция за защита на световното културно и природно наследство, ратифицирана и влязла в сила за България през 1976 г.
- Конвенция за защита на мигриращите видове (Бонска), ратифицирана със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 01.11.1999 г.
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за водите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за чистотата на атмосферния въздух
- Закон за почвите
- Закон за защита от шума в околната среда
- Закон за подземните богатства
- Закон за опазване на земеделските земи
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за лечебните растения
- Закон за защитените територии
- Закон за защита на растенията
- Закон за защита на животните
- Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати

- Закон за устройство на територията
- Закон за местните данъци и такси
- Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Наредба №7 от 22 декември 2003 г. с посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони;
- Наредба №7 от 3 май 1999 г. за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух;
- Наредба №12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, с посл. изм. и доп. ДВ бр.79 от 8 октомври 2019 г.;
- Наредба №11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, доп. и изм. ДВ бр. 25/2017 г., в сила от 24.03.2017 г.;
- Наредба №1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, с посл. изм. и доп. ДВ бр.102 от 23 Декември 2016 г.;
- Наредба №2 от 13 септември 2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, с посл. изм. и доп. ДВ бр.30 / 09.12.2011 г.;
- Наредба №3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба №1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите, с посл. изм. и доп. ДВ бр.20 от 15 март 2016 г.;
- Наредба №6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, с посл. изм. и доп. ДВ бр.24 от 23 март 2004 г.;
- Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, с посл. изм. и доп. ДВ бр.6 от 16 януари 2018 г.;
- Наредба №2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.48 от 27 юни 2015 г.;
- Наредба №12 от 18 юни 2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.15 от 21 февруари 2012 г.;
- Наредба за ползването на повърхностните води, обн. ДВ бр. 100 от 16 декември 2016 г.
- Наредба №26 (посл. изм. ДВ. бр.30 от 22 Март 2002 г.) за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.;
- Наредба №2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците. Наредбата въвежда европейската класификация на отпадъците, задължителна за прилагане и от общините.
- Наредба №4 от 5.04.2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.82 от 5 Октомври 2018 г.) за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;

- Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.
- Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба №7 от 19.12.2013 год., посл. изм. и доп., ДВ бр. 7 от 20.01.2017 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г.;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Обн. ДВ. бр.85 от 6 Ноември 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци Обн. ДВ. бр.29 от 30 Март 1999 г.;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието Обн. ДВ. бр.63 от 12 Август 2016 г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2017 г.;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти - 08.01.2013 г.;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.37 от 21 Април 2020 г.);
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, Обн. ДВ. бр.100 от 19 Ноември 2013 г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори, Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, Обн. ДВ. бр.73 от 25 Септември 2012 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия, обн. ДВ бр. 15 от 16 февруари 2007 г.;
- Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.;
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г.;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии с посл. изм. ДВ бр.55 от 7 юли 2017 г.;
- Наредба №54 от 13 декември 2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда, обн. ДВ бр.3 от 11 януари 2011 г.;
- Наредба №6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за

шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението, с посл. изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019 г.;

- Наредба за изграждане, експлоатация и развитие на национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в Република България, изм. ДВ бр.40 от 16 Май 2006 г.;
- Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- Наредба №9 от 14 март 1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, Обн. ДВ. бр.25 от 18 Март 2003 г., посл. изм. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г., обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., в сила от 11.09.2007 г., посл. изм. и доп., бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.
- Указания на Министерството на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на северозападен район 2021-2027 г.
- Наредба №1 за поддържане и опазване на обществения ред, чистотата и общинското имущество на територията на община Роман, (приета с Решение №480, Протокол №44/30.08.2018 г., публикувана на 04.09.2018 г.);
- Наредба №4 за опазване на околната среда на община Роман;
- Наредба №9 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги – 2017 г.(актуализирана с Решение №585 на Общински съвет - Роман, Протокол №54/25.04.2019г., публикувана на 30.04.2019 г.) ;
- Наредба №13 за определяне размера на местните данъци в община Роман (актуализирана с Решение №50, Протокол №6/28.01.2020 г., публикувана на 31.01.2020 г.);
- Наредба № 16 за изграждане и опазване на зелената система на територията на Община Роман (актуализирана с Решение №556, Протокол №52/28.02.2019 г.);
- Наредба №18 за управление на отпадъците на територията на Община Роман (приета с Решение №624, Протокол №60/30.08.2019г., публикувана на 02.09.2019 г.);
- Наредба №22 за реда за управление на горските територии – собственост на община Роман от 2014 г.
- Наредба №24 за принудителното изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях от община Роман – 30.06.2015 г.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ФИГУРИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Баланс на територията на община Роман (дка)

Таблица 2: Население в община Роман 2015 – 2019 г.

Таблица 3: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.

Таблица 4: Население по възрастови групи в община Роман 2016-2019 г.

Таблица 5: Население по постоянен и настоящ адрес в община Роман 2017-2019 г.

Таблица 6: Брой предприятия в община Роман по основни икономически дейности 2016-2018 г.

Таблица 7: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2016-2018 г.

Таблица 8: Средна брутна годишна работна заплата 2016-2018 г.

- Таблица 9: Баланс на площите в община Роман по видове територии и по предназначение
Таблица 10: Баланс на териториите в община Роман по видове собственост
Таблица 11: Брой земеделски производители в община Роман по населени места 2016-2018 г.
Таблица 12: Основни видове отглеждани култури в община Роман 2016-2018 г. (дка)
Таблица 13: Основни видове отглеждани животни в община Роман 2016-2018 г. (брой)
Таблица 14: Разпределение на общата горска площ в община Роман по видове собственост и по вид на горите 2018 г. (ха)
Таблица 15: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на общината 2016-2018 г. (куб. м.)
Таблица 16: Развитие на туризма в община Роман 2014-2018 г.
Таблица 17: Междинна екологична и химична оценка на повърхностните водни тела в община Роман за периода 2016-2018 г.
Таблица 18: Зони за защита на водите, уязвими и чувствителни зони на територията на община Роман
Таблица 19: Състояние на подземните водни тела в община Роман
Таблица 20: Количества депонирани смесени битови отпадъци от община Роман 2017-2019 г.
Таблица 21: Брой и разпределение на съдове за отпадъци в община Роман по населени места към 01.01.2020 г.
Таблица 22: Събрани и сепарирани отпадъци от опаковки от системата за разделно събиране на „Екопак България” АД в община Роман за периода 2017 г. – 2019 г. (кг)

Фиг. 1: Карта на област Враца

Фиг. 2: Карта на община Роман

Фиг. 3: Средни месечни температури и валежи в община Роман

Фиг. 4: Средна скорост на вятъра в община Роман по месеци

Фиг. 5: Роза на ветровете на територията на община Роман

Графика 1: Разпределение на площта на община Роман по видове територии

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

Вик	Водоснабдяване и канализация
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ГПСОВ	Градски пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛ	Държавно лесничество
ЕРЕВВ	Европейския регистър на емисиите на вредни вещества
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗЗВВХВП	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества, препарати и продукти
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИСПА	Инструмент за структурни политики по присъединяването

ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НДНТ	Най-добри налични техники
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОБ	Общински бюджет
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление“
ПД	План за действие
ПДК	Предельно допустими концентрации
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци
dka	Декар
ха	Хектар
t	Тон

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

Приложение №1

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“ към Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
- II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Роман
- III. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване
- IV. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения
- V. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях
- VI. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен
- VII. Видове под специален режим
- VIII. Заключение
- IX. Термини и дефиниции

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения“ (ЛР) към общинската Програма за опазване на околната среда на община Роман за периода 2021-2027 г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., с посл. изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017 г. и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.

С раздела „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др. Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел.

Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват съгласно принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволява прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от диворастящите популации на лечебните растения.

Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способности и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения“ в ОПООС на община Роман повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел:

Целта на настоящия раздел „Лечебни растения“ е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Роман. Той урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

1. Закон за лечебните растения
2. Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ.
3. Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.

Според ЗЛР разделът „Лечебни растения“ към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината.

Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
2. Издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества суровина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Територията на община Роман е богата на горски ресурси и естествени находища на лечебни растения, диворастващи плодове и билки. Съгласно данни на НСИ почти една трета от общината е усвоена от гори и горски масиви (30,79% при средно за страната 35%). Горските територии обхващат 92892 дка, а земеделските земи заемат общо 193543 дка (64,16% от площта на общината при средно за страната 58%). Община Роман попада в териториалния обхват на „Югозападно държавно предприятие“ ДП – гр. Враца, Регионална дирекция по горите (РДГ) – Берковица, Държавно горско стопанство Мездра.

На етапа на изготвяне на настоящия раздел „Лечебни растения“ не разполагаме с точни данни за количествата събрани билки на територията на общината през последните години. Липсват данни и за реалните количества събрани от населението лечебни растения за лична употреба.

На територията на община Роман е регистриран само 1 /един/ билкозаготвителен пункт за ползване на билки под специален режим.

Като цяло съвместното действие на биотичните и абиотични фактори определя условията в местообитанието на лечебните растения на територията като благоприятни за съществуването, размножаването, развитието и запазването им. На тази база е изготвен и приложен списък на по-важните видове лечебни растения в община Роман със стопанско и икономическо значение.

Находищата на лечебни растения на територията на общината са предимно разпръснати, на петна, някои се срещат по единично и се използват най-вече за лични нужди.

СПИСЪК

на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещани се в земеделски земи, гори и в границите на населените места на община Роман

№ по ред	Вид	Местоположение/ Разпространение	Срещаемост	Описание и ресурсно значение
1	Бодлив залист <i>Ruscus aculeatus</i> 	На територията на цялата община	На групи	(Сем. Лилиеви - Liliaceae) - вечнозелено храстовидно растение. Расте из храсталаци и просветлени, разредени нискостъблени дъбови гори нарядко, но по-често в топлиите части докъм 1000 м.н.в. Националните запаси са силно ограничени поради ниския темп на самовъзобновяване. Събират се коренища с корени. Използват се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение
2	Бръшлян <i>Hedera helix</i> 	В населените места и общински гори	На групи	(Сем. Бръшлянови - Araliaceae) - вечнозелено увивно или пълзящо растение, с хватателни коренчета на стъблата. При подходящи условия бръшлянът се среща във всички части на страната. Расте из храсталаците, поляните и разсветлените гори. Отровно! Използва се във фитотерапевтичната практика. Използваем
3	Бъз нисък <i>Sambucus ebulus</i> 	Повсеместно – в населените места и пасищата в големи количества	На групи	(Сем. Бъзови - Caprifoliaceae) - многогодишно тревисто растение. Расте масово в плътни популации почти из цялата страна, от морското равнище докъм 1400 (рядко до 1900) м надм. в. край пътища, потоци, канали, край селищата, храсталаците. Събират се корените и плодовете. Използват се във фитотерапевтичната практика. Отровно! Максимално използваем
4	Бял бор <i>Pinus sylvestris</i> 	Общински гори – всички населени места	На групи	Сем. Борови – Pinaceae - Многогодишно, вечнозелено, смолисто, право, еднодомно дърво, достигащо на височина до 40 м. Кората в долната му част е сива, а в горната — светлокафява. Листата са игловидни, по две в обща дръжка. След опрашването шишарките нарастват, но узряването настъпва след втората година. Медоносно растение. Белият бор расте в смесени или самостоятелни гори. Потенциално използваем
5	Бял оман <i>Inula helenium</i>	По влажни сенчести места в горите, из крайречни храсти и покрай потоци	На групи	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение високо 100-200 см. Коренището масивно, месесто, със силна миризма. Расте из влажни тревисти и храсталачни места в покрайнините на горите и край потоци и реки като елемент на естествената

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				растителност в низините и предпланините , от морското равнище докъм 800 м надм.в. Събират се коренищата с корени. Използват се във фитотерапевтичната практика и в хранително-вкусовата промишленост. Използваем
6	Бял равнец <i>Achillea millefolium</i> 	Ливади и пасища, каменисти и тревисти места.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение. Видът е широко разпространен на територията на цялата община. Използва се в билколечението. Максимално използваем за лични нужди и стопански цели.
7	Бяла върба <i>Salix alba</i> 	Единични бройки в близост до реките – Искър, Малък искър и др.	По единично	(Сем. Върбови - Salicaceae) - еднодомно дърво, високо до 2530 м, с широка корона и надлъжно напукана кора. Расте по влажни и блатисти места, край потоци, реки, блата и езера, из крайбрежните гори и храсталаци, заедно с други видове върби и тополи. Използва се във фитотерапевтичната практика. Използваем.
8	Ветрогон <i>Eryngium campestre</i> 	Покрай ниви и пасища	Като бурен	(Сем. Сенникоцветни - Apiaceae) - многогодишно бодливо тревисто растение с дълъг вретеновиден разклонен корен проникващ дълбоко в почвата. Среща се из цялата страна с предпочитания към предпланинските райони. Расте из сухи и умерено влажни пасища, често като бурен край пътища и селища. Събират се надземните органи във фаза цъфтеж и корените след узряване на плодовете. Без ресурсно значение.
9	Горски слез <i>Malva sylvestris</i> 	Тревисти и буренливи места, край пътища и огради	Най-често като бурен или плевел	(Сем. Слезови - Malvaceae) - едногодишно или многогодишно тревисто растение. Расте из тревисти, буренливи места, край пътища и огради, по крайпътни насипи и канавки. Термофилен вид. В билколечението се използват листата и цветовете. Използваем.
10	Дребнолистна липа <i>Tilia cordata</i>	Сенчести и умерено-влажни места из смесени широколистни гори и пътища	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 30 метра. Расте по сенчести и умерено влажни места из смесените широколистни гори, главно като долен дървесен етаж в дъбовите гори. Среща се от морското равнище докъм 1500 м

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				надм.в., но главно в предпланините и долния планински пояс. Събират се съцветията. Използват се във фитотерапевтичната практика. Използваем за лични нужди и стопански цели.
11	Едролистна липа <i>Tilia platyphyllos</i> 	Среща се в по-ограничени количества в горите	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 40 метра. Расте почти изключително във влажните и по-топли планински долини, където участва в образуване на смесените широколистни гори. Изисква по-мек и по-влажен климат и по-влажни почви, отколкото дребнолистната липа. Събират се съцветията. Използват се във фитотерапевтичната практика. Използваем.
12	Еньовче същинско <i>Galium verum</i> 	Срещат се отделни растения в цялата община	На петна	(Сем. Брошови - Rubiaceae) - многогодишно тревисто растение. Среща се по умерено сухи или умерено влажни поляни, ливади и пасища. Разпространено е в равнините, предпланините и планините докъм 1700 м надм. в. Надземните части се използват в народната медицина. Използваем за лични нужди и стопански цели.
13	Жаблек (Конски ребра) <i>Galega officinalis</i> 	Среща се доста често, по влажни мета на територията на цялата община, но преобладава край реките - Искър	На петна	(Сем. Бобови - Fabaceae) - многогодишно тревисто растение. Расте по изкопи, ровове, край канали, заблатени и замочурени места, из влажни ливади, храсталаци и гористи места докъм 1300 м.н.в. Събират се връхните цветonosни клонки. Използват се във фитотерапевтичната практика. Използваем.
14	Жълт кантарион лечебен <i>Hypericum androsaemum</i> 	Среща се често на територията на цялата община	На групи	(Сем. Звънкови - Hypericaceae) - многогодишно тревисто растение с хоризонтално, пълзящо коренище. Расте по сухи тревисти, каменисти и храсталачни местообитания, в разредени гори и сечища, по необработваеми места, край пътища. Събира се горната част на стъблото с листата и цветовете. Използва се във фармацевтичната промишленост, фитотерапевтичната практика. Използваем за лични и стопански цели.
15	Змийско мляко <i>Chelidonium majus</i>	Каменисти, сенчести и открити влажни места по територията на цялата община	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Макови - Papaveraceae) - многогодишно тревисто растение с гъст оранжев млечен сок. Расте из каменисти, сенчести или открити влажни места, из храсталаци, из рудерализирани места край селища и из тях, из разредени гори, в градини, по изоставени места до 1500 м надм. в. Събират се надземните части във фаза на цъфтеж и в началото на

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				плодообразуването. Използват се във фитотерапията и народната медицина. Отровно! Приложението му във фитотерапията изисква лекарски контрол! Използваем. Без ресурсно значение
16	Иглика лечебна <i>Primula veris</i> 	Среща се в големи количества в населените места и извън тях	На групи	(Сем. Игликови - Primulaceae) - многогодишно тревисто растение с късо коренище и множество дълги цилиндрични корени с диаметър 1-2 мм. Расте из храсталаци, по горски поляни, в покрайнините и в разредените широколистни гори. Събират се листата, цветовете и коренищата. Използват се във фитотерапевтичната практика и за приготвяне на фитопрепарати. Максимално използвана
17	Камшик лечебен <i>Agrimonia eupatoria</i> 	Среща се около пътищата в населените места в храсталаци, ливади, пасища и горски пътеки	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - многогодишно растение. Расте из храсталаци, ливади и пасища, край горски пътеки, до 1500 м.н.в. в цялата страна. Събира се надземната част. Използва се в официалната и народната медицина. Използваем. Без ресурсно значение
18	Копитник <i>Asarum europaeum</i> 	Рядко се среща	По единично	(Сем. Копитникови - Aristolochiaceae) - многогодишно тревисто растение с дебело пълзящо разклонено коренище. Среща се предимно в средния планински пояс (пояса на буковите гори) по влажни сенчести места до 1200 м надм. в. Във фитотерапевтичната практика се използват коренището и надземната част. Без ресурсно значение.
19	Коприва обикновена <i>Urtica dioica</i> 	Широко разпространена	На петна	(Сем. Копривови - Urticaceae) - многогодишно тревисто растение. Разпространено из цялата страна по влажни и богати почви. Събират се листата и коренището. Използва се във фитотерапевтичната практика. Масово използвана за лични и стопански цели.
20	Кукуряк мирислив <i>Helleborus odoratus</i> 	Среща се в големи количества по всички общински земи	На групи	(Сем. Лютикови - Ranunculaceae) - многогодишно тревисто растение. Коренището пълзящо, хоризонтално и разклонено. Расте из храсталаци, поляните и разсветлените гори в габърво-горуновия и буков пояс докъм 1500 м надм. в. Събират се коренищата с корените. Използват се в билколечението и народната медицина. Отровно! Използваемо

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

21	Лудо биле <i>Atropa bella-donna</i> 	По склонове и край пътища	По единично	(Сем.Картофови - Solanaceae) - многогодишно тревисто растение с късо дебело коренище и едри месести, разклонени корени. Расте в подлеса на буковите гори, из сечищата, храсталаците и по-рядко край пътищата. Събират се корените. Използват се в производството на лекарствени средства с болкоуспокояващо действие. Отровно! Употреба само под лекарски контрол! Без ресурсно значение.
22	Малина <i>Rubus idaeus</i> 	Среща се в големи количества в покрайнините на горите	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - полухраст с изправени, вдървенели стъбла. Расте из храсталаци и като подлес в широколистни и иглолистни гори, край пътища и други. Използва се във фитотерапията, като билка в народната медицина, като суровина в хранително-вкусовата промишленост, а в домакинството за производство на сиропи, сладка, конфитюри и други. Максимално използвана
23	Маточина <i>Melissa officinalis</i> 	Храсталаци и влажни места	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - тревисто многогодишно растение с многобройни стъбла. Расте най-често край населени места, огради, гробища, пътища и в разредени храсталаци и горски поляни. Привързана е към умерено влажни и влажни, добре проветрени местообитания с богати почви. Използва се в парфюмерията. Максимално използвана за лични и стопански цели.
24	Мащерка българска <i>Thymus longidentatus</i> 	Тревисти места, край пътища и орници, храсталаци и разредени горички	На групи	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухрастче, високо до 20 см. Събират се стръковете с листата и цветовете. Използват се във фитотерапевтичната практика. Максимално използвана за лични и стопански цели.
25	Мечо грозде <i>Arctostaphylos uva-ursi</i> 	Сухи каменливи и скални поляни	По единично	(Сем.Пиренови - Ericaceae) - вечнозелен храст с пълзящи клонки дълги 20-50 см. Расте в планините, от 1000 до 2500 м надм.в., по сухи и каменливи места и в иглолистни гори. В официалната и народната медицина се използват листата. Съдържат фенолните гликозиди арбутин и метиларбутин, които имат уроантисептично действие. В големи дози билката е отровна! Да се приема под лекарски контрол! Използваемо.
26	Мразовец есенен минзухар <i>Colchicum autumnale</i>	Среща се по ливади, пасища, поляни и храсталаци	На групи	(Сем. Кремови - Liliaceae) - многогодишно тревисто растение с яйцевидна грудколуковица. Среща се из цялата страна в равнините, предпланините и планините до 2000 м надм. в. Събират се семената заедно

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				с неразтворените кутийки. Семената му са ценна суровина за получаване на алкалоиди, използвани за приготвяне на препарати. Отровно! Употреба само под лекарски контрол! Ограничено използваем
27	Мъждряк <i>Fraxinus ornus</i> 	Има умерени количества в горите, около реките и в населените места	По единично	(Сем. Ясенови - Oleaceae) - храст или дърво до 15 метра. Среща се доста често в страната. Расте по каменистите склонове на дефилетата при пълно слънчево осветление. Видът е силно пластичен. Издържа добре засушаванията, понася засенчванията и е непридирчив към почвените условия. Често формира самостоятелни съобщества. Кората се използва като суровина във фармацевтичната промишленост за производство на ескулин. Ограничено използваем
28	Дрян обикновен <i>Cornus mas</i> 	Среща се в цялата община като подлес в дъбови гори; по храсталаци и скалисти склонове	По единично	(Сем. Дряннови - Cornaceae) - храст с кафявозеленикави клонки. Расте разпръснато или групово в смесени, главно дъбови гори, където се явява като подлес, както и из храсталаци и скалисти склонове върху различни почви. Използва се във фитотерапията. Маскирално използваем
29	Здравец обикновен <i>Geranium macrorrhizum</i> 	Среща се в умерени количества в горите на общината по влажни сенчести, скалисти и каменисти места	На петна	(Сем. Здравецови - Geraniaceae) - многогодишно тревисто растение със силно развито хоризонтално коренище. Среща се в предпланините и планините от 300 до 2000 м надм. в. Расте по влажни, сенчести, скалисти, каменисти и сипейни места, предимно по стръмни склонове със северно и североизточно изложение. Надземната му част се използва в парфюмерията, козметиката, фармацевтичната и фитотерапевтичната практика. Използваем.
30	Пелин обикновен <i>Artemisia vulgaris</i> 	Среща се по-рядко в малки количества по изоставени и затревени терени	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение с характерна силна миризма. Расте по изоставени и затревени терени край селища, пътища, ж.п. линии и други, или из разредени гори и храсталаци. Използва се в билколечението. Използваем.

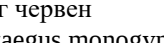
Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

31	Риган обикновен <i>Origanum vulgare</i> 	Среща се в големи количества по пасищата	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - многогодишно тревисто растение. Среща се из цялата страна. Расте из храсталаци, разредени гори и горски поляни от низините до 2000 м надм. в. Използва се в парфюмерията и фитотерапията. Масово използваем.
32	Леска обикновена <i>Corylus avellana</i> 	Среща се в умерени количества в горите	На петна	(Сем. Брезови - Betulaceae) - храст или малко дърво. Формира самостоятелни съобщества-храсталаци на мястото на изсечени или унищожени гори. Среща се и като подлес в дъбови и габъррови гори. Търпи изсичане, при което се формират нови гнезда от многобройни млади стъбла. Използва се в медицината. Използваема.
33	Мента обикновена (джоджен) <i>Mentha spicata complex</i> 	Влажни, тревисти места, покрай реките	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - изправени многогодишни растения с надземни и подземни коренища. Срещат се по влажни, тревисти места, край реки и блата, в низините и планините. Култивират се и като подправки. Използват се и във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение
34	Обикновена шипка <i>Rosa canina</i> 	Храсталаци, тревисти терени, покрай речни тераси и потоци	По единично и на групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - храст, с дъговидно извити клони. Расте из храсталаци, тревисти терени, покрай речни тераси и потоци, по синорите, из пустеещи селскостопански земи, в покрайнините на горите и други. Използва се във фитотерапевтичната практика, хранително-вкусовата промишленост, в народната медицина, в домашното производство на сиропи, мармалади и други. Масово използваема за лични и стопански цели.
35	Планинска чубрица <i>Satureja montana</i> 	Върху сухи храсталачни и каменисти места	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухраст с многобройни цъфтящи стъбла. Светлолюбив ксерофит. Събират се цъфтящи стръкове. Използват се като подправка и във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение.
36	Сибирски девисил <i>Heracleum sibiricum</i> 	Основните запаси са съсредоточени край реките	На петна	(Сем. Сенникови - Apiaceae) - двугодишно до многогодишно, едро, тревисто растение. Расте по влажни и сенчести места, из храсталаци, край потоци, но и по изоставени и рудерални места. Използват се листата, надземната част и корените. Без ресурсно значение.

Раздел „Лечебни растения“

37	Синя жлъчка <i>Cichorium intybus</i> 	Среща се край пътища, по ливади, изоставени и буренливи места. Видът е широко разпространен в цялата община.	На групи	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение. Среща се из цялата страна. Расте из ливади, изоставени места, буренливи места, край селища, пътища, ж.п.линии, като плевел в градини, лозя и окопни култури, в низините и планините от морското равнище докъм 1000-1500 м надм. в. Използва се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение.
38	Смрадлика <i>Cotinus coggygia</i> 	По сухи и каменисти почви из храсталаци и дъбови гори	На групи	(Сем. Смрадликови - Anacardiaceae) - храст, рядко ниско дърво. Расте по сухи и каменисти почви из храсталаци и дъбови гори, предимно върху варовици, в равнините и предпланинските райони. Образува и самостоятелни вторични съобщества на мястото на унищожените дъбови и други гори. Използва се във фитотерапевтичната практика, парфюмерията, като багрило и като декоративно растение. При вътрешно използване е отровно! Широко използвана за лични и стопански цели.
39	Липа сребролистна <i>Tilia tomentosa</i> 	Среща се по-рядко в покрайнините на горите	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 25 метра. Расте в смесени широколистни гори в равнините, предпланините и планините, от 250 до 1500 м.н.в., върху относително по-сухи почви. Изисква по-топъл климат и по-добро осветление в сравнение с другите липи, но е по-сухоустойчива. Събират се цветовете с присъцветници. Използват се във фитотерапевтичната практика. Ограничено използвана
40	Лечебна ружа <i>Althaea officinalis</i> 	Покрай реки, блатата, по влажни тревисти места	На групи	(Сем. Слезови - Malvaceae) - многогодишно тревисто растение. Расте край реки и блатата, по влажни тревисти места, ливади и храсталаци като асектатор в цялата страна до 1000 м надм. в. Събират се почти всички органи на растението и се използват като омекчаващо, отхрачващо и противовъзпалително средство. Ограничено използвана.
41	Трънка <i>Prunus spinosa</i> 	Малки количества извън и в населените места по синори, пасища, пустеещи места, край пътища	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - храст със силно разклонено стъбло. Расте из храсталаци, по синори, пасища, пустеещи места, край пътища, в покрайнините на дъбови гори. Дребноплодно растение. Понякога образува самостоятелни храстови съобщества. Използва се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение
42	Глог червен <i>Crataegus monogyna</i> 	Среща се край пътищата в големи количества	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - бодлив храст. Среща се из цялата страна докъм 1500 м надм. в. Расте из храсталаци и гори,

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				край пътеките в цялата страна. Умерено светлолюбив мезофит. Използва се в официалната и народната медицина. Максимално използваем
43	Бъз черен <i>Sambucus nigra</i> 	Влажни и сенчести места в населените места и общинските гори	По единично, на групи	(Сем. Бъзови - Caprifoliaceae) - разклонен храст или дърво. Расте по влажни сенчести места, край реките и потоците, почти винаги в близост до населените места, върху богати и влажни почви. Използва се във фитотерапията (от кората на младите клони се правят мехлеми за бързо заздравяване на рани). Без ресурсно значение.
44	Черна елша <i>Alnus glutinosa</i> 	Среща се наредко край река Искър	По единично	Gaertn. (Сем. Брезови - Betulaceae) - дърво. Расте край потоците и някои водоеми, от низините до долния планински пояс, докъм 1000 м надм. в. Светлолюбиво дърво. Събират се шишарковидните женски съцветия. Използват се във фитотерапевтичната практика. Ограничено използваема.
45	Глухарче обикновено <i>Taraxacum officinale</i> 	Среща се в населените места и извън тях в големи количества в цялата община	На петна, най-често като бурен или плевел	Многогодишно тревисто растение, късо, просто коренище. Във всички органи на растението се съдържа млечен сок. Разпространява се по ливади и пасища. Максимално използваем.
46	Детелина плевелна <i>Trifolium arvense</i> 	Широко разпространена в цялата община	На групи	Използваема
48	Лайка езичеста <i>Chamomilla suaveolens</i> 	Край ниви и обработваеми площи	На групи	Максимално използваема за лични нужди и стопански цели.
49	Живовлек голям <i>Plantago major</i> 	Среща се в големи количества в населените места и извън тях	На групи	Максимално използваем
50	Къпина полска <i>Rubus caesius</i>	Среща се в горския фонд, край реки и обработваеми площи	На групи	Използваема

Програма за опазване на околната среда на община Роман 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

				
51	Овчарска торбичка <i>Capsella bursa-pastoris</i> 	Среща се в умерени количества около обработваемите площи	На групи	Използваема
52	Паричка <i>Belis perenis</i> 	Среща се на цялата територия на общината		Без ресурсно значение
53	Ягода горска <i>Fragaria vesca</i> 	Често се среща по поляни, храсталаци и гори в цялата община	На петна	Максимално използваема
54	Магарешки бодил <i>Carduus acanthoides</i> 	Широко разпространен на територията на цялата община.	На групи и на петна	Представява едногодишно или двугодишно, бодливо тревисто растение, което принадлежи към семейство Сложноцветни (Compositae, Asteraceae). Максимално използваем.
55	Полски хвощ <i>Equisetum arvense</i> 	Среща се по влажни места на територията на общината.	На петна	Храстовидно многогодишно растение. Използваем.

От разпространените на територията на общината лечебни растения интерес за населението представляват - липовия цвят, лайка, риган, малина, капина, горска ягода, шипка, жълт кантарион и мащерка.

Съгласно чл.5 от Наредба № 2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;
- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;
- кори, листа и стъблени пъпки – до 40%;
- листа – до 70%;
- за стръкове – до 70%
- за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;
- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;
- при събиране на грудки – 2 год.;
- при събиране на листа – 1 год.;
- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;
- при събиране на съцветия от иглика лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и трескот;
- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;
- цветни пъпки, цветове и съцветия;
- плодове и семена.

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 **билки за лични нужди** за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

III. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ И РЕСУРСИТЕ ОТ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастващи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастващи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящата програма.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на разрешително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Разрешително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост.

Разрешително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Разрешително за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- директора на държавното лесничество - за горите - общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината, когато ползването е от:
 - 1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
 - 2) от териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановите документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола.

Разрешителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
- 3) района или конкретното находище;
- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

При издаването на позволителни на територията на община Роман се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ - Враца за организираните билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билкозаготвител;
- Водене на книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ - Враца;
- Периодични проверки на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок - до 31 януари за представяне в РИОСВ - Враца на обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на Община Роман;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на Кмета на Общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване.

IV. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

С раздела „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения“ ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Роман, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;
- Съобразяване на издадените разрешителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;
- Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;
- Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;
- Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана брането на ранноцъфтящи пролетни цветя от естествените им находища;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана на брането на липов цвят.

V. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

На територията на община Роман попадат следните четири защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ):

- Природна забележителност „Чуклите“ – в землището на с. Камено поле, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1427/13.05.1974 г. на МГОПС (ДВ бр.44/1974 г.). Представлява скални образувания в живописна каньоновидна долина на р. Ръчене. Районът около природната забележителност обхваща няколко групи от скални чулки на надморска височина около 300 м.

- Природна забележителност „Червеница“ – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 3039/03.10.1974 г. на МГОПС (ДВ бр.88/1974 г.). Представлява монолитен скален блок, разположен в скалния масив, над самото село, на площ от 3 ха. Тя се намира на входа на Карлуковския пролом, един от най-красивите карстови райони в България, символично отбелязвайки неговото начало.

- Природна забележителност „Гълъбарника“ – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1799/30.06.1972 г. на МГОПС (ДВ бр.59/1972 г.). Представлява пропадна пещера с красиви цветни каменни образувания. Началото на пропадта е неправилен, кръгъл отвор, от който се вижда дъното на пещерата. Образувана е по серия успоредни пукнатини, които водата е разширила.

- Природна забележителност „Самуилица I и II“ – в землището на с. Кунино, общ. Роман. Обявена за природна забележителност със Заповед № 1799/30.06.1972 г. на МГОПС (ДВ бр.59/1972 г.). Съседни пещери с добре запазени бели, красиви образувания, като на пода има синтрови езера и панички. Двете пещери са обявени със Заповед №1799 от 30.06.1972 г. на МГОПС, на площ от 3,5 ха.

За четирите защитени територии, попадащи в границите на община Роман към 2019 г. по информация от РИОСВ – Враца, няма приети Планове за управление.

От защитените зони, съгласно Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) /зони по Натура 2000/ по Директивите за природните местообитания на територията на общината попадат:

Защитена зона BG0001014 „Карлуково“ – защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.). На територията на общината попада в землищата на с. Кунино, с. Камено поле, с. Долна Бешовица, с. Радовене и с. Стояновци.

Защитена зона BG0000374 „Бебреш“ – защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.). Зоната попада в землищата на с. Караш и с. Средни рът.

Опазването на лечебните растения, находящи се извън тези територии и зони се извършва съобразно разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие, Закона за лечебните растения, както и заповедите на МОСВ.

VI. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНИТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО- ВИСОКА СТЕПЕН

В Наредба №4 за опазване на околната среда на община Роман се забранява събирането на семена, резници, бането на билки, без разрешително, както и унищожаването и увреждането на находищата на лечебни растения на територията на общината. Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения“ в общинската програма за опазване на околната среда.

Позволителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билкозаготвител в РИОСВ - Враца, съгласно Закона за лечебните растения.

Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им.

За защитените диворастящи лечебни растения се забранява:

- Сеченето, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- Унищожаването и увреждането на находищата им;
- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;
- Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;
- Ползването на лечебни растения, представлящо стопанска дейност, без необходимото разрешително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

В Наредба №9 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги – 2017 г.(актуализирана с Решение №585 на Общински съвет - Роман, Протокол №54/25.04.2019г., публикувана на 30.04.2019 г.), са определени таксите за събиране на части от лечебните растения. Всяка година според горепосочената наредба и Закона за лечебните растения се издават разрешителни за бране на лечебните растения. Всички дейности свързани с лечебните растения, които се извършват на територията на община Роман са в съответствие с приетото законодателство на Република България.

VII. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции. Специалния режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалния режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Под специален режим на опазване и ползване на територията на Р България са следните видове лечебни растения:

1. Допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло), от естествените находища, извън територията на националните паркове, на следните видове лечебни растения:

- Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
- Зърнастец елиовиден (*Frangula alnus* Mill.)
- Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
- Кисел трън (*Berberis vulgaris* L.)
- Лазаркия, еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.)
- Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
- Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
- Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia* All.)
- Тлъстига лютива (*Sedum acre* L.)
- Шапиче (*Alchemilla vulgaris* complex)

За тези видове е забранено събирането им в националните паркове, извън количествата и районите, определени в приложението. Количествата билки се разпределят от регионалната инспекция по околна среда и води между билкозаготвителите от района на инспекцията. Разпределянето се извършва със заповед на директора на съответната РИОСВ въз основа на заповедта на министъра на околната среда и водите за условията и реда за разпределяне на количествата билки, която се обнародва в Държавен вестник.

2. Забранява се събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения:

- Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.)
- Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.)
- Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.)
- Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.)
- Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.)
- Изтравниче, страшниче (*Asplenium trichomanes* L.)
- Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.)
- Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L. ssp. *aristatus*)
- Какула едрочветна (*Salvia tomentosa* Mill.)
- Катраника (*Artemisia alba* Turra)

- Копитник (*Asarum europaeum* L.)
- Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng)
- Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)
- Оман бял (*Inula helenium* L.)
- Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum* Crantz)
- Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)
- Пирински чай (*Sideritis scardica* Griseb.)
- Пищялка панчичева (*Angelica pancici* Vand)
- Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)
- Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link) Ietswaart)
- Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)
- Салеп (*Orchis* sp. *diversa*)
- Смил жълт (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.)
- Хвойна червена (*Juniperus oxycedrus* L.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh = L. *selago*)
- Цистозира (*Cystoseira barbata* (Good et Vood) Ag.)

За горепосочените видове не се издават разрешителни за бране и ползване на лечебните растения.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Роман, ще се постигне опазването на:

- Естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;
- Разработването на система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;
- Екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;
- Изменението на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;
- Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите.

IX. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

Стандартизирани термини и дефиниции за научни и управленски цели в областта на ресурсологията на лечебните растения в национален мащаб не са възприети. В РЛП са използвани легални термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

- **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;
- **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;
- **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастящи лечебни растения;
- **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;
- **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи местообитанието;
- **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;
- **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;
- **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;
- **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;
- **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;
- **Морфологични части** - коренът, коренището, луковичата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;
- **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището;
- **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;
- **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използваеми и неизползваеми) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища);
- **Експлоатационен запас** – количеството полезна биомаса, образувано от всички използваеми или неизползваеми екземпляри от даден вид върху всички подходящи за събиране участъци (находища);
- **Оборот на добива** – период, включващ година на събиране и брой години необходими за възстановяване на запасите от биомаса;
- **Възможен годишен добив** - количеството полезна биомаса, което може да бъде събирано ежегодно на дадена територия без да се нанесат щети на стопански значимите находища.